સુધન્વાખ્યાન.

રચનાર.

અમદાવાદ નિવાશી.

વ્યાસજી, વલ્લભરામ સુરજરામ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ડાકોર નિવાશી.

બુકસેલર મનસુખરામ રણછોડ

આવૃતી બીજી

અમદાવાદ.

પાનકોરને નાકે "મનહર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ"માં

મોતીલાલ ગણુપતરામે છાપ્યું

સને ૧૯૧૦ સંવત ૧૯૬૬

કિંમત ૩ આના.

सुधन्वानुं चित्र

સૈન્ય.
રાજાના ઉપાધ્યાય.
શંખ ઋષિ.
તેલ કઢામાં સુધન્વાને નાખ્યો.
સુધન્વા.
ચંપાવતી નગરી
હંસધ્વજરાજા
સુધન્વા.
પ્રભાવતી.

સુધન્વાખ્યાન.

કડવું ૧ લું.

રાગ સામેરીનો.

પ્રથમ પેહેલા પાર્વતીનંદન, વંદન કરૂં ગણેશ; શંકર સરખા પીતા જેના, ધારણ યોગીવેશ. ॥૧॥ રૂંઢમાળાને મુંઢમાળા, કાળા સર્પના હાર; શીશજટામાં ગંગા બીરાજે, સદા વહે જળધાર. ॥૨॥ ભસ્મજ ચોળી ખાંધે ઝોળી, તેહ તણો જે બાળ; શુધબુધ નામની નારી જેને, જગતમાં દીન દયાળ. ॥૩॥ પેહેલા કરમાં જળકમંડળ, બીજે મોદીક આર; ત્રીજા કરમાં ફરશી શોભે, ચોથે માળા નીરધાર.॥૪॥ દુંડાળા પુંડાળા સ્વામી, નંદન લાભને લક્ષ; મુખક કેરૂ વાહન જેને, દક્ષનો મોશાળ પક્ષ. ॥૫॥ સકળદેવમાં પ્રથમ પેહેલું પુજન એનું થાય: લગ્નવીધીમાં યજ્ઞ વીધીમાં, ગણેશ ગુણ ગવાય.॥૬॥ પંથી સમરે પંથે પળતા, તેલઇ આવે લાભ; પ્રથમ ગણેશનું નામ લેઇ, ખેડે નીરમાં નાભ. ॥૭॥ વેપાર કરતાવેહેપારી સમરે, તેજય પામે અપાર,સાસરવાશણી સુંદરી સમરે, સમરી સજે સણુગાર. ॥૮॥ પુર્ણ પ્રતાપી હે કષ્ટ કાપી, એવા ગુણ ગણેશ; પ્રથમ હું આરાધુ તમને, દો બુધ્ધી પરમેશ. ॥૯॥ બીજુ સમરણ સરસ્વતીનું, કરૂં કરી પરણામ; જીહ્યાયે વસો જગમાતા, વીશ્વમાં તારૂં નામ. ॥૧૦॥ જ્ઞાન શક્તીની તું આપનારી, તુજ વડે વદુ વાણી; પછી સરવ દેવને સમરૂ,સાહ્ય કરો રૂદ્રાણી. ॥૧૧॥ ભારત કથા પાતક હણે, એવી પર્મ પવીત્ર; જેમાં ન્યાય નિતીને પ્રાક્રમ, સ્વામી શેવકનાં ચરીત્ર.॥૧૨॥ સાંભળાથી જ્ઞાનપ્રાપ્ત થાયે; લક્ષ ચોરાશી વામે; સંસારનું સુખ કમળવત લે, છેવટ મોક્ષજ પામે. ॥૧૩॥ એવી પાવન કથા વીશે, સુધનવા આખ્યાન; તે સુધનવાનું સંકટ ટાળી, સાહાય કરી ભગવાન. ॥૧૪॥ તેવી સાહાય કરે શ્રોતાને, સદ્ભાળુ જનજેહ; દ્રઢતા રાખી રટણ કરે, માહાસુખ પામેતેહ. ॥૧૫॥ હવે કથાનો આરંભ કરૂ,ધરૂ પ્રભુનું ધ્યાન, કૌરવ હણાવી ગાદી અપાવી, પાન્ડ-

વનેભગવાન.॥૧૬॥તે પછી અપવાદ જગતનો લાગ્યો,પાંડવકેરેશીશ;કુળ નીકંદનનો દોશ બેઠો, શાના એધરમ ધીશ.॥૧૭॥ એઅપવાદથીયુધીષ્ટરને, મનમાં લાગ્યો ખેદ; આકહેણી ઉતરે શીરીતે, પુછું કોઇને ભેદ. ॥૧૮॥ કૃષ્ણ પ્રભુછે ચરણે લાગી,પુછીયું ધરમ રાય;લોકીક અપવાદમુજને લાગ્યો,તે પાપ કહો કેમ જાય.॥૧૯॥ તવ પ્રભુએ વ્યાશની સંમતીથી,બતાવ્યું કારજ એજ; અશ્વમેઘ તમે યજ્ઞ કરો, પુરણ ધારી ટેક ॥૨૦॥તેથી પાન્ડવે યજ્ઞ આરંભ્યો,સહુ શોધ કીધી ત્યાર;પંચ કલ્યાણી અશ્વ લાવેલા, તે છોડયો નગરહની બાહાર.॥૨૧॥તે વાજીને કપોળે બાંધેલું, પત્ર લખીનેએવુ;ક્ષત્રી હોયતે આવાજી બાંધે,તેને યુધ હું દેવું.॥૨૨॥એવા સુરના શબ્દ લખીને, અશ્વ દીધેલો છોડી;તેની પુઠે શૈન્ય લઇને, નીકળી પાન્ડવ જોડી.॥૨૩॥ અતીરથી અરજુનજી છે, જોડે કરણનોતન, શેદેવ નીકુળ વરસકેતું, નીલદ્વજ રાજન.॥૨૪॥ વાયુસુત વરકોદર બળીયો, બીજા બહુ રાજપુત; આયુધબંધા યોદ્ધાવગેરા, ક્રોધી આકળા ભુત. ॥૨૫॥ તે અશ્વ બહુ સ્થળ ફરીને, ચંપાવતીમાંજાય; તે નગરી બહુ સુંદીર સોભે, હંસદ્વજ ત્યાંરાય,॥૨૬॥તે રાજાછે બહુ બળવંતો, ફરશુરામ પ્રમાણે; બાણાવળીને બાહુબળીએ, ગદાતણુ યુધજાણે.॥૨૭॥ સકળ ગુણ સમપુરણજેમાં, ન્યાયનિતીનોજાણ; ઇનસાફીને અકલવાળો, પ્રવિણ પુર્ણ પ્રમાણ. ॥૨૮॥ રૂડી રીતેરાજયનીતી ચલવે, નાભાવે ઘર સુત્ર; ખરે ખરો છે ભાગ્યશાળી, પોતાને પાંચપુત્ર.॥૨૯॥સુધનવા નામનો સુતમોટો, છે હરીજન જ્ઞાનવાન, પરમારથને સ્વારથ સમજે, નિતી પુર્વકનીધાન. ॥૩૦॥ પ્રાતસકાળે ઉઠવુંવહલા, કરવું સંધ્યાસ્નાન; નિત્ય કરમ પોતે પરવારી, પ્રભુશેવા સાવધાન.॥૩૧॥ પછી જાવું દેવદરસન, માત પીતાને નમવું; પરમાથ પાંચ વીપ્ર લાવી જમાડીને જમવુ ॥૩૨॥ વિપ્રનુંઉચિષ્ઠ અન લેઇ, ભરીલેવા પાંચગ્રાસ; તેપછી અન્ય ભોજન કરવું, રટવા શ્રી અવિનાસ.॥૩૩॥ ગૈબ્રાહ્મણના ગુલામથઇને, કરવી સદા શેવાય;અસત્ય ભાશણ મુખ ન ભાંખે, સમરે દેવાધી દેવાય॥૩૪॥ એવો ઉતમ ભક્ત હરીનો, જાણે સહુ સંસાર;હંસદ્વજનો એ સુત મોહોટો, દાન દેવે દાતાર. ॥૩૫॥ બીજો નંદન સુરથનામે, તે પણ પ્રાકમી પુરો, સુનળ નામે સુત ત્રીજો, નહીકોઇ ગુણે અધુરો. ॥૩૬॥ ચોથો સુંદીર શૈન્ય નામે, પાંચમો સુખે ન બાળ; કોવળીકા નામે એક પુત્રી, ઘણુતપોવંત ભાળ.॥૩૭॥ સુખવંતી નામની છે નારી, હંસદ્વજની જેહ. પુરણ પ્રેમદા ભાગ્યશાળી, સુખમાં નહીં સંદેહ, ॥૩૮॥ તેવા રાજાની નગરીમાં આવ્યો, પાન્ડવ કેરો વાજી; હંસદ્વજે નજરે જોયો, અંતર થયો રાજી. ॥૩૯॥ વલણ॥ અશ્વ જોઇ,

રાજી થયો, હંસધ્વજ રાજન; વ્યાસ, વલ્લભ વાણી વદે, શ્રોતા દેજો મન.॥

કડવું ૨ જું.

રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, સુણ જનમેજય હેત આણી; બળવંતા એ નીરખ્યો વાજી, રૂપાળો જોઇને થયો રાજી ॥૧॥ એની કાંતિ ઘણી રૂપાળી શોભે કનકશામ કેશવાળી; એના કરણ ચરણનો દેખાવ; જોઇરાજાને ઉપજ્યો ભાવ ॥૨॥ કપોળે છે કનકનું પત્ર, લખેલું વાંચી જોઇ તત્ર; કીધો રાજાએ મન વિચાર, આતો પાન્ડવનો તોખાર ॥૩॥ એને નહી બાંધું તો કેવો, થશે દાશી નંદન જેવો; મારૂં ક્ષત્રીપણું બધુ જાશે, આખા વિશ્વમાં કેહેણી થાશે ॥૪॥ કોઇ કરપ માહરો નહી માને, જાશે પ્રાક્રમ પાછળ પાને; લાજી મરશે સહોદર સર્વ, કહેશે મીથ્યા કરતા તો ગર્વ ॥૫॥ ભોમામાં ફરતો તો થૈ મોહોટો, પણ આજ જણાયો ખોટો; કેહેશે અશલ ગાદી લજાવી, એણે પોતાની દેહ બચાવી॥૬॥એને જીવવું વાહાલું લાગ્યું. માટે વઢવામાં મન ભાગ્યું; એવી કેહેણી જગતની થાશે, વળી પાન્ડવ બહુ પોમાશે ॥૭॥ માટે અશ્વ બાંધી યુધ કરવું, ક્ષત્રી સુતે કદી નવ ડરવું; જ્યારે ત્યારે છે એકવાર મરવું, શીશ હાથમાં લેઇને ફરવું ॥૮॥ એવો ક્ષત્રી તણો વેહેવાર, માટે બાંધવો આ તોખાર;છોને કોપે કુન્તી કુંવાર;એમન વશ દેવ મોરાર ॥૯॥ તેથી સામળીયો સહાય કરશે, માટે પાન્ડવ હીમત ધરશે; મને હરાવસે યુધ કરી, પણ દેખશું શ્રીહરી ॥૧૦॥ માહારી નગરી પાવન થાશે, યમકીંકરનો ભય જાશે;કરવા પાન્ડવની વાહાર,આવશે હાંઇવિશ્વાધાર॥૧૧॥ અશ્વ રોકયા વીના નવ આવે,મળે પ્રભુ ભાવેઅભાવે; એમ જાણી ઉઠયો રાજન;ઘોડાને કરવા બંધન ॥૧૨॥ તવ સાથે ઉઠયા ખાસદાર,વળી શેવક પણ દસબાર;લાવ્યા દોર સાકળ બાધવાને,લાગ્યા અશ્વભણી વાધવાને ॥૧૩॥ જઈ અનુચરે ઘેરી લીધો, તવ રાજાએ બંધન કીધો;લેઇ ગયા એકાન્ત ભોવન,ચોકી મુકયા શેવકજન॥૧૪॥ તેતો ઉઘાડાં ખડગે ફરે;વારા ફરતી તે પેરા ભરે,રખે ચોરી ચખારિ થાય,રખે મેહેનત મીથ્યા જાય॥૧૫॥એમ ચોકસ રાખ્યોવાજી;આજ ઠીક આવી રંગબાજી;એમ હરખે ભરેલો રાય, જઈ બેઠો સભાની માંયા॥૧૬॥એવે પાન્ડનું દળ જેહ;આવ્યું નગ્ર ભાગોળે તેહ;તેને ખબર આવી એવી, હવે અશ્વની આશા કેવી.॥૧૭॥મહા બળવંતાએ બાંધ્યો, હવે વાજીમળ્યાનો વાંધો;એમ શેન્યા છાની વાત કરે,કૈંક મુમત વાત ઓચરે॥૧૮॥કૈંક કહે હંસધ્વજ મ-

બીચો,એના માંથાનો કોઇ નથી મળીયો;એતો અરજુનને પણ જીતે,સાંમો બાજે તેને બહુ વીતે.॥૧૯॥સશી સરખો હંસદ્ધજરાય,તારા તુલ્ય પાન્ડવો દેખાય; કેંક કહે તમે શું પરખો, અરજુનજી છે શેશ સરખો. ॥૨૦॥ બાક્રી સર્વ અળશીયા જેવા,જેને કૃષ્ણ પ્રભુની શેવા;આપો આપ મોહનવર માંથે, આપ્યું છે બળ વૈકુંઠ નાથે.॥૨૧॥ માટે પાંન્ડવની જીત થાશે,વાજી બાંધીને રાય પસ્તાશે; એમ માંહો માંહી વાત કરતા, એવે અનુચર આવ્યા ફરતા. ॥૨૨॥ જોડચા અરજુનજીન હાથ, તમો સુણો અમારી વાત; બાંધ્યો આપણો અશ્વ આ રાયે,હવે કહો માહારાજા શું થાયે. ॥૨૩॥ તવ અરજુન બોલ્યો એમ;થાઓછો ઓશીઆળા કેમ;એને જીતીને તોખાર લેવો, મન મુકીને ડંડ દેવો.॥૨૪॥એતો હંસદ્ધજ કોણ તોલે,એવાં અભીમાનનાં વેણ બોલે;તવ વકોદર એમ કેહછે,ભાઇ ગર્વ શું મીથ્યા ધરેછે, ॥૨૫॥ એતો પુરણ છે ભાગ્યશાળી, એનો વૈભોગ જુઓ નીહાળી, એક પુત્રીને પાંચ પુત્ર,ઘણુ શોહ્યામણુ ઘર સુત્ર.॥૨૬॥ પતીવર્તા એને ઘેર નારી, જેને વાહાલા દેવ મોરારી; રાજા ત્રઇણે જુધ જાણનારો,ઘણા દેશ જીતી આણનારો.॥૨૭॥એનો સુધનવા જે બાળ, તેને વશ છે શ્રીગોપાળ;એતો કહેવાય છે બહુ બળીયો,તમથી જાદે સાહ્ય સાંમળીયો.॥૨૮॥એને માહા સતી સાધવી નારિ, જેનું પુન્ય તપો બળભારી; એના સત્યથી સાપ્રથ સ્વામી, માટે વાત કરો શીશ નામી.॥૨૯॥ તવ અરજુન હંકારે ભરીયો; ઘણા ગર્વ વચન ઓચરીયો;વરકોદર વિરા શું જાણો,મુજ આગળ શીદ વીખાણો. ॥૩૦॥ વળણ.॥ વીખાણો શીદ મુજ કને, જોયા બહુ નરેશ; વાજી લેઉં તે નવૈ નહી, પણ લઉં એનો દેશ.

કડવું ૩ જું.

રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એહીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવા મહીમાય. ॥૧॥ અરજુનજી એમ કહેવા લાગ્યો,બંધુ બુદ્ધી નરસાઇ; પોતાના પક્ષની હીમ્મત ભાગી,શત્રુની કહી સરસાઇ.॥૨॥સામાવાળાની બહાદુરી ગાઇ, પોતાનો પક્ષ ડરાવો; હીમતતો કયાંથી આપો ને, ચરણ ઢીલા કરાવો. ॥ ૩ ॥ હોંશ હોય તે નાંખો ભાગી, તે કેમ ચઢે સરાડે,કેવળ મુરખાઇનું એ કારણ;વણ સમજ્યું બરાડે. ॥ ૪ ॥ હેતસ્વી જન કોને કહેવો, ખરી વાતે ખંભ ઠોકે; હીત શત્રુ સમજવો કોને, શત્રુ સામો થતાં રોકે. ॥૫॥ તેથી શત્રુનો દાવ ફાવે, જય

પામીને જાય;શીઆળવું જઇ સીંહને જીતે, નવાઇ શી દેખાય. ॥૬॥ પોતે પોતાના પગ ભાગો છો,શત્રુના વીખાણ કરી; હાવું બોલવું ઘટે ન તમને, હવે ન બોલશો ફરી. ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે મન એમ વિચાર્યું સામો ગમે તેમ હોય; પણ તેના વીખાણ કરવાથી,હામલે સન્ય સહુ કોય.॥૮॥ સરવેનું મન ડરખાઇ જાયે, તો ન ભરાયે સુર;કાયર થાય તે પેહેલો મરે, રાખવી હીમત ઉર. ॥૯॥ એમ સમજી વરકોદર બોલ્યા, ઓરે મહારાવીર; તમારૂં મન જોવા હું બોલ્યો, સાબાશ છે રણધીર .॥૧૦॥ પાછા ન પડવું યુધ્ધે ચડવું,લેવો અશ્વ હરાવી:કાયર પણું કાંઇ નવ કરશો,નંરનું નામ ધરાવી. ॥૧૧॥ એમ કહી ઉસ્કેરો વીરને, ઉપજ્યો ઉર આનંદ; અરજુન કહે વાજી લેવા, હવે કરવો ફંદ.॥૧૨॥કરણ નંદન વરશકેતુને, નરે કરી આગનાય;સાવચેતીથી સંચરો તમે,હંસદ્વજને ત્યાંય॥૧૩॥ જઇ કહો કે અશ્વ આપો,નહીં તો વીપરીત થાશે;પાન્ડવને આવી પાવલે લાગો, ચાલો અરજુન પાસે. ॥૧૪॥ એટલે રવીના સુત તણો સુત, ઉઠયો આનંદ પામી,વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધાં,ખડગ લીધાં શીશ નામી. ॥૧૫॥ પછી પોતાના બે દાસ લાધા,ચાલ્યો સુર સપાટે; મોટી આખડી મુછ વાંકડી, આવ્યો જોર ઝપાટે.॥૧૬॥ સભાને દરવાજે જઇને ઉભો, કાહાવ્યું છડીદાર સાથે;કહીએ કે પાન્ડવની તરફથી,કરવા આવ્યા છે વાત. ॥૧૭॥ કરણ નંદન વરસકેતુ, વારતા કરવા માગે; કહેજો કે પ્રતીજ્ઞા સાથે, તવ મનનો ભય ભાગે. ॥૧૮॥ એટલે છડીદારે જઇને, કર્યો સભામાં જુહાર;કહ્યું કે પાન્ડવના કેહેવાથી,આવ્યા કર્ણ કુંવાર॥૧૯॥ તમ સંગ વારતા કરવા ઇછે,શી આગના માહારાજ;હંસદ્વજ કહે આવવાધો, વાતે શું બગડે કાજ. ॥૨૦ ॥ એટલે છડીદારે જઇ કહ્યું, પધારો સભા વીશે; તવ વરશકેત સભામાં ચાલ્યો, ઉમંગ ઉર અતિશે ॥૨૧॥ હંસદ્વજે આસન આપી, સનમુખ બેસાડી દીધો; ક્ષત્રીની રીતી પ્રમાણે, આદર ભાવજ કીધો ॥૨૨॥ પછી કહ્યું કે કેમ પધાર્યા, વધો વરશકેત વાણી; તમે અમારો કેમ લીધો છે, વાજી પંચ કલ્યાણી ॥૨૩॥ હંસદ્વજે કશ્વ અશ્વ લેલાટે, પત્ર લખેલું એવું; ક્ષત્રી હોય તે આ વાજી બાંધે, તો કેમ બાંધી ન લેવું ॥૨૪॥ શું સહુ ક્ષત્રી નાશ પામ્યા,શું ગયું ક્ષત્રી બીજ શું એક પાન્ડવ ક્ષત્રી નંદન, કેમ ન આવે ખીજ ॥૨૫॥ શું એ એકલા ખડગ ધારી, બીજાએ શું પેહેરી ચુડી; શું એ સુરા બીજા અસુરા. માટે હું પડયો ઉડી ॥ ૨૬ ॥ જો વાજી જોઇતો હોય તો,આપીશું નહી તમને અરજુન આવી પત્ર વાજીનું, છોડી મુકે ભેડ અમને ॥૨૭॥ વર્શકેતુ કહે આ શું બોલોછો,અહંકાર રાખો થોડો; કુરૂકુળના પાન્ડવ એછે,સમજીને

આપો ઘોડો ॥૨૮॥ જગતમાં જેની જય વરતે છે,પોતે લાગ્યા પંચાળી; અવનીમાંથી અસુર કાઢયા;સાહાય જેને વનમાળી ॥૨૯॥ બળીયા સાથે બાથ ન દીજે,વીવેકની એ વાત;સલાહ સંપથી નીપજે સારૂ,નહીતો થાશે ઉત્પાત ॥૩૦॥ એટલે ક્રોધ કરી રાય બોલ્યો, સાંભળો વરસકેતુ; બોલવા ઉપરથી હું સમજ્યો, તમારા મનનો હેતુ ॥૩૧॥ તોખાર લેવો ભય બતાવી,હું સમજું છું ઘણું;પણ અશ્વ આપુ તો મેં ખોયું પાતાનું ક્ષત્રી પણું ॥૩૨॥ હું હારૂ ને પાંન્ડવ જીતે, તો તેમાં શું થાશે;કુન્તી સુત અમ સામા બાહાજી, પાછળથી પસ્તાશે ॥૩૩॥ પત્રમાં એમણે એમ લખ્યું છે, ક્ષત્રી હોય તે બાંધે;તેમાટે મેં અશ્વ બાંધ્યો,આપુ નહી એ વાંધે ॥૩૪॥ શું એકલા એ ક્ષત્રીની જાતી, બીજા શું કોળી નાળી; લઢવું વઢવુ પાછા શુ પડવું, મરવું નહીં પુઠવાળી ॥ ૩૫॥ શું એમની માએ દીકરા જણીયા, બીજીએ શું પાશાણ;શું એકલા એ મનુશ જનમ્યા,બીજા શું જનમ્યા સ્વાન ॥૩૬॥પાંન્ડવ શું બે શીશ ધરાવે,બીજાને શું એક;અશ્વઅમારે આપવો નથી,ક્ષત્રી તણો એ ટેક॥૩૭॥ઉઠો તમે મારી સભામાંથી, હું છું આકળો ભુત; તું શું પંચાત કરવા આવ્યો,દાશીના સુતનો સુત.॥ ॥૩૮॥ એમ કહીને ચર્ણ પછાડયો,વર્શકેતુ તવ ઉઠયો; હંસધ્વજનો મીજાજ દેખી, રોશ ભરેલો રૂઠયો.॥૩૯॥વર્શકેતુ કહે તતપર થાજો,કરવા રણ સંગ્રામ; બળીયા સાથે બાથ ભીડાવી, ખોવાના ઘર ગામ.॥૪૦॥ કૃષ્ણપ્રભુથી કો નથી બળીયા, તે પણ રહે છે પાસ; ભગની દીધીને રથ સદા હાંકે, થઇ રહ્યા છે દાસ.॥૪૧॥પંચાળ દેશના સ્વયંવરમાં,જરાસન શીશુપાળ; સહ્ય સરીખા કર્ણ સરીખા, સુર્ય તણા જે બાળ. ॥૪૨॥ તેવા તેવા મછીવેધ કરવા, ઉઠયા સભાની માય;ચોરાશી શહસ્ત્ર દેશના રાજા,હુરીયો ધન કેહેવાય.॥૪૩॥મછીવેધને સ્થંભે ચડયાને, પડયા સભાની માંય; તે મછવેધઅરજુને કીધો, પરણ્યા સતીકન્યાય.॥૪૪॥તેની તુલના તમેકયાં આવો, ઉમંગ પુરણ કરજો; એક ખુણામાં પડી રેહેનારા,યુધ કરવુંઆદરજો.॥૪૫॥ હંસધ્વજ કહે યુધ કરવાનું, ના પાડીયે છીએ કયારે; તૈયાર થાજોતૈયારથાશું, આવતી કાલ સવારે ॥૪૬॥એમ કહીને વીદાય દીધી, વર્શકેતુતવ વળીયો; ક્રોધ ભરેલોરકત લોચને, જઇ અરજુનને મળીયો. ॥૪૭॥ઓરેપીતાજી ઓરે પીતાજી, જઈ રાયને સમજાવ્યો; પણ મુમત મુકતો નથી માટે. યુધ્ધ નોહોતરૂ દૈઆવ્યો.॥૪૮॥ત્રણોછે સુરો પડે પુરો, નથી અધુરોએહ; બહુછે બળીયો વાળ્યો ન વળીયો, વઢવાને ટાપ્યોતેહ ॥૪૯॥ વલણ॥ વઢવા માટે ટાંપીયો, જણાયું બહુ જોર; વલભ વદે એમ સાંભળી, કર્યો અરજુને સોર.

કડવું ૪ થું.

રાગ ધનાસરીની ચાલ.

જયમુનીરૂશીએણીપેરબોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું,સુધનવાની કથાય.॥૧॥અરજુનજીએ સોર કીધો, સૌ શેન્ય તતપર રહેજો; કાલે સવારે હંસદ્રજનો; મન મુકી યુધદેજો. ॥૨॥ એવી પોતે આગના આપી, નગ્રવીશે શું થાય; હંસદ્રજે પ્રધાન તેડયા, રાજ્ય સભાની માંય.॥૩॥શંખને લેખ પ્રધાન પોતાના; બ્રામણના છે બાળ પણ કુબુદ્ધીઅતી અદેખા, સ્વભાવના ચાન્ડાળ.॥૪॥ કલેશજ વાહાલો ટંટો ઠાલો. કરવા જયાં ત્યાં ચાહાય; આસ્તીક નહીને નાસ્તીક પુરા, ખટ પટીયા કેહેવાય.॥૫॥છે બ્રહ્મદ્રેશી કુથલી કલેશી, ધર્મમાં ફાંશીયા બેઉ; પણતેની આંખે રાય દેખે, લેણુદેણ પુર્વનું એવું.॥૬॥તેબેઉને દાસ મોકલી તેડયા, રાજ્ય સભાની માંય; પોતાને આશન આવી બીરજ્યા,સૈભા શોભી રહી ત્યાંય॥૭॥પછી પ્રધાન પુછવા લાગ્યા, માહારાજા તેડયા કેમ; હંસદ્રજ તવ પુછવા લાગ્યો,પ્રધાનોને એમ,॥૮॥કુન્તીનંદન પાન્ડવ કેરા, અશ્વ આવ્યો છે હાંઇ;તેને લેલાટે પત્ર બાંધ્યોછે,લખ્યું છે તે માંઇ. ॥૯॥ ક્ષત્રીનો જેસુત હોયેતે, અશ્વ અમારો બાંધે; એવુવાંચીને મેબાંધ્યો. ક્ષત્રી પણાને વાંધે.॥૧૦॥ તેથી વરશકેત વિષ્ટી કરવા, આવ્યો અમારી પાસ; અહંકારનાં વચન બોલવાથી;ઉપજયોમન વીનાસ.॥૧૧॥અશ્વદેવાનુંના કહ્યુંમે,માટે માગ્યું રણ યુધ;કહો એ કામ ઠીકકર્યુકે,કીધી વિપરીત બુધ ॥૧૨॥તવ શંખ લેખને એમ બોલ્યા;રાય તમોને ધન્ય; તમ સરખાને જીતે તેવો, દેખાતો નથી અન્ય.॥૧૩॥ પછી છાની ગોષ્ટી કીધી, મળીને બેઉ પરધાન; આપણે પંડે લડવું નથીને, નથી થાવું હેરાન॥૧૪॥ વઢનાર વઢશે મરનાર મરશે, આપણે જોવો તમાસો;તે શાને સારૂ ના કહીએ, જોવાનો ખેલ ખાસો.॥૧૫॥એમ વીચારીને બેઉ બોલ્યા, કરો ખરો સંગ્રામ; ક્ષત્રીનંદન શું નથી તમે, બોળવું છે નામ,॥૧૬॥ગાદીને શું લજાવવી છે, વળી લાજે પરધાન,કુંટુબ કબીલો લજાવવો શું ઉડીપડો મેદાન. ॥૧૭॥ભાઇ સાથમાંને સહુ સેન્યામાં, ઢંઢેરો પીટાવો રાય, કાલે સવારે પોહોર દાહાડામાં, દરવાજે ભેગા થાય,॥૧૮॥વખત નીમ્યાથી વેહેલો આવે, તેને સરપાવ મળવો; વખત વીતે આવે તેને, તેલ કઢામાં તળાવો.॥૧૯॥વળી દવે દેવરાવો તમારી, તો સહુ વેહેલા આવે, મોડા આવે તેને તળવો, નીશ્ચે કરોતો ફાવે.॥૨૦॥ રાજા કહે કબુલછે માહારે, ચાર છડીદાર જાવો; કુટુંબમાંને શેન્ય સકળમાં, સંદેસો સંભળાવો. ॥ ૨૧ ॥ એટલે

ઉઠાડીઆગનાલૈને,ચારજણાછડીદાર;પડોવગાડી પોકારકરે,કહેતાસમાચારાાર૨ાાકાલ સવારે પોહોરદહાડામાં,સરવેથાજોસાવધાન;આયુધબંધા આવીમળજો, નહીતો થાશો હેરાન ાા૨૩ાા વેહેલો આવીને ઉભોરહેશે, તેને સરપાવ મળશે;મોડો આવે તેને રાજા,તેલકઢામાં તળશે ાા૨૪ાા પક્ષ પાતકોઇની નહી ચાલે,રાય તણી છે દવાઇ;નહીંતો અકાળ મત્યું થારો, જાણશો નહી નવાઇ ાા૨૫ાા એરીતે સેન્યમાં સંભળાવી, ત્યાંથી થયા વીદાય;રાયતણા કુટુંબમાં કહ્યુ, જાણ સરવને થાય ાા૨૬ાા સુધનવા બેઠોછે સદનમાં, પોતાની પ્રેમદા પાસ; તેને કહ્યુ કાલ યુધે જાશું, સામા હશે અવીનાશ ાા૨૭ાાએવું કહેતામાં સુધનવાનું, ફરક્યું ડાબુ લોચન; અબળાનું પણ અંગ ફરક્યું, ભાસ્યુ ભારે વિઘનાા૨૮ાામેહેલમાં દીપક રાણા થયા,કરમાયો નજર બાગ; સુધનવાની બારીએ બેશી, કકળ્યા કાળા કાગ ાા૨૯ાા સમળી સીચાણા ભોવન ઉપર, ભમવા લાગ્યા અપાર; તેવું જોઇને ત્રાસ પામી,સુધનવાનીનાર ાા૩૦ાા પાછુ મનમાં એમ ભાસ્યુ, કાંઇક વીઘન થાશે; માઠા સુકન કેમ થયા, બુદ્ધીથી બાળા વિમાશે ાા૩૧ાા એમ કરતા દીવસ વીત્યો,રૂજની થઇ છે વાર;અચાનક એને નિંદાઆવી,સહુનકરયુ તવનાર ાા૩૨ાાતેમાંભયંકર સ્વપન ભાસ્યુ;જાણે ગયો ભરથાર; અંગતણું હેવાતણ ગયું, ઉતર્યા સોળ સણગાર ાા૩૩ાા જાણે મુખકે કેશ કરડયા, શીશના એકે એક; સાળુઉતરી શીંધુરી અંગે, પહેરી દીઠી અનેક ાા૩૪ાાતવભયની ભરી ભામની જાગી રડવા લાગી અપાર; અરેરેઆમ કેમ લાગ્યું, શું થાશે મોરાર ાા૩૫ાા સુખસજ્યામાં સુધનવાયે, કીધુછે સહન; ત્યાંજ ઇને પીછોડી ઉઘાડી, જોયું પતીનુ વદન ાા૩૬ાા ઢંઢોળીને જગાડવા લાગી, જાગોજાગો મમનાથ; અરેરે માહારે વીયોગ પડીયો, કહી ઝાલ્યા બેઉ હાથ ાા૩૭ાા તવસ્વપ્ન થયુ સુધનવાને, પડશે માહરો દેહ ; અબળા માહારી અટવાઇ મરશે, માહા દુખી થઇ એહ ાા૩૮ાા એવામાં જુવતીને જગાડે, જાગ્યો સુધનવાસુર; જાગ્રત થઇ જોઇ અબળાને, રડતી દીઠી ભરપુર ાા૩૯ાા તવસુધનવા પુછવા લાગ્યો, શું દુખ દુરીયે ડુબી, એટલે અબળા કેહેવા લાગી, ભયભરી સ્વપ્નની ખુબી ાા ૪૦ ાા ભયંકર મને સ્વપ્ન ભાસ્યું, તે નવ જાણે કોઇએ; તમારી આગળ કેહેતાં માહારી, જીભ કપાવા જોઇએ ાા ૪૧ ાા સુધનવા કહે સ્વપન કેવું સાચી વદજે વાણી; તુજને દવાઈ દેવું છું માહરી, સત્ય કહે સતીરાણી ાા ૪૨ ાા તવ હૈયા ફાટ રડવા લાગી, નેત્ર વહે બહુ પાણી અરેરે; એમ કેહેતી વેળા, કેમ ન જીભ વઢાણી ાા ૪૩ ાા કહ્યા વીના હવે છુટકો નથી, કંથે દીધી છે દવાઇ; રડી રડીને કહેવા લાગી,

અગની ઉઠયો ઉરમાંઇ ॥ ૪૪ ॥ વળણુ ॥ અગની ઉઠયો ઉરમાં, રડતી હૈયા ફાટ; કહેવા લાગી કામની, સોગન દીધા માટ ॥ ૪૫ ॥

કડવું ૫ મું.

રાગ હલાવરી.

માહારા કંથજી શું કેહેવરાવોરે, ઓ હો હો હોરે ॥ટેક॥ મુજનેસ્વપ્ન ભયંકર લાગ્યુંરે, જાણે પેલા ભવનું પાપ જાગ્યુંરે, માહારૂં ચાલતું ઘર સુતર ભાગ્યુંરે॥ માહારા ॥ ૧ ॥ જાણે રણયુધમાં તમે ચડીયારે એક વીધને જીવી બીજે પડીયારે, પેહેલા સસરા શત્રુ થઇ નડીયારે ॥માહારા ॥૨॥ જાણે સસરાએ તેલમાં તળીયારે; તમો તાતના વચને પળીયારે, તમને સહાય કરી સામળીય;રે ॥ માહારા ॥૩॥ પછી શત્રુએ સંહાર કીધોરે,મન મુકીને મારો દીધોરે, મારો સણગાર ઉતારી લીધોરે, ॥ માહારા ॥૪॥ હું તો અભાગણી રહી રઝળતીરે, મારી કારમી કાયા નથી ગળતીરે, સપનાની વાત લાગે છે મળતીરે॥ માહારા ॥પ॥ તમ તાતે દવૈ દેવરાવીરે કાલે, વઢવાની વાત કેવરાવીરે; વળી તળવાની બીના આવિરે॥ માહરા ॥પ॥ એવું સ્વપ્નનું સીધાન્ત મળીયુંરે, માહારૂં પારબ્ધ પાછું વળીયુંર, જાણે સંસારનું સુખ ટળીયુંરે ॥ માહારા ॥ ૬ ॥ મુજને માઠા થયાતા શુકનરે, કાગકકળી ગયો આ ભોવનરે, અવળું ફરકયું છે અંગ લોચનરે,॥માહરા॥ ॥ ૭ ॥ માહારા દીપક થયા રાણારે, તમો પણ નહી હો અજાણારે, સહુ સમજો છો સ્વામી શાણારે॥ માહરા ॥ ૮ ॥ માટે કાલ યુધ્ધે નવ જાશોરે, તમો જઇને પુરણ પસ્તાશોરે, જાણી જોઇને દુખીયા થાશોરે ॥માહારા ॥ ॥ ૯॥ વલણ ॥ દુખી થાશો નાથજી, ઉપજશે વિઘંન; કરો પ્રતીજ્ઞા નહી, તો માને મુજ મન ॥

કડવું ૬ ઠું.

રાગ સાખી.

જયમુનીરૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવા મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુંદરી કહે સ્વામીમાહારા, પ્રતીજ્ઞા કરો કાંઇ; તો મુજ જીવને શાન્તી વળે, ઉચાટ છે મનમાંઇ ॥૨॥

એટલે સુધનવા એમબોલ્યો. સાંભળ સાધવી સતી, સુરાનરની નારી થ-ઈને,કયાં છે કાહ્યર મતી ॥૩॥ મુજતાત દેવરાવી દવાઈ,તે કેમ લોપુ વેણ; જગત કીરતી થાય માંથે, થાવુ સુરાતન હેણ ॥૪॥ જગતમાં કીરતી ક-રાવી. જીવવું તે જીવ કેવો; ગમેતેટલો ઉભોફરે પણ, જીવતો મુઆજેવો ॥૫॥ સુત સાચો હોય ક્ષત્રીનોતો, મરવાથી નવ ડરે; રણ સંગ્રામે નપડે પાછો, મુસ્તક કર લેઈ ફરે ॥ ૬॥ મરવું માનેતો અજ્ઞાની, આત્મા મરતો નથી, ખોળીયું છેતે પંચભુતોનું, જીવ ન્યારો સરવથી ॥૭॥ જેવાં વસ્ત્રો ઉતારવાનાં, તેવી ઉતારવી કાયા; મીયા માહાદેવના બનાવ જેવી. ચૈત. ન્યને આ માયા ॥ ૮ ॥ વસ્ત્ર વપુ ઉતારવાં સરખાં, તેમાં ન જાણવો ફેર, કષ્ઠ કાયાને નહી આત્માને, માટે કરૂ જગ જેરે ॥૯॥ રણમાં મરીએ તો ભવ તરીયે, મોક્ષની પદવિ લૈયે; ક્ષત્રી જાતીનો ધર્મજ એછે, માટે બેશી કેમ રહીએ ॥ ૧૦ ॥ કુળ લાજે જ્ઞાતી લાજે, લાજે પોતાનો ધર્મ; મનુનાં વચન શાસ્ત્ર વીશે, અબળા શું શમજો મર્મ ॥૧૧॥ જીવવુ મરવુ મીથ્યા કેહેણી, તે કેમ માનીયે સાચું; અસત્યને સત્ય માને તેનું, ઇશ્વરી જ્ઞાન કાચું ॥૧૨॥ આ દેહ તજી બીજો દેહ લેવો. જયારે ત્યારે એકવાર;નિશ્ચે છતાં કેમ ડરવું, સુંદરવતી નાર ॥૧૩॥ અટલે સુંદરવતી બોલી, તમે તો મ-રવું ધારયું; તેથી તમને નહી દેવું જાવા, કરો માહરૂં વારૂં ॥૧૪॥ પીઉજી પાવલે લાગુ તમને, કોણ પછી માહારૂં બેલી; એમ કહેતાંમાં બેઉ ચક્ષુએ ચાલી આંસુની હેલી ॥૧૫॥ એવે સમે મધ્ય રાત્રી થઇ છે, અબળા કરે વિલાપ; ભાઈ ભગની વીનાની ભામની, વળી નથી માબાપ ॥૧૬॥ એ-કલો આશરો પરણ્યા પતીનો, બીજો વિશ્વંભર કેરો, તેવણ સગુ નમળે એનું, કલેશનો ઘટમાં ઘેરો ॥૧૭॥ દુખે ઘેરાણી નેત્રમાં પાણી, વાણી વી-મળ કાઢે; પોતાના પતીનો પાલવ ઝાલી, રડવા લાગી રાડે ॥૧૮॥ આ-ક્રંધકરતી બહુ વલવલતી, કળકળતી કામની; તે વેળાએ ભયંકર ભાસે, ઝમઝમતી જામની ॥૧૯॥ કોમળ કાયા મહા રૂપવંતી, જોબન બાળેવેશ; મ્રગયાનેણી નહી કાંઇ કેહેણી, મુસ્તક સુંદીર કેશ ॥૨૦॥ દંત જેના દા-ઢમની કળીયો, આંગળી ચંપક કળી, હાથેળી જેની કમળ સરખી, હોઠ રેખાયો મળી ॥૨૧॥ જંઘા કદળી સ્થંભા સરખી કુમકુમ પગની પાની; બોલવું કાલું લાગે વાહાલુ, બુધ્ધી મોહોટી વય નાહાની ॥૨૨॥ સુઘડતા ચંચળાઇ ચોખાઇ, કોઈ વાતે નહી ખામી; વાણી મધુરી શુભગુણ પુરી, અકકલે નહી અધુરી ॥૨૩॥ વિવેકી વિદ્વાન વડીછે, જાણે પતીવ્રૃત ધર્મ; આચરણ એનાં ઉત્તમ અતી,મતી સદા શુભ કર્મ ॥૨૪॥ આભુષણ વણ અંગ ઓપે લોપે નહી મરીયાદ, તેવી અબળા રડવા લાગી, કંઠ વેણુાનો

નાદ ॥૧૫॥વળણ ॥ વેણા નાદે મારા રડે, મધ્ય રાત્રીનો યોગ; વલ્લભ વદે સુણો સહુ, અતી ઉપજ્યો[ ]હીત રોગઃ ॥—

કડવું ૭ મું.

અને ભુલી ગયો મારો છેલડોરે એ રાગ.

હું તો જુધે ન જાવા દેઉં નાવલારે, માહારે તમવીના નથી આદાર માહારારાજ જુધે ન જાવા દેઉં નાવલારે, ટેક મેહેતો જનમીને જોયા છે આપનેરે, નથી બીજા ત્રીજાની વાહાર, માહારારાજ ॥ તમને આશો ઉજમ વઢવા તણોરે, હજુ શું જોઇ થાકયા સંસાર. માહારારાજ ॥૨ ॥ માહારે પીયર પનોતુ થવાનું નથીરે, નથી ભાઇ ભોજાઇની ભોવાઇ ॥ માહારારાજ ॥ નથી તાત માતકે મોસાળીયુંરે. નથી સૈપણી બેપણી બાઇ. માહારારાજ ॥ ૨ ॥ તમો રણ ચઢી મુજને રઝળાવશોરે; પુરણ પડી છે પેટડામાં ફાળ; માહારારાજ; આવ્યું વિઘન વાળ્યું વળશે નહીરે માટે પેહેલો ખાણુ માહારોકાળ ॥ માહારારાજ ॥૩ ॥ હજી મળી પુરણ બેઠાં નથીરે, નથી કરી દુખસુખ તણી વાત; માહારારાજ॥ નથી હશી રમીને બોલીયાંરે. મીથ્યા વટલાવી છે મેં માહારી જાત ॥ માહારારાજ ॥ ૪॥ પુરણ પરણ્યાનો લાહાવો લીધો નથીરે, નથી પીરશીને જમાડયા મેં નાથ, ॥ માહારારાજ॥નથી ઘુંવટ તાણ્યો કુટુંબમાંરે, ગઇ આવી નથી સૈયર સાથ. ॥માહારારાજ ॥ ૫ ॥ વલણ॥ એમ અતીશે વલવલે, કરે અતી આક્રંદ; સુધનવા કહે સુંદીરી રડવું રાખો બંધ ॥—

કડવું ૮ મું.

રાગ રામગ્રીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજનેસંભળાવું પર્મ પવિત્ર કથાય ॥૧॥ સુધનવા કહે સુંદરી સુણો, રડવું રાખો બંધ થવા; કાળ હશે તે થાશે સીદ કરો આક્રંદ ॥૨॥ માહારે તમારે સબંધ જેટલો, તેટલો લીધો લ્હાવો; રણ સબંધ પુરણ થયોતો, દૈવ ઉપર શો દાવો ॥૩॥ મુને પણ એવું સ્વપ્ન આવ્યું, પડશે માહારી કાય; છેલુ વેલુ આપણે મરવું, કાલે થાશું વીદાય ॥ ૪ ॥ ધણીનું ધારેલું બને છે આપણી ધારણા ખોટી; રડેથી નથી રોકાવાનું, નીકર આશાતો મોહોટી ॥૫॥ તું કેહે છે માહારૂ નથી, બેલી, કોઇ અવની માંય; વીશ્વંભર વીના

નથી બેલી, કોઇનું ક્યાંય કે ત્યાંય ॥૬॥ જેમ બને તેમ માનવો આનંદ, શા સારૂ કરવો શોક; શોક ધરેથી શોક ન નાસે, આનંદથી શોક ફોક॥૭॥ અંધારે અંધારૂ ન નાસે, નાસે જો થાય પ્રકાશ; તેમજ આનંદ માની લેવાથી, કલેશ પામે નાશ ॥૮॥ આનંદનું ઘર ઉત્તમ સહુથી, આનંદે આનંદ; થયું ગયું મીથ્યા માનવાનું, માયાનો ફોચટ ફંદ ॥૯॥ હું નતો તાહારો તું નતી માહારી, કોણુ કોન સંગ લાવ્યું; જે જેને જેમ ફાવ્યું તેવું, પોતાને કરમે આવ્યું ॥૧૦॥ એકજ જનમે ભેળાં થયાં. તેમાં શું તાહારૂં માહારૂં; સંધાત છુટયો કે પુંઠવાળી, કોણુ જુએ છે વારૂ॥૧૧॥ દેહ છતી પડી હોય ઘરમાં, તોપણુ ભાવ ન પુછે; જીવ સામુ જોઇ કોઇ ન રડે, તો પછી સગાઇ શું છે. ॥ ૧૨ ॥ ખોળીયાની સગાઇ હોયેતો, ખોળીયું કોઇ ના ભાળે; જો જીવની સગાઇ હોય તો, ફરી જીવ સામુ ન ભાળે ॥ ૧૩ ॥ થાય કદાપી પ્રેતરૂપે, આવી ધુણીને બોલે; તો તે જાજા કરી કાઢે, મારમ રે ખર તોલે ॥૧૪॥ જો સુંદરી સગાઇ છે શાની, સમજીને કાઢયા સોધી; જો ખોળીયાને બાળે છે માટે, ખોળીયાનાં વીરોધી ॥ ૧૫ ॥ જીવનાં વીરોધા હોય નહીતો, જીવને હાંકી ન કાઢે; કોઇ કોઇનું સગુ નથી, મીથ્યા મુંઢ બરાઢે ॥૧૬॥ તું નથા માહારી હું નથી તારો, સપનાવતસંસાર માટે કાંઇ કલેશ ન કરતી, એ સતી સાધવી નાર ॥૧૭॥ યુદ્ધ વીના હું નથી રેહેવાનો, પડસે વેઠશું દુખ; રણુમાં ન જાવું ને બેશી રહુતો, લાજે જનુની કુખ ॥ ૧૮ ॥ વળી માહારા બંધુ લાજે, લાજેહંસદ્ધજ બાપ; યુધ્ધે ગયાવણ હું રહુતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૧૯ ॥ ખાલી ખોટ્રા કરે ભવાડો, જગ્તને જણુવે નારી; અમાં કહેવાશે નહી સારૂ, ફજેતી માહારી ને તારી ॥૨૦॥ માહારાં સાથ સહોદર જાણે, જાણેસઘળુ જગત; કેહેશે કે વશ છે નારીને, શાનો સુધનવા ભકત ॥૨૧॥ માટે મનવાળો માનુની, શીદ ડસાવો દંત; અત્યારથી એમ જાણુજો કે, ગત થયો મુજ કંથ ॥૨૨॥ કંથરડે કામનીને શા સારૂ, તે સમજાવું સાર; કામની જો જીવતી હો તેતો, થાત માહારો પરીવાર ॥૨૩॥ વળી કરત શેવા માહારી; રાંધી પીરસત મુને; બીજી મળશે કેવી નીકળશે; એમ પીડા સહુને ॥૨૪॥ પ્રેમદા રડે પતીને તે પોતાના સુખ માટ; અરેરે માહારો વૈભોગ ગયો, પ્રથમ એ ઉચાટ ॥૨૫॥ માંથા ઉપર હોય દેવુ તો, અબળા રડે એમ; જીવતા હોતતો કરત નીવારણુ, હવે આ વળશે કેમ ॥૨૬॥ નીરધન હોયતો એમ રડે; મર્ણુ ક્રીયા કરૂ ક્યાંથી; છેયાં છોકરાં પેટ પડયાં તે, ખવરાવીશ શામાંથી॥૨૭॥ કદાપી ધન મેળવી મરે, તો તેને રડે એમ ઝાઝુ, જીવીને રળત ઝાઝું, ભોગવત ફાવે તેમ ॥ ૨૮ ॥ એવાં ગમે તે કારણુ વીના, રડવું નથી

જનકોય; વીવેકથી વિચારવામાં, સ્વારથ સઘપણ હોયાઆરહ્યાહું નહી તારો તું નહી માહરી, કોઇનું કોઇ નથાય; જો કોઇ કોઇનું થતું હોય તો, કેમ જાડે નવ જાય ॥૩૦॥ જો કદી જોડે જવાયં નહી તો, આનંદ તજવો જોઇએ; વરસ બે વરશે આણંદ માણે, રમે જમ સહુ કોઇએ ॥૩૧॥ મુએલુ જન મુઆ ગત, જીવતું જીવતા ગતે; અનાદીથી રેંટ એવો, સમજે શાસ્ત્રને મતે ॥૩૨॥ એરીતે સુંદરી સમજાવી, એવે રહી પોહોર રાત; સુધનવાએ દંત ધાવન, કીધું કામની સાથ ॥૩૩॥ પછી ઉષ્ણોદકે સ્નાન કીધું, લીધુ પછી નીત્ય કર્મ; સંધ્યા ગાયત્રી સમાધી, લેઇ સાચવ્યો ધર્મ ॥૩૪॥ પરવારતાં પા પોહોર દાહાડો, ચઢી ગયો પાવન; સુધવાએ વીપ્ર જમડી, પોતે કરયું ભોજન ॥૩૫॥ એવે સમે સાથ સહોદર, વળા સહુ સેન્યાય; જમી પરવારી આયુધ બાંધી, નગ્રની બારણે જાય ॥ ૩૬ ॥ તે સમે હંસદ્ધજ રાજા, સહુથી પરવાર્યો પેહેલો; દરવાજા બહાર ખુરશી નાંખી, જઇને બેઠો વેહેલો ॥ ૩૭ ॥ રાતાં નીશાન રોપાવ્યાં છે, પથરાવ્યા છે બીછાના; શંખને લેખ બે પ્રધાન આવી, બેઠા છે મસ્તાના ॥૩૮॥ એકજ મોટો ચુલો કરાવી, તેમા કરાવ્યો તાપ; તે ઉપર કઢા તેલ તણી, ઉકળતી કરી આપ ॥૩૯॥ જે જન આવે તે જન જુવે, થર થર કંપે કાય; અરેરે આ તેલમાં તળાતા, વેદના કેમ વેઠાય ॥૪૦॥ એ રીતે જોઇને સહુ ત્રાસે, કે વેહેલા આવેલા, તે પાછા જઇ હેતસ્ત્રીને, તેડી લાવે વેહેલા ॥ ॥ ૪૧ ॥ એ રીતે અડધા પોહોર દનમાં, આવી રહ્યું સહુ કોઇ, સુધનવા આવ્યો નથી તે, પ્રધાન રહ્યા છે જોઇ ॥ ૪૨॥ તે સમે અડધો પોહોર થયો, તવ ઉઠયો હરીદાસ; ભોઅન કરી મુખ પખાળી, લેઇ લીધો મુખવાસ ॥ ॥ ૪૩ ॥ પછી કોતે યુધ્ધે જાવા, થાવા લાગ્યો તૈયાર; ઉભા થઇને પેહેરી લીધા, પોતાના સણગાર ॥ ૪૪ ॥ રૂપે ગોરો કેહેડો કંદોરો, તોરો મોતીનો માથે; કડાં સાંકળાં વેઢવીંટી, બાંધ્યા બાજુ બંધ હાથે ॥ ૪૫ ॥ નાહાનો ને નાજુગ ઘણેરો, ચપળ જેની ચાલ; પ્રથમ પેહેલી કચ્છી લીડી, પછી પેહેર્યો સુરવાલ ॥ ૪૬ ॥ કમર પટો કવચ બખતર, અંગ ઘણી ઉલટ; કાનમા કુન્ડળ હાર મોતીના, જરી જામો મુગટ ॥ ૪૭ ॥ ચરણમા ઉપાન પેહેર્યા, પટકેથી કટી બાંધે; બાણુનો ભાથોને ધનુશ તે, ભેરવ્યા ડાબી ખાંધે ॥ ૪૮ ॥ ખપવા ખંજર ત્રીશુળ લીધું, જમયોને કટાર; ફરશી ભાલો કર્વત કુહા, તર્કસ તીર તરવાર ॥ ૪૯ ॥ બાંધી બોકાની ઉમર નાહાની, આંખડી મોહોટી મોહોટી; ચક્ષુ રાતાં ચોળ ચળકે, ન મળે ખાપણ ખોટી ॥ ॥ ૫૦ ॥ ભમ્મર ખુબજ ખેંચાયલી, લાગે અતિ વિકરાળ; તતપર થઇ કહ્યું તારૂણીને, ઓ સતી જેગોપાળ ॥૫૧॥ વલણ॥ જે ગોપાળ છે માહ

રા જાઉંછું રણસગ્રામ; એમ કહેતાં વલ્લભ વદે, ગગળો થયો તે ઠામ.॥

કડવું ૯.

રાગ સાખીનો.

જયમુની ફરી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ સુધનવા ગગળોથઇને, કહ્યાજે ગોપાળ; એટલે સુંદરવતી નારિને, પડી પેટમાં ફાળ ॥૨॥ જાણ્યું કે જીવશે નહીં સ્વામી, ઉદાશ પામી નારી; પતીનો જઇ પાલવ ઝાલ્યો, અરજ સાંભળો માહારી ॥૩॥ મમત શું માન્યવીનો ચાલે, યુધે જવા થયા ત્યાર; તો મુજને મળીને પધારો, ઓ માહારા ભરથાર ॥ ૪ ॥ છેવટનો આ પ્રેમ પ્રગટયો, આટલું વચન પાળો; થનારૂં હશેતે થાશે, પ્રેમનીપીડા ટાળો ॥ ૫ ॥ માગી માગી માગુ તમ પાસે સાસુદીના સંતાન; પુરણ વિકાર વપુમાં વાપ્યો, માટે દો રતુદાન ॥ ૬ ॥ સુધનવા કહે એ શું બોલી; રણયુધ્ધ જાતાં નારી; સમયવણ વાણીવદીએ તે, છુટી પડે નીરધારી.॥ ॥૭॥સમા વિનાબોલે તે હારે, સમાવિના સહુ ખોટું; રોકાઉને વેળા વીતે તો, થઇ પડે દુખ મોહોટું॥૮॥ સ્વામીને જીવવો તાકો તો, મુસુત મુકીદેવો; તારૂણી મમ પીતાને તું, જાણે છે મુમતી કેવો ॥ ૯॥ તેલ તણી કઢાક કળાવી, બેઠા છે દરવજે; વેળા વીતેને ત્યાં જાઉં તો, તેલમાં તળે આજે.॥૧૦॥માનની મનમાં જાણ એવું, જીવતો હશેતો મળશે; જાણછ કે મોડા જાશેતો, તેલ કઢામાં તળશે. ॥૧૧॥ જાણી જોઇ પતી તણો તું, જીવ લેવા કેમ ધારે; ઉશ્કેરી મોકલવો જોઇએ, વીવનથી ઉગારે. ॥૧૨॥ વેળા વીતેછે વેળા વિતેછે, કર્મ કઠોર જાગ્યું; રજની રામા બોલી નહીને, આ વેળા શું માગ્યું. ॥૧૩॥ મેલ પાલવડો મુમત આવડો, કદી કાળે નવ કરીયે; તારૂણિ કહે કેમ મુકુ, બેડીછું ભર દરીયે. ॥૧૪॥ વેહેલા જાશોતો તેલથી બચી, શત્રૂને હાથે મરશો; મોડા જશોતો તાતને હાથે, પણ નહી ઊગરશો॥૧૫॥નીશ્ચે મુજને એમ થયુંછે, ઉતરશે શણુગાર; માડા સુકન માહારા સાચા, થાય નહી ફેરફાર॥૧૬॥આમે મરવું આમે મરવું મરવાનું મુજ કંથ; હર પ્રકારે પીઉજી માહારા, આવિ રહ્યોછે અંત॥૧૭॥ તો શા સારૂં ડરવું સ્વામી, અબળાનું ઉર ઠારો; નહીતો લાગશે બાળ હત્યા, સમજીપાપ નીવારો. ॥૧૮॥મુજ મન ઇચ્છા પુરણ કરો, પામશો વૈકુન્ઠ વાસ; સાન્તી રાખીને બેસો જરા, ન લ્યો ત્રીયાનો ત્રાસ.॥૧૯॥ વળી માહારો દેહ તજીને, આપીશ હું હત્યાય; કાયા માહારી પાડું નહીતો, સુકીત સૌ ફોક થાય॥૨૦॥

એટલે સુધનવા એમ બોલ્યો, આ નહી મનુંશ ધર્મ;દીવશે રતુદાન દેવું, પશુ પક્ષીનું કર્મ.॥૨૧॥ સુંદરવતી સતી એમ બોલી,ઓ માહારા ભરથાર. એક વરશનું મમ તપ મુકી, વરસાવુ ધુમાર ॥૨૨॥ પછી બાધ નહી દીવશનો; ઓરે માહારા નાથ;કહ્યું માહારૂં કબુલ કરો, જોડું તમને હાથ ॥૨૩॥ સુધનવા કહે કામની મુને;રૂચેનહી તુજવાત;તાહારૂં બોલ્યું પાળવા રહું તો ક્રોધ કરે મુજ તાત.॥૨૪॥ તવ અબળાયે જીભ્યા કાહાડી, દંતુમાં દબાવિ; સુધનવા કહેરતુ દેઉછું,વીપ્રીત વેળા આવી.॥૨૫॥ એમ કહીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં,અબળાયે જીભ મેલી; ધુમાર વરસાવી નર નારી, પ્રેમે રમ્યા રંગરેલી ॥૨૬॥પોહોર દીવશપુરણથયો,સંકટ આવ્યું ભારી;સુધનવાએ વસ્ત્ર પહેર્યાં ચાલ્યો આયુધ ધારી ॥૨૭॥ છડીદારને આગના આપી, રથ અમારો લાવો, તવ સારથી રથ જોડી આવ્યો, શુકન માઠો કહાવ્યો ॥૨૮॥ જેવો સુધનવા બારણે નીકળ્યો, તેવોજ કકળ્યો કાગ; દ્વારને ઉમરે ચરણ દેતાં, આડો ઉતર્યો નાગ ॥૨૯॥ તવ સુધનવા એ વીચાયું,નીશ્ચે થવાનો કાળ; જાણ્યું કે જનેતાને મળી આવું, ધારી ચાલ્યો; ભુપાળ ॥૩૦॥ પોતાની માતાના મેહેલમાં ચાલ્યો; જઇને લાગ્યો ચરણ તે વેળા માતાને ભાશ્યું આ સુત પામે મરણ ॥૩૧॥ માયે કર ઝાલ્યો દીકરાનો, એવે આવી ભગની; સહુના મનમાં મરણ ભાશ્યું, અંતર ઉઠયો અગની ॥૩૩॥ માતા કહે ઓ દીકરા માહારા, મુજને લાગ્યું એમ; આજે જો જુધે જાશો તો, નહી રહો કુશળ ક્ષેમ ॥૩૩॥ માટે તુજને નહી દેઉ જાવા; ઘરમાં બેસો તન; લોચન માહારૂં લાગ્યું ફરકવા, માઠા થયા શુકન ॥૩૪॥ ભગની કહે અગની ઉઠયો,મુજ ઉરમાં અતિશે; ઓરે વીરા મડા સરખું,મુખડું તારૂં દીશે ॥૩૫॥ માટે બેશી રહો ભોવનમા, હું જાવા નહી દેવું; તાત તણો ઠબકો આવે તે, શીશ ચઢાવી લેવું ॥૩૬॥ માતા કહે હું તાત તારાને; જવાબની દેનારી; તારે માટે ક્રોધ કરીને, છો મને નાંખે મારી ॥ ૩૭ ॥ અમે મા દીકરી બે મરશું,તે પછી બીજું થાય, ચીંતા તુ કાંઇ નવ ધરતો, જાયતો પાડુ કાય ॥૩૮॥ સુધનવા કહે માતા માહારી, રણ ચઢયો કેમ રહેવું; મારા તાતે દવાઇ દીધી, તેમને શું સામુ કેહેવુ ॥૩૯॥ ચાર ભાઇ ચડીયા જે પેહેલા, તેમણે શી કરી ચોરી;તેને ન રોકયાને મુને રોકોછો, મુકી દો સરજોરી॥૪૦॥તાત તણું શું વચન લોપું,લોપે તે સુત કેવો,નાસ્તિક પ્રાણી જાણવો એને, વળી દીકરી જેવો ॥ ૪૧ ॥ નર થઇને નારી સરખો, જગતમાં હું ગણાવું; માટે મરવું તેમાં નડરવું, રણુ યુધ્ધ વીશે જાવું ॥ ૪૨ ॥ માતાજી હું નહિ કરૂ વાર્યું, ધાર્યું યુધે જાવા; ના જાવું તો તાતજી કકળે, પાછળ થાય પસ્તાવા ॥ ૪૩ ॥ માત પિતાનું વચન લોપે, તે જ

ન પાપી પ્રાણી; એવાં પુત્રનાં વચન સુણી, સુખવંતી વદી વાણી ॥૪૩॥ માબાપનું બોલ્યું ઓલંઘે, તેપર ઇશ્વર કોપે; તો દીકરા જાવાનું ના કહુ છુ, તે વચન કેમ લોપે ॥૪૪॥ સુધનવા કહે સુણો માતા, ન્યાય નિતિ સમજાવું; માત પિતાનાં વચન વિરોધી, તેમાં કોને વશ થાવું ॥૪૫॥ માતા કહે એમ બને તો, તેનું કરવુ કેમ; સુધનવા કહે સમજાવું તમને, સાચુ માનજો એમ ॥૪૬॥ ઘણુ કરીને માતાનું બોલ્યું, પુત્રીએ પાળવુ ઘટે; પુત્રે પાળવું પિતાજીનું, કહુછું શાસ્ત્રને વટે ॥૪૭॥ તવ માતા બોલતી બંધ પડી, સુતે સમજાવ્યું કેવુ; ઓ દિકરા તારો કાળ થવાનો, જુધે જાવા નહીં દેવું ॥ ૪૮ ॥ વળણ ॥ જુધે જાવા દઉ નહીં, ઓરે મારા બાળ; વલ્લભ વદે એવું કહી, રડતા એ ત્રતકાળ

કડવું ૧૦

રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, તું તો સાંભળ પુન્યવંત પ્રાણી॥સુખવંતી રડવા લાગી, માહારે રાહુની દશા જાગી॥૧॥ એવે શું થયું નગ્રની બાહાર; સહુ શૈન્ય મળ્યું તે વાર; શંખ લેખે કર્યો તપાસ, દરમાં ફરી જોયું ચોપાસ૦ ॥૨॥ દીઠું સર્વ સગું સંન્યાય, એક ન દીઠો સુધ્રનવાય; નથી રાયનો મોહોટો સુત; થયા પ્રધાન આગળા ભુત૦॥૩॥ શંખ લેખે કર્યો વીચાર, ઠીક લાગ આવ્યો છે આવાર; એતો રેહેતો તો મધરૂબી રાખી, આજ કસુર આવીછે આખી ॥ ૪ ॥આપણી સંગ રેહેતોતો રોશે, આવેલો લાગ તે કોણ ખોશ; એમ કહીને બેઉ પરધાન, ગયા રાય કને મસ્તાન ॥ ૫ ॥ પુછ્યું હંસદ્વજે શુભમતી, કહો કીયો આવ્યો નથી; તવ પ્રધાન ક્રોધે ભરીયા, મોહોટે ઘાટે બેઉ ઉચરીયા ॥ ૬ ॥ અમે તપાસ કીધો રાય, થયો તમ ઘરમાં અન્યાય; નથી આવ્યો સુધનવાય, એનો ઇનસાફ કેવો થાય૦ ॥ ૭ ॥ પેહેલો દીકરાનો ન્યાય કરો; જોવું થાયછે ખોટોકે ખરો; એવા મર્મના વચન સુણી, ખુનસે ભરાણો ખુની ॥ ૮ ॥ બોલ્યો હંસદ્વજ ક્રોધ કરી, શું હું બોલેલું જવાનો ફરી; જાવો ન્યાય કરો તમે બેઉ, વચમાં વાંધો નહી લેવું ॥૯॥ તવસંખનેલેખ પ્રધાન, રક્તલોચન વદીયા વાણ; જાવો એક સત જોધ્ધા સપાટે, લાવો બધી જોર ઝપાટે ॥૧૦॥ સાથે ઉઘાડાં ખડગ રાખો, કરે તોફાન તો મારી નાંખો; કહીએ તેડે ચંપાવતી નાથ, કહી બંધન કરજો હાથ ॥ ૧૧ ॥ લાવો મારી મુશકે હાંઇ, કોઇ ડરશો નહી મનમાંહી; શું એ રાજાનો સુત તે સારૂ, બોલેલું વેણ લોપે અમારૂ ॥ ૧૨ ॥ એમ

કેહેતા શેવક સત ઉઠયા; ઘણા રોશ ભરેલા ઉઠયા; લીધાં ઉઘાડાં ખડગ હ:-
થ, રક્ત નેત્રે ચાલ્યા સહુ સાથ ॥ ૧૩ ॥ ગયા સુધનવાને ધામે, કર્યો પોકાર
મ્હોટે નામે, તવ સુધનવાની નારી, આવી રડતી પોતાની બાહારી ॥૧૪॥
કહ્યું નથી સ્વામી મુજ વાસ, એતો ગયા જનુની પાસ; તવ સાંભળી શે-
વક વળીયા, સુખવંતીના મેહેલમાં પળીયા ॥૧૫॥ ત્યાં તો દીઠો સુધ-
નવા ભક્ત, કીધાં દાસોએ લોચન રક્ત; કેમ ઉભા રહ્યા છો હાંઇ, તાત
તેડે છે શેન્યા માંઇ ॥૧૬॥ કહ્યું છે તમો તેડવા જાવો, એને બંધન કરીને
લાવો; માટે બાંધીયે હાથ તમારા, નહીતો મળે ભોગ અમારા ॥ ૧૭ ॥
માટે બાંધવા દો રૂડી રીતે, નહીતો બાંધશું વીપરીતે; સુણી ચઢયો સુધ-
નવાને ક્રોધ, આ શું બોલે છે ગુલામ યોધ ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી તાણી ત-
રવાર, કર્યો દેશ વિશનો સંહાર; તવ ત્રાશીને બીજા નાઠા, જાણ્યા રાજકું-
વરને માઠા ॥૧૯॥ ગયા શેન્ય વીશે બુમ કરતા, માહા ત્રાસ ભર્યા ઓચ-
રતા; મારાજા કરી કુંવરે રીસ, મારી નાંખ્યા યોદ્ધા વીસ ॥૨૦॥ અમે
જાણી જોઇ પાછા વળીયા, તમ સુત જાણીને પળીયા; તવ ચીઠી લ-
ખી એમ, તાતનું વેણ લોપો કેમ ॥૨૧॥ આવો બંધન થઇને બેટા, ન-
હીતો થઇ જાશો છેટા; એમ કહી મોકલ્યા યોધ એંશી, ગયા રાણીના મે-
લમાં પેશી ॥૨૨॥ આપી સુધનવાને ચીઠી, તે વાંચી નજર કરી મીઠી;
કહ્યું તાત વચન કેમ લોપુ, કરો બંધન હવે નહી કોપુ ॥૨૩॥ તવ સુખ-
વંતી માતા કહેછે, શીદ બંધન માગી લેછે; આવનારાનો કર સંહાર, ન-
હીતો દે મુને તરવાર ॥૨૪॥ તવ સુધનવા બોલ્યો આપે, સર્વને હણું તમ પર
તાપે; પણ તાત વચન લોપાય, એતો અનરથ મોહોઠો થાય ॥૨૫॥ એમ
કહીને બેકર દીધા, તવ શેવકે બંધન કીધા; જરા કબજે થયો જે વારે, કો-
પ્યા અનુચરો તેવારે ॥૨૬॥ પેહેલા વીસ મારેલા તે કાજે, એતો ભરાયા
પુરણ દાજે; કશી કશીને બંધન કીધો, ચાલ કહીને અચરકો દીધો ॥૨૭॥
તવ સુધનવા ગભરાયો, હું તો શીદ થવા ગયો ડાહાયો; ચાલો આવુંછું તમ
સાથ પણ નરમ કરો મુજ હાથ ॥૨૮॥ માહારી ચાંમડી બહુ ચુસાય, તે-
થી નસોને નાડી તણાય; એતો વેદના નવ વેઠાય, જાણે જીવડો મારો જાય
॥૨૯॥ એવાં દીનતાનાં વચન બોલે, પણ જોધા બાહાજ્યા જેમ તોલે; દાજ
આણીને ટોંસા મારે, કેમ સામો થયો તો તે વારો ॥૩૦॥ અલ્યા પેહેલું શું જા-
ણ્યું નહોતું, હવે તાહારૂં આવી પોતું; એમ કહી ખેંચી લીધો જ્યારે, સુ
ખવંતી ગભરાઇ ત્યારે. ॥૩૧॥ એની આંતરડી બહુ દાઝી, ઉઠી સુધનવાને
બાઝી; અરેરે બેટા આ દશા આવી, તેં તો બીગાડયું કર બંધાવી. ॥૩૨॥

હવે કબજે પડેલો શું કરે, સુત મરવાને સંચરે; માહારે જોઇને જીવવું ધીક, મુકવી મરજાદાને બીક. ॥૩૩॥ વલણ. ॥ એમ ધારી ગઇ તન કને, વીપરીત થઇ ગઇ વાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, રડવા લાગી માત.

કડવું ૧૧.

રાગ વૈદ્રભીનો નાટકની રાહા.

માતા રડે રડે ફાટતી,નહી જાવા દોં બાળ;માઠા શુકન મુજને થયા, માંથે ભમે છે કાળ.॥માતા રડે રૂદે ફાટતી.॥ટેક. ॥ તું સપગલાનો સભાગીયો, તાહારે જનમ્યે થૈ લેહેર;કોમળ કાયાના દીકરા; આશો તુજપર કેહેર. ॥માતા.॥૧॥ ચક્ષુએ ચોમાસું ચાલતું, દીધી દીકરાને બાથ; લાડકવાયા જાશો નહી,ચાંપે રૂદીયા સાથ.॥માતા॥૨॥ મોહો જોયા માહારા બેટડા, મરવા મોકલું કેમ; દેશવટો દેશે રાજીયો, તે વેઠીશું જેમ તેમ. ॥માતા.॥ ૩ ॥ તેલ કઢા તુજ કારણે, કરી છે તાતે ત્યાર; સગો શત્રૂ થઇ લાગીયો,તેમાં કોણ કરે વાહાર. ॥ માતા. ॥૪॥ તુજ પછી થયા બીજા બેટડા, પણ મોભી કુંવાર;તું ગયો પછી શું રહ્યું;ગાદીના બેસનાર॥માતા॥ ॥૫॥ મેં તો તુને સુનો મુકયો નથી,બહુ લડાવ્યાં છે લાડ; બાધાનો બાંધેલો બેટડો, ઉછર્યો પ્રભુને પાડ.॥માતા. ॥ ૬ ॥ સુવાવડમાં ઘણો સાચવ્યો, રાખી વશ જીભ્યાય, ખાટુ તીખુ ખાધુ નહી,કષ્ટી ભોગવી કાય.॥માતા.॥ ॥૭॥ સપુત સુત આશું થયું,આવ્યો કારમો કોપ;દેહ તજવા વેણ તાતનું, કેમ કરીયે ન લોપ.॥ માતા ॥ ૮ ॥ કારમી કાન્તી તાહારી જનમની,નોહોતી મુજને આશ;છેવટ પણ એનું એ થયું.થૈ નીરભાગી નીરાશ.॥માતા. ॥૯॥ તારા બંધવ તારી બેનડી, સતી સાધવી નાર; હું રાકડી તારી માવડી, રહીશ કોને આધાર.॥માતા.॥ ૧૦ ॥ આ છબી દેખશું કયાં હવે, પડશે પાપી વિયોગ; અરેરેરે હાય હાય શું થયું, આવ્યા ભુંડાભવ ભોગ. ॥માતા.॥૧૧॥ વળણ.॥ એમ કહી મુરછામાં પડી,તવ મીચાયાં નેન;તવ બંધુને ઘેરીયો, સુધનવાની બેહેન. ॥

કડવું ૧૨.

રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી,ઝાડ ઉગે તો રહે એધાણી,કાંઇ કલેશમાં બાકી રેની, બંધુને બાહાજી કોવલીકા બેની. હાંરે વીરા માહારે

જીવીને શું કરવું; તાહારૂં મરણ થતાં પેહેલાં મરવું; મારે વિર વિના પી-
યર શાનું, કેમ દેવે ન ખોળ્યું પાનું ॥૨॥ હું તો પીહરમાં છું પનોતી,કહી
ધુંસકા મુકીને રોતી;બાહાજી શેવક કેરી સાથ,છોડો મમ બંધુના હાથ;
॥૩॥ હાંરે નહી તો આપાશ મુજ હત્યાય,હું તો પાડીશ મારી કાય;મારો
તાત વેચાયો વણ ધને,શંખ લેખ પ્રધાનોની કને. ॥૪॥ હાંરે થયા સાચા
શત્રૂ પ્રધાનો,વેહેર વાળે છે મુંઢ મસ્તાનો; ક્રિયા જનમ તણી દાજ વાળે
બધો હરખ હૈયાનો ટાળે. ॥૫॥ હાંરે અમને રાંકડીયોન રોવરાવે, આખા
જનમની ઓથ ખોવરાવે;એનું કીયે કાળ ભલું થાશે, કરેલી કરણી ભો-
ગવાશે. ॥૬॥ હાંરે અલ્યા શેવકો કષ્ટ કાપુ, છોડો બંધુને તો કાંઈ આપુ;
કાહાડું દળદર કહો તે આપી, કેમ જીવ લેવા બેઠા પાપી. ॥૭॥—રાગ
ઝડપનો. ॥ શેવકોયે સાંભળીને, બળમાં અચરકો દીધો; સુધનવા તો ધ-
રણ ઢળીયો,પાછો ઊભો કીધો.॥૮॥ સુધનવા કહે શું બળ દાખો,બંધા
યો હું આપે; નહી તો કેવો બતાવ્યો તો, હાથ તમારા બાપે ॥૯॥ વીસ
યોધના પ્રાણ લીધા, કેમ નાઠા તે વેળા; મુજ તાતની ચીઠી લૈ આવ્યા,
ત્યારે થયા ભેળા ॥૧૦॥ નહી તો રાજપુતને શું બાંધો,વાંધો લીધો એહ;
છેવટ શું ગત થાશે તમારી,વીચારી લો તેહ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને પંથે
પળીયો, બળીયો બાહુ બંધાવી;ચાલ્યો ચાલ્યો ઊભો રહયો નગ્રની બા-
રણે આવી॥૧૨॥જ્યાં પોતાના પીતા બીરાજ્યા,ત્યાં જઇ નામ્યું શીશ;તવ
હંસદ્ધજના મન વીશે,પુરણ પ્રગટી રીસ.॥૧૩॥ નોહોયતું માહારો દીકરો તેં,
વચન લોપ્યું માહારૂં; છે હંકારીને અભીમાની, આવી બન્યું તાહારૂં.
॥૧૪॥ દવૈ દેવરાવી માહારીપણ,તુજને મનમાં નાવ્યું;અન્યા કરવાથી તા
રાપર, જોર સરવનું ફાવ્યું॥૧૫॥શત્રુ સામા વાટ જુએ છે, કાયરપણું તેં
કીધું; માહારે પેટ પેંદા થઇ તેં, નામ લજાવી દીધું.॥૧૬॥ ન્યાય તારો મા-
હારે શું કરવો, નથી પડતી સુજ; પડો વગડાવ્યો તેની તેં; કાંઇ ન કીધી
બુજ.॥ ૧૭ ॥ તાત તણો તને ડર નવ લાગ્યો, શું ધરીયાં બે શીશ; પ્ર-
ધાનને ધનસાફ સોંપ્યો; કયાંથી તું બચીશ.॥૧૮॥સુધનવા કહે ક્ષમા કરો,
ઓરે મહારા તાત; કાં થોડો કામનીયે રોકયો,કાં થોડો મુજ માત. ॥૧૯॥
કાં થોડો હરી સેવામાં, રોકયો હું તાત; તમ પાસે જુઠું નથી કહેતો,સત્ય
વદુછું વાત. ॥૨૦॥ છોરૂ તો કછોરૂ થાયે, તાત તણી નહી રીત; ભારે ભયં-
કર શબ્દ સુણી, થયો છું ભયભીત.॥૨૧॥ હસીને મુને આગના આપો,
યુદ્ધે તતપર થાવું;તમ પરતાપે અરજુનજીને,જીતી નગ્રમાં આવું.॥૨૨॥
હંસદ્ધજ કહે જીત્યો બેટા, બોળ્યું તેં માહારૂં નામ; તમો તો શીક્ષાને પાત્ર
થયા છો, કરશું અમો સંગ્રામ.॥૨૩॥તાતજી અપરાધ ક્ષમા કરો, બહુ ભુલ

થઇછે માહારી, તમે ન છોડો તો કોણ છોડે, પુત્રની દયા ધારી.॥૨૪॥તો પણ શીશ ધુણાવે પીતા, એકનો બે નવ થાય; તેલ કઢામાં તળાશો તમે માહારો નથી ઊપાય. ॥ ૨૫ ॥ એટલે વારતા નગ્રમાં ચાલી, બોળા બા બેઠુ જગત; અરેરે તેલમાં તળાશે, સુધનવા હરી ભકત. ॥ ૨૬ ॥ આખા ગામમાં ત્રાસ પડીઓ, જાણ્યું સુધનવાની નારી; તેલમા તળાવા હુકમ થયો, મુજ કંથને દુખ ભારી ॥૨૭॥ ત્રાસ ભરી નીકળી તારૂણી, વીપ્રીત આંખટી કાહાવી; સુખવંતી સુધનવાની માને, મુરછાથી સુધી આવી ॥૨૮॥ કોવળીકા કહે માતા માહારી, દૈવ તો દગો દીધો; તેલમાં તળવા મુજ બંધોને, મમતાતે હુકમ કીધો ॥૨૯॥ તે સાંભળી સુખવંતી ચમકી, ઉઠયો ઉરમાં અગની; રડતી રડતી સુધનવાની, નીકળી માતાને ભગની॥૩૦॥ ત્રૈણે અબળા ત્રાસ ભરેલી, રડતી કુટતી ચાલી; સાથે દાશીયો દસ વીસ દોડી, તે કર રેહે છે ઝાલી ॥૩૧॥ નેત્ર વિશે નીર માતુ નથી, આંસુ વહે ચોધાર; પ્રથવીમાં પછાડયો ખાતી, વરત્યો હાહાકાર૦ ॥૩૨॥ વલણ૦॥ હાહાકાર વરત્યો ધણો,પુરણ પ્રગટયો શોક; વલ્લભ વદે સ્તોતા સુણો, ખળ ભળીયું બહુ લોક૦॥

કડવું ૧૩ મું.

રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ હાહાકાર ત્યાં થઇ રહયો છે, રડે છે ભગનીને નારી; જનુની જુલમ રડે છે,નેત્ર નાહાનુ આંસુ ભારી॥૨॥ રૂદીઆયો કુટે શ્રોણીત છુટે, પશુની પેરે બરાડે; અવની ઉપર પડતાં નાંખે, મુસ્તકના કેશ કાહાડે ॥૩॥ રોળાય શરીર રેણું વિશે, મુકી મરીયાદ લાજ; ભાન રહ્યું નહી વેહેવાર વટનું, રડે મોહોટે અવાજ ॥૪॥ વસ્ત્ર તણી તો સુધી નથી, અંગ ઉધાડુ થાય; પગ પાની કોઇએ ન દીઠેલી, તેને ઉઘાડી કાય ॥૫॥ તવ ગામનું લોક ભેળું થયું, રહીયત રડવા લાગી;નરનારીને છોકરાં નાંહાનાં, સર્વને પીડા જાગી ॥૬॥ રાંધ્યાં ધાન રહ્યાં લોકોનાં, ખાવું પીવું કેમ ભાવે; ઘરનાં કામકાજ મુકીને સહુ, રડતું રડતું આવે॥૭॥ ઘણાં મનુશની મેદનિ મળી, રડે છે હૈયા ફાટ; સુખવંતીની સાથે ચાલ્યું કરતા અતી ઉચ્ચાટ॥૮॥શેમમાં મોર બપૈયા રોતા, નગ્રમાં રોતા સ્વાન; મેહેલે મઢીને હાથીયો રડતી, ભોમી ભાસે સમશાન ॥૯॥ હયને હસ્તી ધા-

સ ન ખાયે; પોપટ પાંજરે રડતાં; અરેરે આ બેઠુ પગડવા, હરીજનને કન ડતા ॥૧૦॥ સુધનવાનુ સંકટ જાણી, નરને નારી ત્રાસે; ધાવતાં બાળક નાંખે મારગમાં, ભગતને મળવા નાસે ॥૧૧॥ મનુશ મેદના ઘણી થઇ છે, અટે વાળીએ વળે; જવાનીયાં જન જોરમાં ચાલે, ઘરડાં ઘરણુ ઢળે ॥૧૨॥ કૈંક પ્રાણી કહે શુ કરીએ, થાયછે કાળો કેહેર, કૈંક કહે મન લાગ મળે તો, રાજાને મારૂં ઠેર ॥૧૩॥ મુઓ એ રાજા મરતો નથી, દીકરાને દુખ દે છે, પ્રધાનના કેહેવા પરમાણે, હાયે હા એ કહે છે ॥૧૪॥કૈક કહે કે સુધ નવના, કયાં ગયા ચાર ભ્રાત; બંધવની એ પક્ષ કરેતો, શું કરે એકલો તાત ॥૧૫॥ ભરથાર ભામની ભગનીને માતા, તે તો છે એક રૂપ; તે સાથે ચાર ભાઇ હોય ભેળા, શું કરે એકલો ભુપ ॥૧૬॥ સુધનવાની પક્ષમાં આપણુ, સરવે રહીયત થાવું; સુધનવાને દેશવટો દે, તો તેની સંગ જાવું ॥૧૭॥ કદી જીવનો નાશ કરેતો, આપણે જીવી શું કરવું; ખરેખરૂં તોફાન કરીને, ગમેતે ઉપાયે મરવું ॥૧૮॥ એવા એવા વીચાર ચાલે, લોકના ઉઠે તરંગ; સુખવંતી દીકરાને દુખે, ભાગી નાંખે છે અંગ ॥૧૯॥ કોવળીકા ક લપાન્ત કરે છે, પીહર જાવા બેઠું; આનંદ આખો વરશી રહ્યોતો, તેમાં વીઘન પેઠું ॥૨૦॥ બીજા બંધવ ઘણું જીવો, ભોભીની તુલના કયાંથી; પાંચ બંધુની જુગલજોડી, ખાડ પડે તેમાંથી ॥૨૧॥ સુંદરવંતી સુંદરી છે, સુધનવાની જેહ; બે બાળકી બેભાન થઇછે, ધુન્યમાં ચાલે તેહ॥૨૨॥ દરવાજાની લગભગ આવ્યું, શેન્યાએ જોયું સાર; હંસદ્વજને પ્રધાન બેઠા ત્યાં ગયા સમાચાર ॥૨૩॥ સુખવંતી કોવળીકાને સુંદર, વળી રહીયત આ-વે; તોફાન થાસે એમ ભાસે છે, તવ રાય વિચાર લાવે ॥ ૨૪ ॥ રહીઅતને તો રોકી શકુ પણ, અબળા આવે માહારી; કોવળીકા દીકરી સંગ આવે, આવે પુત્રની નારી. ॥૨૫॥ કહો નાકહો પણ કળેશ મોટો, દુરદશા કાંઇ કાહાવી; એવામાં તો રહીયત સાથે, ત્રૈણે અબળા આવી. ॥ ૨૬ ॥ સુખવંતીયે દીઠો સુધનવા. સભાની વચ્ચે પડી;કોમળ દીકરા કોણે બાંધ્યો, વળગીને બહુ રડી. ॥૨૭॥ બીજી કોવળીકા બેહેન બાજી, ત્રીજી પેમદા પેઠી; ફાટી આંખે ક્રોધી શરીરે, કંથ કને જઇ બેઠી. ॥૨૮॥ છુ-ટે કેશે કારમે વેશે, દંત દાબીને ડસ્તી; આડી આ વળી ડોક નાંખે, ભુજ ભેગા કરી ધસ્તી. ॥ ૨૯ ॥ અરેરે આ શો ઉતપાત થયો, સસરા શતરૂ જા-ગ્યા; પોતે મુને પરણાવીને, શોભાગ્ય લેવા લાગ્યા. ॥૩૦॥ એવામાં હં-શદ્વજ બોલ્યો, ઓ સુખવંતી નારી; મરીયાદ મુકી સભામાં આવી, એ નહિ શોભા માહારી. ॥૩૧॥ જેવો એ દીકરો છે તારો,તેવો માહારો એહ; તને ને મુને સરખો વહાલો, તેમાં નહિ સંદેહ. ॥ ૩૨ ॥ પણ પુત્રે પીતા-

ની દવાઇ, ધારીને કીધી લોપ; તે કારણથી એના ઉપર, પુરણ ચઢીયો કોપ. ॥૩૩॥ જે પુત્ર પીતાને લજાવ્યો, તે સુતને શું કરીયે; બળાત્કારે નાંખવો મારી, ખરી વાતે નવ ડરીયે. ॥ ૩૪ ॥ ॥ વળણ ॥ ડરવાના નહિ તારૂણી, સત્ય વદુછું વાણ; તેલ કડામાં નાંખીને, લેશું એના પ્રાણ.

કડવું ૧૪ મું.

રાગ શીંધુ.

કેહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનારૂં; જગતમાં શું તમેજ જબરા વળી ગયું અંધારૂં રે ॥ કેહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનારૂ. ॥ ટેક ॥ પુત્ર પોતાનો માનતા હોતો, જુલમ ન કરવો ધારો; તેલમાં તળવા નીશ્ચે કર્યો, તેથી નહી તમારોરે. ॥ કેહે છે ॥૧॥ આણ દાણ વરતે શૈન્યા ઉપર, ઘરમાં તે નવ ચાલે; નથી ચલણ ચલાવવાનું, કુમત કીયેરે આલેરે. ॥ કેહે છે ॥૨॥ એ દીકરાના પગલે તમે, સુખ પામ્યા છો પતી; કાંક બગડવા કાળ થયું તે, સુજી માડી મતીરે. ॥ કેહે છે ॥૩॥ વાંજીયા મેહેણું માંથે હતું, તે આ દીકરે ટાળ્યું; તેને તમે મારવા બેઠા, આભજ ઉંધું વળિયુંરે. ॥ કેહે છે ॥૪॥ નથી કાયર જનેતાનો, જન્મેલો સુત માહારો; હું જીવતી બેઠેલી છુંતો, કોણજ છે મારનારોરે. ॥ કેહે છે ॥૫॥ ઘરના જોઇએ ગામ ન જોઇએ, ન જોઇએ રાજગાદી; મને માહારો દીકરો આપો, જાશું વનવિવાદીરે. ॥ કેહે છે ॥૬॥ જીવ ખોઇને જર ભોગવવું, એ ન્યાય કોના ઘરનો; આશરો નથી જોઇતો તમારો, જોઇએ વીઠ્ઠલ વરનોરે. ॥ કેહે છે. ॥૭॥ પુત્રની પીડા નહી પીતાને, મીથ્યા ડોળ બતાવે; વસ્તીવંત વામા મરેને, તર્તજ બીજી લાવેરે. ॥ કેહે છે ॥૮॥ પુરૂશ સગા વૈભોગના છે ફીકર નહી ફરજનની; બીજી લાવી થાય બીજીના આશા તેના તનનીરે ॥ કેહે છે ॥૯॥ તાતતણી ઘોડા ગાડીમાં, પુત્રો નવ પલવાયે; રીંટીયાની કાતનારી માડી, તેમાં સુત સમાયેરે. ॥ કેહે છે ॥ ૧૦ ॥ વળણ ॥ સુત સમાય નહી તાતમાં, માતમાં સુત સમાય. ॥ કહે વલ્લભ તવ રાજીયો, ક્રોધે બોલ્યો ત્યાંય. ॥

કડવું ૧૫ મું.

રાગ ઉપરનો.

હંસદ્વજ કેહે છે, વિચારીને વદો વાણી; મરજાદ મુકી બહુ બોલશો;

તો, થૈ જાશે ધુળધાણીરે.॥હંસદ્ધ્વજ કહે છે, વિચારીને વદો વાણી.॥ટેક॥ માહારા ઘરની રિતીછોડી, દોડી આવી હાંઇ; કુળ લજાવ્યું કુટંબ લજાવ્યું, સરમ નહી મનમાંઇરે.॥ હંસદ્ધ્વજ કેહે છે. ॥૧॥ બાપ તણી બહુ સાખ વધારી, પધારી તું પંથે, વણ વિચાર્યું સાંભળશો, હારીને જાશો અંતેરે. ॥ હંસદ્ધ્વજ. ॥૨॥ પિતા વિના પુત્રો કયાંથી; પુત્રો પુરૂશ કેરા; અમારા મન ધાર્યું કરશું, મીથ્યા મારો ફેરારે. ॥ હંસદ્ધ્વજ. ॥ ૩ ॥ શું માહારૂં બોલ્યું પડે પાછું, શું મીથ્યા દવાઇ; તમારૂં ધારયું નહી થાયે, મુકી દો ભવાઇરે. ॥ હંસદ્ધ્વજ. ॥ ૪ ॥ પીતાજીનું વચન લોપે, તેતો છોકરૂં હેણું; એક જશે પણ ચાર બીજા છે, નહી થાય વંઝા મેંણુરે. હંસદ્ધ્વજ. ॥ ૫ ॥ નરનો સ્વભાવ હોય માહા માઠો, માટે તમે પસ્તાશો ક્રોધાતુર થઇ માર દેશું, ત્યારે નાઠા જાશોરે. ॥ હંસદ્ધ્વજ.॥૬॥ માટે સમજી મેહેલ પધારો, પુત્રનિ આશા મુકો; એક ઘડીમાં ઘરબાર તારૂં, ભાંગી કરૂ ભુકોરે.॥ હંસદ્ધ્વજ.॥૭॥ દીકરીને દરવાજે લાવી,શું તેં મનમાં ધાર્યું; પોતાનો જીવ જાળવી જાવો, કરે માહારૂં વાર્યુંરે. ॥હંસ.॥૮॥ આખો વળ ચઢવાનો મુજને, જેમ જેમ મુમત કરશો; તેમ તેમ હું થાવાનો હઠીલો. ભાર બોજથી ઉતરશોરે. ॥ હંસ. ॥ ૯ ॥ પ્રેમદાનું કહ્યું પતિ સાંભળશે, ભુતળ રસાતળ જાશે; કેહેવાઉં વશ વામાને રાજા, હાહાકાર વરતાશેરે. ॥ હંસ. ॥ ૧૦ ॥ રાજ રીતિથી રામા તમે, આપણે ઘેર પધારો; નહી તો નવા જુની થાશે, શાને વીશ વધારોરે. ॥ હંસ. ॥૧૧॥ વળણ. ॥ માઠો સ્વભાવ મરદ તણો, સત્ય સમજજો નાર; આંખડી ફાટે અમ તણી, તો તમે ખાશો માર. ॥

કડવું ૧૬

જાગ્યારે જાદવરાએ એ રાગ.

સુખવંતી તવ બોલે, નેત્રોમાં નીર મેઘ તોલેરે, ધીક્કાર ધીક્કાર ધીક્કાર તમને નાથજીરે ॥૧॥ અબળાની દયા નાવી, કેવી કઠીણ રૂદીયા કાહાવીરે; હવે મેં પણ મરવું નિશ્ચે ધારીયુંરે ॥૨॥ મારો મોભી દીકરો જાશે, તો મુજ જીવે શું થાશેરે; નથી નથી નથી માહારે જીવવુંરે ॥૩॥ કહી રીસ કરી મન સાથે,એણે ખડગ લીધું હાથેરે; સુધનવાનાં બંધન કાપી નાંખીયાંરે ॥૪॥ તવ કોવળીકા ભગની,જેના ઉરમાં ઉઠયો અગનીરે; રક્ત લોચનથી પીતા પ્રત્યે ઓચરીરે ॥૫॥ તાત તમે શું જાણો, કાંઇ ગર્વ ઘણેરો આણોરે; માણો છો જે સુખ તે સૌના સંપથીરે॥૬॥ જેમ જેમ શાન્તી રા-

ખી,તેમ હકુમત ચલવવી આખરે;તમ પાખી હજારે દહાડા ચાલશેરે॥૭॥ શું છો તમો કરનારા, અમે છૈયે ત્યાર મરનારારે;જે ફાવે તે કરજો ડરશો નહીં જરારે ॥૮॥ કાયા કામની કેરી, પણ આત્મામાં શી ફેરીરે; જે જેને ઉમંગ હોય તે પુરો કરેરે ॥૯॥ ભાઈ વળુદી બેહેનિ, પીહેર પનોતી તેનીરે; નહી તો શેની મોંઘી સાસરી સાથમાંરે॥૧૦॥ દીકરો હણુવો ધારી,કેહેવાઇ વિપરીત મત ભારીરે, થયેલા વરસ તે પાણીમાં ગયાંરે ॥૧૧॥ પોતાના કેશની ગંઠે, એણે ફાંસો નાંખ્યો કંઠેરે; રાયે જાણ્યું વંઠે વાત વિપરીતનીરે ॥૧૨॥ વળણ ॥ રાય સમજ્યો વિપરીત છે, સહુને પ્રગટયો દેશ, હાં હાં કહી કુંવરી તણા, છુટા કીધા કેશ ॥.

કડવું ૧૭ મું.

રાગ સાખીનો.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા,શુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય॥૧॥ રાયે કુંવરીના કેશ છોડયા,આમ ન કરીશ બેહેની; ગમે તે કાંઇ મારગ કાઢું, જરાક ધારણ રેનિ॥૨॥ એમ કહીને શાન્તી પાડી,જોયું પ્રધાનોના સામુ;કહો ભાઇ હવે કેમ કરવું,અપકીરતી હું પામું ॥૩॥ માહારા ઘરમા કંકાસ ચાલ્યો,માટે નથી ઉપાય;જો તમો બેઉ કેહેતા હોતો, હું કરૂં નિતીનો ન્યાય ॥૪॥ શંખને લેખ બે આઘા જઇને, કરવા લાગ્યા વિચાર; આપણો દ્વેશી સુધનવા છે, નડે છે ઘણીકવાર ॥૫॥ રાજમાં આપણી ખટપટ ચાલે, તેમાં પડે છે આડો; માટે ભલેરો લાગ આવ્યો, ફરી ન આવે આ દહાડો ॥ ૬ ॥ ગમે તે કરી સુધનવાનો, કરાવી નાંખવો નાશ; પછી આપણુ નીરભય થાશું,નહી રહે કોનો ત્રાશ॥ ૭॥ એવી ધારણા ધારીને ઉઠયા, આવ્યા રાયની પાસ; દીકરાનો ન્યાય કરો તમે , અમે કરીશું તપાસ ॥૮॥ તવ અંસદ્દજ ન્યાય કરવા બેઠો સ્વ આસન; ઇનસાફ હું તારો કરૂં છું, સુણો સુધનવા તન ॥૯॥ તવ સુધનવા બે ભુજ જોડી, બોલ્યો તાતની પ્રત્યે; છુટો છું ને ઉભો રહ્યો છું, તેતો હું માહારે સત્યે. ॥ ૧૦ ॥ પિતાનું વેણ પાળવા સારૂ, બંધન થયો તો આપે; સુધો ચાલીને હું આવ્યો, તમારી દવે પાપે ॥૧૧॥ જે કહેશે તે કબુલ મારે, લોપવુ નથી વેણ; પીતાનુ વેણ પુત્ર લોપે, તે થાય સુકીત હેણ. ॥૧૨॥ નહી તો તમ પરતાપે મુને, સામાર્થે છે અપાર; એટલે પ્રધાન પ્રત્યે રાજા, કેહેવા લાગ્યો વીચાર. ॥ ૧૩॥ ઓ દીકરાનેદો દેશવટો, કેવો કેહેવાશે ન્યાય; તેલમાં તળવા હુકમ

કરવે, દીકરે માહારો જાય ॥૧૪॥ વળી ઘરમાં ઉતપાત પેસે, નારી માહારી દેહ છાંડે; પુત્રની નારી નાંખે નિસાસો, દીકરી મરવા માંડે ॥ ૧૫॥ સુધનવાના ચાર બંધુ, ટગ ટગ રહ્યા છે જોઇ; ન બોલ્યાં પણ લોચન રાતાં, કરી રહ્યા સૌ કોઇ ॥ ૧૬ ॥ વળી નગ્રની રહીઅત સરવે, આવ્યાં સુધનવા પુઠે; સુધનવાને મારો કહેતાં નરનારી સૌ રૂઠે ॥ ૧૭ ॥ તેમાંથી થાયે મોહોટો દંગો, ત્યારે કરીયે કેમ; તમે મુને આપો ખુલાસો, બહુ વાતે છે વેમ ॥ ૧૮ ॥ એટલે શાંન્તી રાખીને બોલ્યા, શંખને લેખ પ્રધાન; અરે રાયજી આશું કહોછો, કયાં ગયું અભીમાન ॥૧૯॥ પોતાની પ્રેમદાથી બીધા, દીકરીનો ડર લાગ્યો; મરદ જાણી પ્રધાન થયા, કરમે વંઢળ ભાગ્યો ॥ ૨૦ ॥ શું કરશે દીકરાને દારા, રહીઅત શું કરનારી; હુકમ કરો તો આપણા યોધા, કહાડી મુકે ડાંગ મારી ॥ ૨૧ ॥ જોર ન જાણવું કોઇ બીજાનું, હીંમત જોઇએ તમારી; બીજાનું કારણ કાંઇ ન કેહેશો એ-જ સલા છે અમારી ॥ ૨૨ ॥ એટલે હંસદ્ધજ એમ બોલ્યો, ઇનસાફ રહેવા દઇએ; એક વેળા તો અરજુન સામા, યુધ કરવાને જઇએ ॥ ૨૩ ॥

॥ વળણ ॥ રાયે કીધી આગના, યુધ્યે ચઢ્યા સૌ યોધ; ન્યાય [illegible] પાછા વળી, ચઢયો પ્રધાનને ક્રોધ. ॥

કડવું ૧૮ મું.

રાગ શંગેરી.

પ્રધાન બેઉ ઉઠી બોલ્યા, કરીને પોકાર; ધીક ધીક ધીક તુને, ક્ષત્રીના કુવાર. ટેક ॥ જોયો તારો નેક ટેક, એક સ્વારથી; પક્ષપાત પુરી રાખે, ન્યાય તો નથી, જોઇ જોઇ જોયો તુને, ગરવી ગુમાર; ધીક. ॥ ૧ ॥ સોનું-જાણી સંગ કર્યો, નીકળ્યો કથીર; નક્કી કાહાર કુળનો તું નોહ્ય રણધીર॥ બોલેલું મોઢામાં પેઠું, થુ પડા બોલનાર. ધીક ॥ ૨॥ જામો જરીનો ઉતારી, ચુડો પેહેરો હાથ, હોડો ચીર ચુંદડી, ચંપાવતીના હાથ, ચક્ષુમાં કાજળ સારી, મુકી દે હથીયાર ॥ધીક॥ ૩ ॥ કુન્તી સુત પારથ સામો, શું-કરે સંગ્રામ; ગાદીએ બેશી લજાવ્યું, તાત તણું નામ; નારી લોભે લલચાયો, ભય પામ્યો અપાર. ॥ ધીક ॥ ૪॥ તારા નગ્રે નથી રહેવું, જાશું વનવાસ; કરમ ફુટયો હોય તે થાયે, અન્યાડીનો દાસ; પોતાના વાહાલા પાકાં ખોટા, કેમ રીજે કીરતાર. ॥ ધીક ॥ ૫ ॥ અમે તારે [illegible] રહીને, ખાધું અન ઉચીષ્ટ; તે છાંટા અમોને, લાગે ગણાશું પાપીષ્ટ. આટલેથી સમજી ગયા છેલ્લા છે જુહાર. ॥ ધીક. ॥ ૬ ॥ વળણ ॥

એમ કહી ચાલવા માંડયું, જુએ શૈન્યનો સાથ; તવરાયે ઉભા થઇ, ઝાલ્યા બેઉના હાથ. ॥

કડવું ૧૯

રાગ આશાવરી.

જાયમુની ફરી એમ બોલ્યા, સુણ જનમજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ રાયે પ્રધાનોના હાથ ઝાલ્યા, ક્રોધાતુર કેમ થાવો; રીતીશર કહેવું હોય તે કહો, રીસાઇને શું જાવો ॥ ૨॥ એટલે પ્રધાન ગાજીને બોલ્યા, અન્યાયનો તું સ્વામી; ડંડેરો વગડાવતી વેળા, કાંઇ ન રાખી ખામી ॥૩॥ તેલ તણી કઢા ઉકળાવી, તેતો કોને માટે; બીજાને તળવા ધાર્યાતા, દીકરો તે સીર સાટે. ॥ ૪ ॥ પોતાનું બાળક બચાવી લેવો, પારકાને શું હણવો; ન્યાયવાળાએ સુત શત્રુને, સરખે ભાગે ગણવો ॥ ૫॥ ગ્રહસ્થના જેટલાં હોય વાહાલાં તેટલાં ગરિબ જનને; ગ્રહસ્થે પ્રાણી ગરીબે પ્રાણી, વિચાર કરજો મનને ॥૬॥ કોઇક આવ્યું હોત મોડું તો, તેને નાંખત તળી; પોતાના પુત્રનો પક્ષ કરોછો, કેવળ બુદ્ધિ બળી ॥ ૭ ॥ અરેરે રસાતાળ જાશે, વરસશે નહી મેઘ; આ ગાદી પર પુન્ય હતું તે, થયો પાપનો ભોગ ॥૮॥ પોતાના પાળી અવર હણવા, એ નહી ઉત્તમન્યાય;વચન ભ્રષ્ટ થાવું તે ભુંડું, જાવાનું નર્કની માંય॥૯॥ ઇનસાફ કરવો શોંપ્યો અમને, બોલીને સીદ ફરો; વેણ ગયું તેનું સરવસ્ત ગયું-જીવતાં મુઓ ખરો ॥૧૦॥ પોતાનું બોલેલું પાળવા માટે, રામ સધાર્યા વન; વચન પાળવા રાજ મુકી, નિકળ્યો નળ રાજન ॥૧૧॥વચન પાળવા હરીશ્ચંદ્રે,વેચ્યાં પુત્રનેનારી;મશાણીની નોકરી કીધી,કષ્ટજ વેઠયું ભારી॥૧૨॥ તેવા પ્રાણી મહાસત્યવાદી; ગાદી ભોગવવા યોગ; ધન્ય છે તેનું જીવવું ને, ધન્ય તેનો વડભોગ ॥૧૩॥ પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળે, તે વાળેશો દન વચન ભ્રષ્ટીને છાંયે ન રહેવું, મુખે ન મુકવું અન ॥૧૪॥ વાહાણામાં વદન નવ જોવું,જેવે સુકીત નાહે; તમારી સંગત કરવામાં અમને, પાતક ઝાઝું ભાસો॥૧૫॥ માટે અમપર કૃપા રાખી, જાવા દો આગનાય; રૂંએ રૂંએ પાપ ચઢે છે અમને,પુન્ય બધું ધોવાય ॥ ૧૬ ॥ ચાંન્ડાળનો ચાંન્ડાળ કેહેવો, જેની જીભડી જુઠી; ઓરે પ્રભુ જુઠા જીવડા, જગમાંથી જાજો ઉઠી॥૧૭॥ એવાં એવાં વચન કહ્યાં, રાજાને દઢતા બેઠા; માંહારૂં બોલ્યુ હું કેમ લોપું છું, પાપ મતી કાંક પેઠી ॥ ૧૮ ॥ મમ અબળાયે મમ કુંવરીયે બોલી

મુને દબાવ્યો. વચન ભ્રષ્ટ થવા મનસુબો,માહારા મનમાં આવ્યો॥૨૦॥ આટલી વય માહારી થઇ પણ,ભ્રષ્ટ નોહોતો થયો કદી; આજ મુને આ મતી સુજી, ફરવું ધાર્યું મુખ વદી॥૨૧॥પુત્ર જાયે પરીવાર જાયે,જાયે રીધ શીધ ધન; કટકા થાયે દેહ તણાતો, લોપીયે નહી વચન ॥૨૧॥ એવું મનમાં નીશ્ચે કરીને, ખુરશીયે બેઠો રાય; સાંભળજો તમે સરવે સભા, સુધનવાનો ન્યાય ॥૨૨॥ સુધનવા જો સપુત હોય તો, બાપ તણો બોલ પળાવો; હુકમ માહારો થાય છે એવો, તેલ કઢામાં તળવો ॥૨૩॥ એવો હુકમ થયો રાજાનો, થરથર ધુજયું લોક; હરીજનોયે ત્રાસ પામી, મુકી કારમી પોક॥૨૪॥ નરનારીને બાળક ઘરડાં,રડવા લાગ્યાં અપાર; પોંચા કરડી હાથ ઘસે છે,નેત્રે વેહે જળધાર ॥૨૫॥ સરવેના મનને એમ આવ્યું, રાજાને થૈતી દયાય; પણ પરધાનો કુબુધ્ધીના, તેણે ચઢાવ્યો રાય ॥૨૬॥ અરેરે એમનુ ભુડુ થાજો, જાજો સત્યાનાશ, સાતે જનમ એ બે જણને, પડજો ત્રાસે ત્રાસ ॥ ૨૭ ॥ બ્રાહ્મણનો એ દેહ પામ્યા છે, પણ જાતી ચાન્ડાળ; એ બેઉ જણને હણવા ઘટે,ફેડવાં જોઇએ ભાળ ॥૨૮॥ ચોટલીયે ગ્રહી ચીરી નાખતાં, કાંઇ ન લાગે પાપ;એમની માને પેટ જનમતાં, કેમ ન ડંશ્યા સાપ ॥૨૯॥ કુકરમીને કુરબુદ્ધી, કપટના કરનારા; છરે ભરેલા છાકે છકેલા, કયારે થશે મરનારા ॥૩૦॥ વળણ ॥ એ પાપી કયારે મરે,મરેતો ઠરે સૌ લોક;વલ્લભવદે સહુ જીવને, પુરણ પ્રગટયો શોક॥

કડવું. ૨૦ મું.

રાગ ચોપાઇ.

જયમુની રૂશી વધ્યા વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી;સરવે લોક દેતું સ્રાપ,ઘણા ભક્ત કરે વિલાપ ॥૧॥ કાચા કાળજાની જે નારી, તેતો ધ્રુજવા લાગી ભારી; છૈયાં છોકરાં નાંખી દેઇ, લાગી રડવા ડસકાં લેઇ ॥૨॥ કૈંક ભકતોને થયું એમ, અરેરે કરી નાંખીયે કેમ;બળીયા સાથે શું બાથ દીજે, ભાઇ ટંટો કરતાં બીજે॥૩॥કાં સસલોને સીંગ સરખો, કયાં બીલાડો ને વાઘ નરખો, કયાં ખાબડુંને કયાં દધી,કયાં કુપ અને કયાં નદી ॥૪॥ કયાં આગીયોને કયાં ચંદ્ર, કયાં આસીયોને કયાં ઇંદ્ર; કયાં અળશીયું કયાં સર્પ,કયાં રહીયતને કયાં નર્પ ॥૫॥ એમ વીચારતાને ડરતા,સહુ રડી રડીને મરતા;થઇ રહી છે કુટાકુટ,ઘણાકલેશનીલુટાલુટા॥૬॥કૈંક પ્રભુને પોકારે, બચશે સુધનવા કયારે;કૈંકે રોટલા નથી ખાધા,તેણે રાખી અનની બાધા ॥૭॥ નહી સુધન્વા સરખુ કોઇ, થાય આણંદ મુખડું જોઇ;

જેના દરસણથી પાપ નાસે, હરનીશ પ્રભુ એની પાસે ॥ ૮ ॥ એના પુન્યથી નગરી સુખી, કોઇ ગામમાં નોહોતું દુખી; એમ કહી કહી વિચાર કરતાં, કેમ જોઇશું ભકતને મરતાં ॥૯॥ કેંક કહે જીવી શું કરવું, મરે ભકતતો આપણે મરવું; ગળે ફાસા ઘાલી દેહ તજવા.॥છલા વેલા ભગવત ભજવા ॥૧૦॥ આપવાં પરધાનો ને પાપ; દેવા કળકળીને શ્રાપ; એમ જગતની ઉપાધી ચાલી, દુરમતી પ્રધાનોએ આલી ॥૧૧॥ બેઉ પ્રધાન તે સાંભળે છે, એક એકના કાનમા કહે છે; ઠીક રાય આપણથી ડરીયો, એણે હુકમ સારો કરીયો ॥ ૧૨ ॥ આપણા મન ગમતું થયું, બધુ સાલ જનમનુ ગયું; આપણે જેજે કામ કરતા, રાજા હાયે હા ઓચરતા. ॥ ૧૩ ॥ પણ તેમાં આ અવળો પડતા, જેમાંને તેમાં આવી નડતો, એના વીના એના ચાર ભાઇ, તેમાં અકકલ નથી કાંઇ.॥૧૪॥ પછી રાજના ધણી થાશું, લુંટાશે તેમ લુટી જાશું; એમ હશીને તાળીયો લેતા, છોને સૌ લોક ગાળો દેતા. ॥૧૫॥ એમા ગાળે શું ગુમડાં થાશે, બોલનારાનાં મોહો ગંધાશે; જે બોલે તેને ઓળખી લેવા, દાવ આવે ત્યારે ડંડ દેવા.॥૧૬॥ કોક દીવસ નાંખવા પીલી, ફરી વાત કરે નહી ઢીલી; એકવાર આનો નાશ કરીયે, પછી મુછો ઉપર કર ધરીયે. ॥૧૭॥ એમ હરખીને કર્યો ઉચ્ચાર, રાયજી કેમ કરોછો વાર; કર્યો હુકમ તેવું પાળો, સુતને તેલ કઢામાં બાળો. ॥૧૮॥ પછી કરવા જવો સંગ્રામ, જુઓ શત્રુનો સાંમો મુકામ; તમો વિલમ કરશો જેમ; ફાવશે શત્રુને તેમ. ॥ ૧૯ ॥ કોક પરાયું માનુસ હોય, તેને વિલમ કરે ન કોય; સહુ ગરીબોને ગર્દન મારે, હોય ગ્રહસ્થ તેને ઉગારે. ॥૨૦॥ સહુ અજા ઇદ ક નારા, વાઘ ઇદે પાછા ફરનારા; સહુ પોતાનું પાળે ને પોસે, અન્ય જનનું વાડમાં ખોસે.॥૨૧॥ બોલ્યો લેખ સુણો શંખભાઇ, ત્યારે શું થાશે કળીયુગ માંઇ; જુઓ આ જુગમાં છે હાવું, ત્યારે કળીયુગમાં કેવું થાવું. ॥૨૨॥ ત્યારે શંખ બોલ્યો શંખ જેવું, કળીયુગમાં થાશે કેવું; તને સંભળાવુ વરતાન્ત, તે સાંભળીને થૈશ શાન્ત.॥૨૩॥ તે સાંભળી ભાગશે ભ્રાન્ત; કહુ ઉઘાડુ કે એકાન્ત; તવ લેખ બોલ્યો મુખ એમ, કહો સરવે સાંભળે તેમ. ॥૨૪॥ ત્યારે શંખભાઇ એમ વદે, સહુ સાંભળી મરજો રદે; કળીયુગમાં રાજની રીતી, બતાવું રાય પ્રજાની પ્રીતી ॥૨૫॥ પ્રજા જાણે કયારે રાય મરશે, વેઠ વેરેથી સૌ ઉગરશે; કયારે આપણ નીરભય ફરશું, નહી કરવાનાં કામ કરશું.॥૨૬॥ કયારે આવે બીજો રાય ચડી, લુંટ પાડે ભંડારમાં પડી; તેના ભેળા આપણ પડીયે, માલ લુટી લેવાય તે ઘડીયે.॥૨૭॥ એવું રાખે પ્રજા જન હીત, રાયથી રઇયતવિપરીત; કરી અન્યાયને ન્યાય માગે, થાય વિરૂધ તો દુખ

લાગે. ॥૨૮॥ પોતાનો સ્વારથ નવ સરે, તવ વાંકાં વેણુ ઓચરે; એવી રીતી રહીયતની થાશે, વળી ચાડી ચુગલી ખાશે. ॥૨૯॥ હશે રાજતણા કારભારી, તેતો થવાના કામ વીકારી; આંખડી કપરી કરી ફરે, વાતે કરતાં ક્રોધ કરે. ॥૩૦॥ સહુને સેહેમાં દાબી મારે, જેમાંને તેમાં સ્વારથ ધારે; પેહેલો આવે ફરીઆદ કોય, તેના ઉપર આકળો હોય. ॥૩૧॥ તારી ફરીયાદ લાગે છે જુઠી, સામાવાળો જવાનો છુટી; તારી ફરીઆદ જુઠી ઠરશે, તુજને રાજા કેદ કરશે. ॥૩૨॥ ઉલટો તું જવાનો માર્યો, વળી કેવેશ લઢતા હાર્યો; એમ ખેરૂ ખોટુ જોયા વિનાં, બોલે બીવરાવવાની બીના. ॥૩૩॥ તવ ફરીયાદી જન ડરે, બળે કાળજુને થરથરે; હવે ફરીયાદી પાછી લેવું. તવ કારભારી કેહેશે કેવું. ॥૩૪॥ તાહારી જુઠી તે પાછી લીધી, કેમ ફરીઆદ ખોટી કીધી; મ્હારા બેઉ બાજુ ભોગ મળશે, હવે શી રીતે વેળા વળશે. ॥૩૫॥ જો ફરીયાદ કરવા નાવું, તો તો શત્રુ તણો માર ખાવું; માર ખાતો રહુ કયાં લગી, નથી રેહેવાતું એકકે વગી. ॥૩૬॥ એમ ગભરાઇ પળશી કરે, નમી નમીને અરજ ઓચરે; તવ કારભારીના હાથ નીચે, પાસે બોલાવવા આંખ મીચે. ॥૩૭॥ આઘો બોલાવીને કહે એમ, કરો સમજણ બતાવું તેમ; કાંઇ પાન સોપારી દે મુને, તોતો અક્કલ આપું તુને. ॥૩૮॥ એમ કહીને લે લાંચ કાહાડી, પછી કેવું એ બોલે અનાડી; કાક કારભારીને સમજાવું, ભેડ મુકીને તુને જીતાવું. ॥૩૯॥ એતો નથી લેતા કાંઇ લાંચ, પણ ખોળી કાઢી છે ખાંચ; ઘેર જઇ તારી વાત ભુંકુ, એમના બાળના હાથમાં મુકુ. ॥૪૦॥ તવ રીજી જશે કારભારી, તારી ફરીયાદ નહી જાય મારી; કેહેશે અમલદારને કાંઇ, શત્રુને ખોસસ કેદ માંઇ. ॥૪૧॥ તવ કાહાર થયેલો શું કરે, જેનું તેનું લાવીને ત્યાં ભરે; કાહ્યા થઇને કોશના ખાય, એનો બીજો શો ઉપાય. ॥૪૨॥ પછી ફરીઆદનું કામ ચલવે, એતો આરોપીને હલવે; તેની થર થર ધ્રુજે કાય, મેતો નથી કર્યો અન્યાય. ॥૪૩॥ તવ કારભારી દબાવી મારે, રડે આરોપી ચોધારે; તવ કારકુનને કામદાર, અળગો લેઇ સમજાવે સાર. ॥૪૪॥ અલ્યા ગધેડા જવાનો મરી, તારી ખરાબી થાશે ખરી; બધું ઘરબાર લુટાઇ જાશે, તને કેદની સજા થાશે. ॥૪૫॥ આવશે તારૂં ધન શા કામ, કાંક વાવરી દે આ ઠામ; એમ તેમ કરી લે લાંચો, કરે પૈસા પુંજીથી ટાંચો. ॥૪૬॥ બેઉજણનું બે હાથે ખાય, પછી મોકલે થવા ન્યાય; આવ્યા નીરધન કે ધનવાન, પેહેલ વેહેલુ તેમાં દે ધ્યાન. ॥૪૭॥ પછી દેખે તેવો ઘાટ ઘડે, મળે ધન તે બાજુપર પડે; હોય ખરો તે બીચારો રડે, પેલો ખોટો અભીમાને ચડે. ॥૪૮॥ એમ રહીયતનો મરો થાશે, સુખી દુખી સહુ અટવાશે; રાજા નાંખશે વેરાને વેઠયો;

વાહાલી લાગશે લેવાની બેડચો. ॥૪૯॥ ન્યાય કરનારા સમજશે એવું, ગાદી છું ત્યાં સુધી લાંચ લેવું; પછી નથી કોઇ આપનારૂં. માટે ઘર ભરી લેઉ માહારૂં. ॥ ૫૦ ॥ જે વેહેપારને વેહેરી કહાવે, ફરી ફરીને હાથ ન આવે; એમ જાણીને લે લુટી, નાંખે ગરીબ ગરબાને કુટી. ॥૫૧॥ વળી-કળયુગના ન્યાય કેવા, ઇચ્છે પ્રેમદા પૈસા લેવા; બધો ન્યાય રહેશે એબેમાં રાજ્ય પાઠ પૈસો પુંજી એમાં. ॥૫૨॥ એવી કળીની રીતી થાશે, ઉભે ગળે લુંટી ખાશે; એવા કળીયુગ કેરા રાજ, તેવું બનવુ ન જોઇએજ ॥૫૩॥ તવ રાયને ભરાયું સુર, હું શું કળીયુગી રાજા અસુર; એમ કહી સુધનવાને કેહેછે, કઢામાં નાંખવો નિશ્ચે છે. ॥ ૫૪ ॥ કદી નહી હોય મરજી તાહારી, પણ નાંખવા મરજી માહારી; શું તું સુત તે માંથું લાવ્યો, મેંતો કાલે પડો વગડાવ્યો. ॥૫૫॥ વલણ॥ કાલે પડો વગડાવીયો, શું ફુટયાતા કાન; જાણી જોઇ મોડો થયો, માટે થાવો હેરાન.

કડવું ૨૧.

રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુન જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ હંસદ્વજ કહે ગયે કાલે, પડો મેં વગડાવ્યો; વળી માહારી દવૈ દેવરાવી, તો પણ મોડો આવ્યો ॥ ૨ ॥ માહારૂં બોલ્યું માહારા મોઢામાં, ઘાલવા તેં આમ કીધું; જાણી જોઇને મોડો આવ્યો, વચન ઘોળી પીધું ॥૩॥ હવે જો તને મુકી દેઉં તો, અન્યાઇ હું કેહેવાવું; નહી મુકું તો તુજ માતાનો, સાચો શત્રુ થાવું ॥૪॥ તુજ માત ભાતનો થાઇશ શત્રુ, પણ મુજ બોલ્યું રહેશેહું માહારૂં ધાર્યું કરવાનો,જેકેહેવું હશે તે કેહેશે ॥૫॥ બાપનુ વચન પાળવા વિશે, શું છે તમારી મરજી; મરજી હોયતો બીજી ત્રીજી, કાંઇ ન કરશો અરજી ॥૬॥ કદી મન નહીં હોય પાળવાનુ, પણઅમે અમારૂં પળશું; અવળા હાથને ચરણબાંધી તેલમાં નાંખી તળશું ॥૭॥ પરાણે અમે પ્રાણ લઇશું, સાચું સમજજે સાર; જેમ ખુસી હોય તેમ કહી દો, એ મારા કુંવાર ॥૮॥ તવ સુધનવા બે કર જોડી, મુખથી બોલ્યો એમ; ભક્ત થઇને તાત ગણું હું, વચન લોપુ કેમ ॥૯॥ તમથી આ દેહ બંધાયે છે, માટે આદેહ તમારી, તે કરતાં છે પંચભુતોની, નથી લગારે અમારી ॥૧૦॥ તમારી દેહ તમારા કેહેવાથી, તેલમાં તળી દેવી; હું તો આત્મા અમ્મર ચૈતન્ય, તેને ચીંતા

કેવી ॥૧૧॥ નથી અવતરતો નથી મરતો નથી ડરતો લગાર; આવાં તો
બહુ ખોળીયાં પેહેર્યાં, ગણતાં ન આવે પાર ॥૧૨॥ મરવું અવતરવું તમે
માનો, હું તો માનતો નથી; દુઃખ સુખ મુને નથી મનમાં, હરખ કે શોક રતી
॥૧૩॥ હરી ફરી એક કલ્પના મુને, રહી જાયછે એ તાત; તેટલી પુરણ
થૈ હોતતો, મન ગમતી હતી વાત, ॥૧૪॥ એટલે હંસધ્વજ એમ બોલ્યો
સાબાશ માહારા તન; શી ઇચ્છા રહી જાયછે તાહરી, કેહેજે સત્ય વચન
॥૧૫॥ સુધનવા કહે કેહેવું તેમાં, શો દીન માહારો વળે, બોલીને પાછું
ઘાલવુ મોહમાં, જગત બધુ સાંભળે ॥ ૧૬ ॥ તે કરતાં મનની વા
રતાતે, મનમાં રાખવી ઘટે, મીથ્યા લવારી કરીયે તેમાં, માન્ય મ-
મરીયાદા મટે ॥ ૧૭ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ઓરે મારા
તન; ઇચ્છા માહારે પુરણ કરવી, શું છે તાહરૂ મન ॥ ૧૮ ॥ તા-
તજી તમારા હાથમાં નથી, પરવશ પડેલા તમે; પાછી તમોને થાય ઉ-
પાદી, ઘડી ઘડી મન ભમે ॥૧૯॥ રાય કહે તને તેલમાં તળવો, તેતો નિ-
શ્ચય માહારો; તે વિના ગમેતે માગો, કોણછે ભમાવનારો ॥ સુધનવા કહે
સુણો પીતાજી, સાચા વચને ચડવું; આભને અવની એક થશે પણ, મા
રે તો તેલમાં પડવું ॥૨૧॥ તેમાં ફેરફાર કાંઇ ન કરવો, નહીં લજવું માબા
પ; નીશ્ચેનું વચન પાળુ નહીં તો બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ ॥૨૨॥ પીતાજી ત-
મે જાણો છો મેં શોધ્યા છે પુન્ય શ્લોક; તેલમાં પડવા ખુશી ન હઉ તો,
સુક્રીત માહારૂં ફોક ॥૨૩॥ વેણ તમારૂં લોપવું નથી, લોપું તો કેટલીવાર;
અત્યારે ઉછળી આઘો પડું, કોણ મને ઝાલનાર ॥૨૪॥ ઝાલવાને જે જ-
ન આવે તે, પોહોંચી ચુકયો હેઠ; આવનારો તો અવતર્યો નહોતો, એ-
ની માને પેટ ॥ ૨૫ ॥ પ્રધાન તમારા શું બોલી, મારી નાંખું એક
પળમાં; પણ તમારે વચને બાંધેલો, આવી ઉભોછું દળમાં ॥૨૬॥ અમે
કપુત પુત્રો નથી, નહીં તો કેટલીવાર; હોકારે માહારી પક્ષ કરતાં, ઉઠે બંધવ
ચાર ॥ ૨૭॥ વાત થતામાં ઉઠી ઉભા, સુરથ સુનળ વીર; સુંદર સુખન
ચારે ઉઠયા. રકત નેત્રે રણધીર ॥૨૮॥ ચાર ભાઈ કહે મોટા બંધુ, આગ-
ના આપો અમને; જોઇએ જો અમારી દ્રષ્ટે, કોણ અડેછે તમને ॥ ૨૯ ॥
એક તરફ સરવે શૈન્ય આવે, એક તરફ અમે ચાર; ક્ષત્રાણીના જો હઇશું
તો, કરીશું સંહાર ॥૩૦॥ બોલી કવળીકા ભગની, અગની ઉઠયો અં-
ગ; ખડગ આપો મુજને તો, બતાવી દૌ રંગ ॥૩૧॥ પહેલા બે પ્રધાનને
મારૂં, પછી મારૂં તમનેઃતે પછી શૈન્યાને મારૂ કોઇ શું કરે અમને ॥૩૨॥
તવ સુખવંતી માતા બોલી, સાબશ મારી કુખ, સાબાશ માહારા બેટા
બેટી, પ્રમાણ વેઠયું મેં દુખ ॥૩૩॥ એટલે સુધનવા એમ બોલ્યો, શાન્તી

રાખો સર્વ, આપણે એવું કરવું નથી, માટે ન ધરવો ગર્વ ॥૩૪॥ બાપનું બો લ્યુ, પાળવું માહરે, ખામી નહીં લગાર; એ વાતે કોઇ આડા પડો તો, તમને હત્યા ચાર ॥ ૩૫ ॥ નર્કમાં નાખવો હોય મને તો, કરજો અવળુ આડુ; તેમ કર્યે પણ હું નહીં જીવું, જીભ્યા ડશી જીવ કહાડુ ॥૩૬॥ ચંદ્ર ચળે રવિ પશ્ચીમ પ્રગટે, પાવક શીતળ થાય; કદી ઉદધી મરીયાદા લોપે, પણ મમ વેણ ન જાય ॥ ૩૭॥ માટે કોઇ કાંઇ ન કરશો, કરશો તો છુટી પડશે; જે જન વચન લોપશે માહારૂં, તેને પાપ કનડશે ॥૩૮॥ એમ કહીને શાન્ત પમાડયા, પોતાના ચાર ભાઇ; કોવળીકાને સમજાવીને, બેસાડી ત્યાંની ત્યાંઇ ॥ ૩૯ ॥ પછી સુધનવા પ્રેમે પડીઓ, પોતાના પીતાને પાય; કહો પિતાજી કહો પિતાજી, હવે શી અગનાય ॥૪૦॥ હંસદ્ધજ કહે સુતસુણો, આગના થઇછે તે સાચી; તેલમાં તમને છે તળવાના, તે વત્તી નહી કાચી ॥૪૧॥ પણ ઉભો રહે દીકરા માહરા, તારી શી ઇચ્છાય; તે ઇચ્છા હું પુરણ કરૂ, પછી તળુ તેલમાંય ॥૪૨॥ સુધનવા કહે તાતજી મ્હારા, ચરચા જોશે લોક; સુમત કરો પણ તમારૂં, બોલેલું થાશે ફોક ॥ ૪૩ ॥ કેમકે જે પર સ્વાધીન પ્રાણી, તેનુ કહેવું કાચુ; અજ્ઞાની હોય ને જન માને, પરવશ પ્રાણીનું સાચુ ॥૪૪॥ વ્યસનને વશ જે હોય તેને, વ્યસન વીના નવ સુઝે; વ્યસન વીના મારે બગાસાં, વ્યસન વીના ધુજે ॥ ૪૫ ॥ ચોમાસામાં ચરણ ખસે, તેવી વ્યસનીની વાણી; તેની તુલના આવી બેસે, પરવશનો જે પ્રાણી ॥૪૬॥ માટે પરવશ જાણું છું તમને, તમારૂં બોલેલું વ્યર્થ; ગાદીપતી પરવશ રહેતે, જાણવો બહુ અનર્થ ॥૪૭॥ પોતાની પાસે પેટ ભરનારા, તેની બુધીએ ચાલે; તેના કહેવા પરમાણે કરીને, કોકને ગરદન ધાલે ॥૪૮॥ કરતો હરતો જાણવો તેને, ગાદીપતી એક બોડુ; એવા ગાદીપતીએ પોતાનું, દાટવું જોઇએ મોહોડું ॥૪૯॥ એટલે હંસદ્ધજ એમ બોલ્યો, હું વશ કોઇને નથી; કોઇને વશ હોઉ ત્યારે, શાનો હું ગાદીપતી ॥ ૫૦ ॥ સુધનવા કહે ઇચ્છા માહારી, પુરણ કરવી ધારો; તો તે ઇચ્છા કહી બતાવું, વિશ્વાસ નથી તમારો ॥ ૫૧ ॥ એટલે હંસદ્ધજ એમ બોલ્યો, સત્ય વદુછું આપ; ઇચ્છા પુરણ કરૂં નહી તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૫૨॥ તેલમાં તળાવા માફી માગે, તોપણ તે નહી આપું; તે વણ ઇચ્છા પુરણ કરશું; મોઢે માગીલે બાપુ ॥ ૫૩ ॥ વળણ ॥ મોઢે માગો બેટડા, કરશું પુર્ણ ઇચ્છાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, હવે સમે શું થાય

કડવું ૨૨ મું.

રાગ. સાખીનીચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ્ય જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સુંભળાવું, સુધંનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ હંસદ્રજ વચને બંધાયો, સુણે સર્વ સમાય; જોઇએ જો હવે શું માગે છે. સત્યવંત સુધનવાય॥૨॥એમ જાણી સહુ ચીત દેઇને, સાંભળવા કર્યું મન; કોઇ ન બોલે કોઇ ન ચાલે, માંડયાં શ્રવણ લોચન. ॥૩॥ પછી પીતાજીને કરજોડી, સુધનવા મુખ કેહે છે; પોતાના મનની ઇચ્છા તે, મે ઢે માગી લે છે. ॥૪॥ એ તાતજી તેલમાં પડીને, મરવું મ્હારે સત્ય;પક્ષ કરીને ઉગારો તો,જાય તમારૂં પત્ય.॥૫॥ હુ જાણુ અધર્મી તમને, વળી ઘણા ધીક્કારૂ; બોલ્યું વચન પળો છો તે, છે ખુશી મન મ્હારૂ,॥૬॥કાં પોતાનું કાં પરાયું, સનસ નભ્ય રખાય;દીકરા કેરો દુશમન કેરો, સરખો કરવો ન્યાય.॥૭॥ તેમાં ઇશ્વર રાજી રેહે છે,સુખ મળે ચોપાસ; પક્ષ રાખીને ન્યાય કરે તો,થાય નર્ક નીવાસ ॥૮॥ પક્ષ તમે કાંઇ નથી રાખી, તે મુજને ગમી વાત;દ્વેશ બુધિથી મુજને તમે, તળતા નથી તાત ॥૯॥ પ્રાણ પ્રીય છું પુત્ર તમને, અમને તો એમ સુજે; પણ પોતાનુ વચન પળવા,ન્યાય કયો સમુજો॥૧૦॥ને વાતનું નથી દુઃખ મુજને, કહુછું ઇશ્વર સાખે; જાણું છું કે સદા તમે, જોતાતા મુજ આંખ. ॥૧૧॥ તેને તમે કેમ હણુતા ઇછો ,કેમ હું માનુ દેશ;હવે જે માગુ તે સુણો,લવરી ન કરશો લેશ॥૧૨॥ આપણી નગરી પાન્ડવ આવ્યા,પુર્ણ પ્રભુના દાસ;એવા ભક્તનો કોકજ થાશે,વશ જેને અવીનાશ.॥૧૩॥ એ પાન્ડવ બહુ બળીયા નથી, જ્યાં ત્યાં પામે હાર; પણ તે વેળા કૃષ્ણ પ્રભુજી, આવી કરે છે વાહાર.॥૧૪॥ આપો આપ પધારે પ્રભુ, તવ થાય છે દરશન; પાન્ડવ સાથે વઢનારાને,પુણ નક્કી પાવન.॥૧૫॥ માટે મુને કૃષ્ણ પ્રભુનાં, દરસણની છે મરજી; અરજુનને જઇ હરાવું તો, પધારે પોતે હરજી.॥૧૬॥ એટલે એમનાં દરસણ પામુ, તો થાય મુએ મુક્તી;પુત્રનું પુરણ ભલું કરવું, તે તાત તણી યુક્તી ॥૧૭॥ સગાં વાહાલાનો ધર્મ શું છે, તે સમજાવું સાર;પાછળનાં એ સુકીત કરી,કરવો કુળ ઓદ્ધાર ॥૧૮॥ તીરથ કરવાં યાત્રા કરવી,કરવાં પુન્ય ને દાન;શ્રાધ કરવાં તરપણ કરવાં.પ્રાપ્ત થવા ભગવાન.॥૧૯॥પાતકમાંથી છોડાવવો તે. કુટુંબીનું કામ; પરીવારનું ભલુ કરે,ધન્ય તેણે ધર્યું નામ ॥૨૦॥ તેટલા માટે તાતજી માહારા, કરાવો હરી દરસન; તમારે પેટ અવતરીને, એટલો થાવું પાવન.॥૨૧॥ સાખીની

રખું નર હરીનિ, ત્રીતાપો ટળી જાય; માગીને એટલું માગુછું, પુર્ણ કરો ઇચ્છાય. ॥૨૨॥ હંસદ્વજ વીચારમાં પડીયો, હરી દરસણ કેમ થાય કયાંછે રણછોડ રખડતા તે, પુરણ કરૂ ઇચ્છાય.॥૨૩॥ કેમ કરીને પ્રભુની ઝાંખી, પુત્રને કરાવી દેવું; ઇચ્છા પુરણ કરવાને હું, બંધાઈ ગયો કેવું. ॥૨૪॥ કૃષ્ણની કેરાવું નહી જાંખી,તો સુતનો સંતાપ;કબુલ કરેલું કરૂ નહીતો, બેસે સોગન પાપ ॥૨૫॥ એમ રાજા ઘણો ગુચવાયો,હવે શી થાશે ગતી; અરજુનજીના શેન્યની સાથે,અલબેલો આવ્યા નથી ॥૨૬॥ તો દરસણ કયાંથી કરાવું, અકળાયો અતી રાય; સુધનવા કહે શું ઘુંચવાયા, કહો મને મમ પીતાય. ॥૨૭॥ હંસદ્વજ કહે કૃષ્ણ કેરાં,દરસણ કયાંથી કરાવું; દ્વારીકાંધિશ નથી હાંઇ આવ્યા, તો કયાંથી લૈ આવું ॥૨૮॥ સુધનવા કહે સામળીયાને,કોણજ શકે લાવી;ભક્તને આધીન ભુધરો તે,તર્ત ઉભો રહે આવી. ॥૨૯॥બ્રહ્મા સરખા મથી મરે પણ, સેહેજ નથી દરસન; તપસ્વી તપ કરીને થાકે, મુશ્કળ જુગજીવન. ॥૩૦॥ ધરમીષ્ટ ધરમ કરીને હારે, તોહે મળે નહી નાથ; ભાવિક ભક્તના પ્રેમ ભાવે, કબજ એમને હાથ. ॥૩૧॥ ભગવાન ભક્તના ભાવનો ભુખ્યો, અરજુનને વશ એહ; અરજુનને જરા દુખ પડેતો,આવી ઉભા રહે તેહ;॥૩૨॥ માટે મુજને આગના આપો, રણ યુધ કરવા જાવું; મારમારીને પાન્ડવ દળને,શેન્ય સહીત હરાવું ॥૩૩॥ એટલે ભકતની ભીડ જાણી, આવશે શ્રીભગવાન; તેમનાં દરસણ કરીને હું, ચાલ્યો આવું સંતાન. ॥૩૪॥ તમારી ઉકાળેલી કઢામાં, આવીને પડતુ નાંખું;સુત હઇશ સતી તણો તો, બાપનુ બોલેલું રાખું. ॥ ૩૫ ॥તમારે નથી કાંઇ કરવાનું,કરીશ હું બળ દાખી;અરજુનના હારવાથી આવે, કરીશ પ્રભુની જાંખી.॥૩૬॥ વળણ. ॥ જાંખી કરિશ હુ આપથી,નહી આવે તમને જોર; કષ્ટી દૈશ અરજુનને,તવ આવશે કીશોર.

કડવું ૨૩ મું.

રાગ ચોપાઇની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની રૂષી વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી;કહી સુધનવાએ વાત, નવ વિચાર કરતો તાત.॥૧॥ એણે વિચારમાં ચિત પ્રોયું, પછી પ્રધાન સામુ જોયું; પુછયું પ્રધાનોને એમ, આ વાતનું કરવું કેમ. ॥૨॥ કહે પ્રધાન એમાં શુ કરવું. પોતાનું બોલ્યું નવ ફરવું;પેહેલું બોલ્યા હોઇએ જેહ; કરવું કામ પેહેલું તેહ. ॥૩॥ પછીનું બોલ્યું પછી પ-

ળવું, પેહેલું કરો તેલમાં તળવું; તવ રાજા વિચારે ચઢીયો, આતો મોહો ટો વાંધો પડીયો. ॥૪॥ પહેલો; તેલમાં પડીને મરે, પછી દરસણ ક્યાંથી કરે ત્યારે બોલેલું માહારૂં જાય, મુને લાગે બ્રહ્મ હત્યાય. ॥૫॥ પેહેલાનું બોલ્યું પાછળ થાય; તોહે કહે કર્યો અન્યાય; પેહેલું પાછળનું કરાય, તોય પણ થયો નહી ન્યાય ॥૬॥ આતો આવી ખરેખરી ઘાંટી, બેઉઆજુએ ઉપની આંટી; હવ આ ધુ ચવણ કોણ કહાડે, સુરલભ સુજ કીયો પાડે. ॥ ૭ ॥ એમ રાજા અતિ અકળાયો, એતો મનમાં માહા મુઝાયો; નથી સુજતો એકકે પંથ, હોઠ કરડે દેઇને દંત. ॥૮॥ સુદ્ધી બુધિ પડી ગઇ બંધ, છતે લોચને જાણે અંધ; પડ્યો બેઉ બાજુનો વિચાર, એમ કરતાં થઇ બહુવાર ॥૯॥ તવ પ્રધાન લેખને શંખ, ધણો સુધનવાપર ડંખ; કાનમાં પેશીને કરી વાતો, જુઓ રાજા હવે અકળાતો ॥ ૧૦ ॥ એને સુજતુ નથી કાંઇ, આપણે શું કરવું હાંઇ; આવો નહી આતે ફરી લાગ, લાગ લેતાં થશે બે ભાગ. ॥૧૧॥ આપણે એ મુમત લેશું, એને કઢામાં નાંખવા કેહેશું; તવ રાજા પરશે અડો, કદી કેહેશે પ્રધાનોને કહાડો. ॥૧૨॥ ત્યારે આપણે કરવું કેમ, પેહેલો ટાળવો ઘટે વેહેમ; એમ ધારી બેઉએ વિચાર્યું, રાજ્ય મુકીની કળવું ધાર્યું. ॥૧૩॥ ચાહતો વેઠવો વનવાસ, ચાહતો દેહ કરવો નાશ પણ મમત મુકવો નહી, એમ નિશ્ચે કર્યો મન મહી. ॥૧૪॥ એમ વિચારમાં થઇ વાર, બોલવાને ઉઠયા થઇ ત્યાર; કહો રાય તમારે શું કરવું; બોલેલુ પાળવું કે ફરવું- ॥૧૫॥ કેમ ડગુ મગુ જીવ કીધો, તમે વિચાર શો કરી લીધો; કયારના નથી બોલતાં તમો, વાર જોઇ રહ્યા છીએ અમો. ॥૧૬॥ તેમ પાન્ડવ કુન્તી સુત, વાટ જુએ આકાળા ભુત; તે તો કયાં લગી જોશે વાટ, ચઢીને આવશે પુરપાડ. ॥૧૭॥ ઘાલશે એકાએક ઘેરો, તેનો નહી થાય નીસ્ફળ ફેરો; એમનો ઘોડો લઇ લેશે, વળી શીક્ષા તમોને દેશે. ॥૧૮॥ પેહલો મારે તે કદી ન હારે, કરશો શું ઉપાય તે વારે, રહે વિચારમાં જે જન, તેને મારી જાય દુશમન. ॥૧૯॥ પછી પાછળથી વીમાસે, પણ ઉપાય નહી તે પાસે. રાજા કબજ મુલક ટેંટેં પડયો બંધન તે થયો ઠેઠેં. ॥૨૦॥ પછી શું મારવાનો જોર, વળી ગયું અંધારૂં ઘોર; એવું વિચારના રાને થાય, સુજે નહી કાંઇ ઉપાય. ॥૨૧॥ માટે સમજી લો રાજન. ચઢી આવશે કુન્તી તન; તે વેળા નહી ઉપાય ચાલે, પેલા પાન્ડવો ગરદન ઘાલે ॥૨૨॥ માટે ઉતાવળા થાવે સ્વામી, કાંતો નજરે દીસે હરામી, દીકરાને ઉગારવા સારૂ, મન ભમ્યા કરેછે તમારૂં. ॥૨૩॥ અમને તો લાગેછે એવું; કહો મનમાં ધાર્યુંછે કેવું; તોહે રાજા કાંઇ નવ બોલે. થયા પ્રધાન ક્રોધી અતોલે. ॥૨૪॥ કેમ બોલતા નથી રાય, શું પાછી પેઠી જીભ્યાય; શું મુગા

થયા માહારાજ,શું મુન્ય વ્રત લીધુ આજ. ॥૨૫॥ શું પુત્રજીવાડવા માટ,બેઈ બેઠા હાવા વાટ;શું રાણી તણી બીક લાગી,તેથી બોલતા નથી સભાગી ॥૨૬॥ આવી રઈયત સરવ કોઈ,ભય પામ્યા શું તમને જોઈ;બીજાચાર પુત્રોને હોષે, ડરી ગયા થર વિશેષે.॥૨૭॥ શું કુંવરીથી કરમાયા, સુતની આથી શું સરમાયા,જેવું હોય તેવું કહો અમને,નહીતો કાંક કેહેશું તમને॥૨૮॥એવાં કટુ વચન સુણી રાય,પાયપડી કહે સભામાંય;માહારાજા ક્રોધે શીદ થાવો, મને મારગ કાંક બતાવો.॥૨૯॥ કઢામાં સુત નાંખવો સાચો,તેનો મનસુબો નથી કાચો;તેતો પાળીશ માહારૂ વચન,પણ કરવાદેવા દરશન॥૩૦॥એની પ્રભુ સાથે છે પ્રીતી.મુજ કને માગ્યું શુભ રીતી;તેતો કબુલ કર્યુંછે આપ હવે ફરૂતો લાગે પાપ॥૩૧॥ માટે તેપણ બોલ્યું ન ફરીયે, વળી તળવાનો પણ આદરીયે;મારાં બેઉ વચન સચવાશે. નહીતો બેમાંથી એક જાશે ॥૩૨॥ જુઓ હઠ કરશો માહારાજા, તો તો નહી રહે તમારી માઝા; વ્રત તાણી કોપાવોતો કોપુ,એકે વેણ માહારૂં નહી લોપુ ॥૩૩॥ જવાદો જુધ કરવા એને,તેમાં કષ્ટી પડવાની કેને; એતો મરશે કે મારશે આપે, નરને જીતે ભક્તી પ્રતાપે ॥ ૪॥ તવ નરની વાહારે આવે નાથ, થાશે દરસણ તેની સાથ, એની કલ્પના પુરી થાશે, પછી બીજુ શું બોલાશે ॥૩૫॥ માહારૂ બોલવુ વચન પળશે,પછી તેલ કઢામાં બળશે; તવ બેઉનાં વેણ સચવાશે, માટે કબુલ કરો ખુલાસે॥૩૬॥ એવાં વચન રાયના સુણી, ખુનસે ભરાયા ખુની; ક્રોધથી બેઉ બોલ્યા પરધાન, રાજા વચને વિલો નાદાન ॥૩૭॥ હાલ બેસીને હાલ ફરવું એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું; જેહ વચનનો વિહીલો પ્રાણી,તેનુ જીવતર છે ધુળ ધાણી॥૩૮॥ એવા જુઠા જીવ શીદ જીવે,કાંક દાહાડો વળે વીખ પીવે;જુઠા જનમતા શીદ હશે, આનો ભોમી રહાતાળ જશે ॥૩૯॥જુઠા જનમે જનુને પેટ, મીથ્યા માતાને કરાવે વેઠ; ફરે વિશ્વમાં કાળે મુખ, વગોવે જનની કુંખ ॥૪૦॥ વળી લજવે બાપનું નામ, એવા જનમે છે શું કામ; રાજા કહે તમે કોને કોહો છો, બોલો સાચુ કોને ગાળ દો છો ॥૪૧॥ બોલ્યા પ્રધાન ઓણીને કાળ, દેઈશું જુઠા જનને ગાળ; તમને દુખ લાગે શા સારૂ તમે જુઠા કે સાચા છો વારૂ ॥૪૨॥ હશો સાચા તો પુત્રને તળશો, પેહેલું બોલેલા પેહેલું પળશો; જુઠા હશોતો ગાળ તમને, વારૂ શું કરવાના છો અમને ॥૪૩॥ ખરા છીએ તે કહી શું ખરૂં; થાહતો દુનીયાં પરહરૂં રોપો ફાંશીતો અમે મરીયે, ખરીવાતે જરા નવ ડરીએ ॥૪૪॥ તમે તમારા મુખ વદો વાચા,તમો છો જુઠા કે સાચા;સાચા હોતો સાચુવેણ રા-

ખો, તેમ સુતને કહામાં નાંખે ॥૪૫॥ નહીતો જુડા જનમ્યા તમે, અં-સહૂજ જુદો કહીશું અમે; ત્યારે ક્રોધ ભર્યા કહે રાય, તોયે એક વચન માહારૂં જાય ॥૪૬॥ સુધનવાને કહ્યું છે જેહ, નથી પળતું વચન તેહ; તોયે જુઠો ગણાવાનો હું તો, આહારા પ્રધાન સજ્જ તું તો ॥૪૭॥ એને દરસણ કરવા દેયે, પછી તેલમાં પડવાનું કેયે; તવ તેલમાં પડીને મરશે બેઉ વચન સાચાં કરશે ॥૪૯॥ માટે કબુલ કરો આ વાત તમને જોડુ બેઉ હાથ; તવ પ્રધાન બોલ્યા એમ, અમને તું પુછે છે કેમ ॥૫૦॥ અમે અમારો કર્યો વિચાર, તેતો ફરવાનો નથી લગાર; આભ અવનીની એકાકાર થાય, પણ બોલ્યું અફળ કેમ જાય ॥૫૧॥ વળળ ॥ બોલ્યું અફળ જાશે નહી, સત્યવાદીએ છીએ વાણ; નહીતો એમાંથી જશે, અમારા બેઉના પ્રાણ

કડવું ૨૪ મું.

રાગ, રૂપાવળીની છાયા.

વાણી વધા જયમુની રૂશી, સુણ પરીક્ષત તન; સુધનવાનું આખ્યાન સુણતા, પાપી થાય પાવન ॥૧॥ પુણે હઠીલા પ્રધાન બેઉ, ન મુકે મુમત ગર્વ, તે જોઇને નગ્રની પ્રજા, કોપે ભરાણી સર્વ ॥૨॥ સુધનવાની સુંદરવતી, પ્રભાવતી બીજુ નામ; સઘળી લાજ મરજાદા મુકી, ઉભી થઇ તે ઠામ ॥ ૩ ॥ સાંભળો શંખને લેખ તમો, છો બ્રાહ્મણના બાળ; પણ હુ સતી સત્ય કહુ તમને, છો કોઇ કર્મ ચંડાળ ॥ ૪ ॥ ગાય જીવાડી રતન કાહાડે, એનું નામ પ્રધાન, રાય તણું વચન લોપશું ને, વળી હણુવો સંતાન ॥ ૫ ॥ જે જનનું અન ખાવું તેનું, ભલુ ન વાંચો લગાર; એવા તમે દુષ્ટ બુદ્ધી, નહી વાંદવ કુંવાર ॥ ૬ ॥ જા તેલમાં નહી પડે પતી મુજ, તુજ થકી શું થાશે; તવ રહીઅત કહે મારો મારો પ્રધાનનું મોહોત ભાસે ॥ ૭ ॥ તવ હંસદ્વજ ઉભો થયો, રહીઅતને પડયો પાય; તમારે કોઇને કાંઇ ન કેહેવું, રાખો સર્વ ક્ષમાય ॥૮॥ એમ કહીને પ્રધાન પ્રત્યે નમી પડયો રાજન; સુધનવાને પેહેલો મારૂ તો, બીજુ જાય વચન; ॥૯॥ દરસણ કરવાને રાખુ તો, તમો કરો વિઘન. બેઉ બાજુ હું ગભરાયો, ભીમીત થયું મન. ॥૧૦॥ તમો મરણું આહારી બેઠા, તે કેમ હા કહેવાય; આપઘાત કરી તમો મરશો તો, લાગે મુને હત્યાય. ॥૧૧॥ તે માટે કાંઇ દયા કરીને, ગમે તે કાઢો બાહારી; જેથી કરીને ઇજ્જત રહે, માહારીને તમારી. ॥૧૨॥ એટલે પ્રધાન એવું બોલ્યા, ઠીક કરીશું રાય; પણ અમો કરીએ તે કબુલ, વચન દો કરમાંય. ॥૧૩॥ એટલે મનમાં નીશ્ચે

ધાર્યું, પ્રધાનો કહે તેમ કરવું; ગમે તે તરફનું પાતક બેસે, પણ માહારે નવ રૂ ચુ. ॥૧૪॥ એવું ધારીને એ બોલ્યો, હું સહુજ રાજન; તમોને ઘટે તેવુ કરજો, લ્યો માહારૂં વચન.॥૧૫॥ હું તો હવે કાંઇ નહી બોલું, મનને ગમે તે કરો; પ્રધાન કહે પુત્ર તમારો, ન માને કે માને ખરો. ॥૧૬॥ તમે ન બોલોને પુત્ર તમારો, કહ્યું ન કરે કદાપી; ત્યારે શું કામ કહીએ અમે ગણીએ પુરણ પાપી.॥૧૭॥ માટે પુત્રને વચને બાંધો. તે પછી અમને ફાવે; શું કાંઇ તરછટ ખોટુ કરશુ, નહી કાંઇ વિચાર આવે. ॥૧૮॥ બોલીને એવો આપ્યો ભરૂસો, રાયે વિચાર્યું એમ; મોઢેથી ગમે તેમ બોલે, પણ પુત્રને મારે કેમ.॥૧૯॥ એમ ધારી સુધનવા પ્રત્યે, તાતાજી વદીઆ વાણી; દીકરા જે પ્રધાન કહે તે. કબુલ કરો મન આણી. ॥ ૨૦ ॥ થવાકાળ હશે તે થાશે, વચન દો કુંવર; જે આપણું અન ખાય છે તેને, નહી કેમ હોય વિચાર. ॥૨૧॥ વિશ્વાસ રાખી કબુલ કરો, એ કેમ દેરો છેહ; તાતનું કહ્યું માન્ય કરો, બુદ્ધીવંત છે એહ. ॥૨૨॥ ખાય તેનું ખોટુ નવ વાંચે, નીશ્ચે જાણજો પુત્ર; માહારૂં અન ખાઇને શું માહારૂં, ધુળ કરશે ઘર સુત્ર ॥૨૩॥ હું કહુ કઢામાં પડો પેહેલા, તો તારૂં માગેલુ જેક; કબુલ મેં જીભ્યાયે કહેલુ, મીથ્યા જાય છે તેહ. ॥૨૪॥ દરસણ કરવાનું કહુ પહેલું, તો મરે પ્રધાન આપ; બેઉ બ્રાહ્મણની જાતી. તેનું લાગે પાપ. ॥૨૫॥ માહારે તો નથી મારગ એકકે વાચારીને જુઓ; આ બાજુ છે વાઘ્ય મોહોટી, આ બાજુ છે કુઓ. ॥૨૬॥ માટે એ પધાનોને હાથે, કરવા દે તું ન્યાય; ભરી સભામાં કરજો કીને, બોલ્યો સુધનવાય.॥૨૭॥ તાત તમારી મરજીએ મરજી, વચને બાંધેલો આપ; સુખ દુખ હું કાંઇ માનતો નથી, ગુરૂના જ્ઞાન પ્રતાપ. ॥૨૮॥ એવું પોતે કબુલ કીધું, તે જાણી સરવે વાત; એટલે ભરી સભામાં ઉઠયા, સુધનવાના ભ્રાત ॥૨૯॥ ગરજના કરીને તે બોલ્યા, પુરણ કરીને રીસ; નહી સોંપવા દઇએ બંધુનું, શત્રુને ખોળે શીશ. ॥૩૦॥ અમારા ઘરનો પેટ ભરો શું કરે અમારો ન્યાય; જો કદી એવું બનેતો; ઉતપાત મોહોટો થાય. ॥૩૧॥ મરશું મારશું ધારસું માહુ, સૌ જણવીશું જોર એટલે રહીયત ગામ તણી તે, કરતી સોરબકોર. ॥૩૨॥ મારો મારો પ્રધાનોને મારો, કદી ઉછાળી રેણું સું સમજી એને ન્યાય સોંપે, હેંણો તે કરશે હેંણુ ॥૩૩॥ ભલો તે ભલાઇ ન મુકે. ભુંડો ન મુકે ભુંડાઇ; બ્રાહ્મણને પેટ અવતર્યા તે, તેમાં શી થઇ નવાઇ. ॥૩૪॥ વિપ્ર તણાં તો લક્ષણ નથી, અવર વિર્યના એહ, તે વણુ વિપ્રીત કોઇ ન ધરે. સમજવાનું તેહ. ॥૩૫॥ એટલે સુધનવા ઘણું ગાજ્યો, બોલ્યો બળમાં વાણ; વચન મહારૂં સુણે ન તેને, પોતાના ધર્મની આણ. ॥૩૬॥ તવ સરવે લોક છાના રહ્યા,

બોલ્યો સુધનવા મુખ; એ ન્યાય કરે તે કબુલ માહારે, તો અન્યને શું દુખ. ॥૩૭॥ હું માહારે વચને બંધાયો, તે કોણ છે છોડનાર; મુજ માટે ઉતપાત કરો તો, તમને હત્યા ચાર. ॥૩૮॥ તવ સહુ લોકે હાથ ઘશીયા, હવે નહી ઉપાય; મોઢેથી મોહોત માગી લે છે; પોતે સુધનવાય ॥૩૯॥ આયુશ એનો આવી રહ્યો છે, માટે મતીઆ સુજી; શત્રુની પાશે શીખ માગે, અન્ય કરે શું ઝુજી. ॥૪૦॥ એમ ધારી સહુ મુન્ય બનીયા, બોલ્યો સુધનવા ભકત; કહો પ્રધાનો હુકમ શું છે, લોચન રહ્યા છે રક્ત. ॥૪૧॥ પ્રધાનો બે ઉભા થયા, હુકમ કરવા માટ; લોકોયે જાણ્યું મહુ થઇ કેહેણી, માટે ફેરવશે ઘાટ. ॥૪૨ તેલમાં તળવાનું નહી બોલે, શું કંઇ નહી હોય લાજ; એવે બેઉ પ્રધાન બોલ્યા, કાઢીને મોટો અવાજ. ॥૪૩॥ સુધનવા જો હુકમ હમારો, તે હુકમ માન્ય કરો, તેલ કઢામાં કકળાવી છે તેમાં, પડીને તમે મરો. ॥૪૪॥ એવી પાપીએ આગના દીધી, વરત્યો હાહાકાર; અરેરે આ વેણ નીકળીયું, તેનો નથી ફરનાર. ॥ ૪૫ ॥ મુમત ભરેલા પરધાનો છે, સુધનવા બળવાનો; એણે કબુલ કરયું છે માટે બોલેલુ પળવાનો. ॥૪૬॥ વલણ. ॥ બોલ્યું પળશે ભકત એ; હસદ્ધજનો તન, કહે વલ્લભ એમ લોકનાં, નીકળીયાં વચન. ॥

કડવું ૨૫ મું.

રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, પછી રહીયત સૌ ગભરાણી; હાંરે સહુ આસુડાં પાડીને રડતું, મુરછાવંત થઇ થઇ પડતું ॥૧॥ હાંરે નાંખે બાળક કારમી ચીસ, કૈક કકળીને કુટે શીસ; હાંરે કૈંક લમણે કરદઇ ડોલે, નીસાસા નાંખી હાય હાય બોલે ॥૨॥ હાંરે દેવ કોપ થયો આ તારો, મરવા બેઠો સૌને તારનારો; હાંરે કૈંક ઉઠી ઉઠી કરે જાખી, પાછા બેશે નીસાસા નાખી ॥૩॥ હાંરે બળ્યું જીવતર જીવી શું કરવું મરે ભકત તો આપણે મરવું; હાંરે નજરે દેખી દાજવું દલમાં, તે કરતાં રૂડું મરવું ; આપણમાં ॥૪॥ હાંરે કૈંક કહે ન કરવો તંત, પરણ્યા પેહેલુ તે શાનું શ્રીમંત, હાંરે પાણી પેહેલાં શું મનડાં ઉતારો, મુરખાઇથી મરવુ ધારો ॥ ૫ ॥ હાંરે એમ એક એકને સૌવારે, જરા જંપ્યુ જગત ત્યારે; હાંરે પછી પ્રેમદા જે પભાવતી, તમને નહી મરવા દેઉ પતી ॥૬॥ હાંરે પડુ કઢામાં તમવતી, પીઉ સંગ બળે તે સતી; હાંરે જીવવા આશા ન રાખુ રતી, તેથી

થાશે માહારી મોક્ષગતી ॥૭॥ હાંરે એવું કહી કહી વારણા લેતી, સ્વામીને અતી આશીશ દેતી; હાંરે માહા કંથ સુખાળા સ્વામી; પેલા ભવના પાપે પડી ખામી ॥૮॥ હારે માહારી લીલી વાડીના રમનારા, યોબન બાગ વિષે ભમનારા; હાંરે માહારો સાચવ્યો બાગ કરમાશે, માળી વીના પાણી કોણ પાશે ॥૯॥ હાંરે માહારી પુષ્પ સેજે પોઢનારા, પીઉ આછાં અમર ઓઢનારા;હાંરે પોઢતા સુંવાળી સેજણાં પ્રીતે સુશો તેલ કઢામાં શી રીતે ॥૧૦॥ હાંરે તમો તાપે અકળાતા ભારી, પડૂ તેલમાં પવન ઢાળનારી; હાંરે એવું કહી કહીઆક્રંધ કરતી, બેઉ આંખે આંસુડાં ભરતી ॥ ૧૧ ॥ હાંરે પથવા પડીને પડછાયો ખાતી, કાળ ભરી કુટે શીશ છાતી;હાંરે એમ પ્રભાવતી વલવલતા; એની આખડી અતીસે ગળતી ॥૧૨॥ તવ કોવળીકા કારમાંચીહે, માંડ્યું આક્રંધ એણે અતીસે; હાંરે એની સુખવંતી જે માડી, નાંખે પાશાણ શીશ પછાડી ॥૧૩॥ હાંરે તેથી છુટે શ્રાણિત ધારા,દેખી રડે છે લોક બીચારા;હાંરે હાંરે એમ અતી વલોપાતચાલ્યો,મા યે પુત્ર તણો કર ઝાલ્યો ॥૧૪॥ હાંરે તમે શી રીતે મરસો વાહાલા, કાલું બોલોને કુવર કાલા;હાંરે માહારે ખોળે બેશીને રમતો, મોડે માગી માગીને જમતો ॥૧૫॥ હાંરે માહારા પુત્ર પુરણ ભાગ્યશાળી, આજ માતાને ઉભીજ બાળી; હાંરે મરતો ચક્ષુથી કેમ જોવું, તારા પેહેલા નારો પ્રાણ ખોવું ॥૧૬॥ વલણ ॥ પ્રાણજ ખોવું માહરે, એવું ધાર્યું માય; વદે વલ્લભ સમજાવતો, જનુનીને સુધનવાય ॥

કડવું ૨૯મું,

સૌને ચોરાશીનો ફેરો ટળ્યો છે. એ રાગ.

માતાજી શું કરશો મરીને,છાનામાંના સમરો હરીને;માતાજી શું ટેક આપને મરવું તે પાપ કરવું, નહી આવે આદેહ ફરીને ॥ માતાજી શું ॥૧॥ તાતને વચને તેલમાં તળાવું, શું લાહાવો લેવો છે ઉગરીને ॥માતાજીશું ॥૨॥ હજી તો થાસે ધાર્યું ધણીનું, કેમ જાણ્યો મરવો નીશ્ચે કરીને ॥માતાજીશું ॥૩॥ માહારે તાહારે સંસ્કાર હશેંતો,જીવીશકાયા કઢામાં ધરીને. ॥માતાજી શું ॥૪॥ રણુ સબંધ પુરો થયો હશે તો, ઉગારશો તમે કેમ કરીને, માતાજી ॥૫॥ જો સાચે. શેવક હરીનો, તો આ રીશ તેલમાંથી નીસરીને,માતાજીશું ॥૬॥ નાથ વલ્લભનો છે વશ માહારે, તોપછી

શું કરવુ ડરીને, માતાજી શું, ॥૭॥ વળણુ.॥ એમ સમજાવી માતને,સા-
હાય કરશે ભગવાન; જે હેતથી માહરાં, તે ધરજો હરી ધ્યાન. ॥

કડવું ૨૭.

રાગ આશાવરીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય.॥૧॥ સર્વ સજનને સુચના આપી,કોઇ
ન કરશો કલેશ; વચને પળવું તેલમાં બળવું, વેહેવારમાં નહી દ્વેશ.॥૨॥
પ્રધાનોને અમલ સોંપી, બેઠો માહારો બાપ; તે વારતા કબુલ કરી છે,મેં
પણ માહારે આપ. ॥૩॥ મને ગમ્યું મેં કબુલ કીધું, કોઇને શા સંતાપઃ
હવે ગરબડ કરે તેને, ગૌહત્યાનું પાપ. ॥૪॥ એટલે સરવે સ્તબ્ધ થઇને,
અળગા રહ્યા છેક;સુધનવાને ઇશ્વર સાથે,સાચે સાચો ટેક.॥૫॥ ગોવિંદને
ગમતું હશે તો;ગોવિંદ કરશે એવું; જો નહી ગમતું હોય હરીને,તો પછી
વિધન કેવું. ॥૬॥ ધારણા ધણીની ધારી થાશે,અવરનું શું જોર;આ વેળા
શું મારી વાહારે, નહી ચઢે કીશોર. ॥૭॥ સત્યે ચડવું તેલમાં પડવુ,રડ-
વું નહી લગાર; આંખમાંથી આંસુ નીકળે તો જગત ગણે ગુમાર ॥ ૮ ॥
તે કરતાં દહન થાશું તો, સું ગયુંને શું આવ્યું; કૃષ્ણ દરસણની ઇચ્છા
રેહે છે, એટલું મને ન ફાવ્યું.॥૯॥ હરી ફરીને સગાં વ્હાલાંનું, દુખડુ ઉ-
પજે મનમાં; પણ તે મનથી નાંખવું કાહાડી, રેહેવું આનંદ ભોવનમાં
॥૧૦॥ કોનાં સગાંને કોના વાહાલાં, કોના ભાઇને ભગની,કોના માતપી-
તાને નારી, વારતા વેહેવાર વગની. ॥૧૧॥ શાને માટે માનું માહારૂં,સા-
ચી નથી સગાઇ; માયાનો વેહેવાર વિપ્રીત, ખોટી ઠાઠ ઠગાઇ. ॥૧૨॥
એવું ધારી કલ્પના કાહાડી,મરવા થયો તૈયાર; સભા વિશે ઉભા રહીને,
ઉતાર્યા સણગાર, ॥૧૩॥ મુગટ જામા કવચ બકતર, પટકોને સુરવાલ;ક-
મરપટો ઉતારી મુકયો, ચરણ મોજડી લાલ.॥૧૪॥ કટી લગી કછ ભીડી
લીધો, સમરતો શ્રીહરી; પછી પીતાને પાયે પડીયો, આજ્ઞા આપો ફરી.
॥૧૫॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ફરી શું માગે વિચારી; પ્રધાનોએ
આગના દીધી,તે માનિ લેજે માહારી.॥૧૬॥ તવ સહુ લોકે હાથ ઘસીયા,
રાય નથી જરા ડાહ્યો;પ્રધાન આગળ કાંઇ ન ચાલ્યું, શા કારણ વેચાયો.
॥૧૭॥ એવે તાતનું વચન સુણી, આનંદ રૂપમાં માહાલ્યો; હસતો રમતો

રાજી ખુશીથી,તેલમાં પડવા ચાલ્યો. ॥૧૮॥ તવ પ્રધાને ઉઘાડાં ખડગે, ત્યાર કર્યા બહુ યોધ;અચુત શેવક સુધનવાની,સાથે રહોધરી ક્રોધ.॥૧૯॥ આડો અવળો ન જાય નાશી, કુડીલો કરશે કેહેર; આડુ અવળુ પગલું ભરેતો, મારી નાંખજો ઠેર. ॥૨૦॥ સુધનવાની પુંઠળ કોઇ, આવે નહીનર નારી; જો આવે તો રાખજો રોકી, બંધન કરજો ભારી. ॥૨૧॥ હુમલો કોઈ કરી નવ શકે, તેવા ચેતન રહેવું; આખો હુકમ આપુછું તમને, તો પછી ડરવું કેવું. ॥૨૨॥ પુરણ સત્તા સૌ વાપરજો, કરજો અમારૂં ધાર્યું; રાજાનું કે પ્રધાનોનું, હવે ન કરશો વાર્યું. ॥૨૩॥ એટલે બકતરીયા બહુ બળીયા, ઉપડયા ચડી ચોટ; સુધનવાને વચમાં ઘેરી, વળીયો મોટો કોટ ॥૨૪॥ ઉઘાડાં ખડગે ઉંચા પોહોળા, યોદ્ધાએ ઘાલ્યો ઘેરો; પારજ પાડવો ગમે તે કરી, મનસુબો પ્રધાન કેરો. ॥૨૫॥ એવે સમે સુધન્વા સતીયો મતીયો અપરંમ્ર પાર; રાય બેઠો છે તેના સાંમી,તેલ કઢા તૈયાર. ॥૨૬॥ તે રાજાથી દેખાય નજરે, તેમ ઉભુ છે લોક દુષ્ટોને મન આનંદ અતિ, હરીજનોને શોક. ॥૨૭॥ અસુર બુદ્ધીના એમ ધારે, તેલના ઉભરા ચડશે; તેમાં બળતાં કુદકારા કરશે, જોવાની મજા પડશે.॥૨૮॥હિમત રાખીને હવણાંતો પડશે,પણ પછી પોકાર કરશે;એકાએક એ કાઇ જાશે, તરફડતો એ મરશે. ॥૨૯॥ એ ગમ્મત આવશે જોવાની,પાપ વડી પેટ ભરતા;કોમળ જીવનાને દયાળું, કેવું કેવું ઓચરતા ॥૩૦॥ અરેરે એ જીવને કેવું થાશે, જાગ્યો છે શત્રુ બાપ; કોમળ કાયાનો સુધનવા, કયાં દીઠેલો તાપ. ॥૩૧॥ ત્રેણે રત્યોનિ રાખે બેડકો, જુદા જુદા વગનિ; ઉષ્ણ રતુએ તડકો ન ખમે, તે કેમ ખમશે અગની. ॥૩૨॥ તન નવ તપે મન નવ તપે, સદા હે સુખ રીતે; ઉકળતું તેલ તે કેમ ખમશે, પ્રાણ જશે વિપરીતે. ॥૩૩॥ પડતું નાંખતાં તેલ કકડશે,ચરચર ચાંમડી બળશે;ફોલ્લા ઉઠશે ઉઠીને ફુટશે, ભજીયાંની તુલ્ય તળશે. ॥૩૪॥ આપણાથી દેખી કેમ ખમાશે, દેખીને દાજવું દલમાં; કૈંક કહે જીભડી કરડીને, હું પ્રાણ કાઢીશ પલમાં ॥૩૫॥ કૈંકના મનમાં એવું આવ્યું, ચાલો પેલે વ્રક્ષ જૈયે; ભકતને મરતો નજરે દેખી, વસ્ત્રના ફાંસા ખૈયે ॥૩૬॥ કૈંક કહે નજરે જોવાને, કઢાની કને અડવું;સુધનવાની સાથે સરવે,ઉછળી તેલમાં પડવું ॥૩૭॥ કૈંક જનોએ આશા રાખી, જો ઉગરે હરીજન; તો તો ઘેર તેડીને જમાડુ, સત બ્રાહ્મણના તન ॥૩૮॥ કૈંક કહે દાસ ગૌ દાન આપુ, એમ કરે સૌ કોઇ; પ્રથમ મનને દ્રઢતા રાખી, લોક રહ્યું છે જોઇ ॥૩૯॥ એવે સમે અંસદજ બોલ્યો, ચરીત્ર શું કરે બાળ;તલપીને પડ તેલ કઢામાં,તવ સમે મ્હારો

કાળ ॥૪૦॥ વળણ॥ કાળ સમે તવ માહરો, ક્રોધે વધો એમ તાત; વ્યાસ વલ્લભ કહે તે સમે, ગઇ પાન્ડવમાં વાત ॥

કડવું ૨૮ મું

રાગ, સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલયા,સુણ જનમેજેરાય;વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ એ વારતા ગઇ પાન્ડવદળમાં, અરજુને કર્યો વિચાર; અરેરે વણ મોહોતે મરે છે, રાય તણો કુંવાર ॥ ૨ ॥ ચાલો ચાર પાંચ મારથી જૈયે, જોવા મળ્યું હશે જગ્ત; કેહેવાય છે પવિત્ર સુધનવા, પ્રભુ તણો છે ભકત ॥૩॥ એટલે વશકેતુ એમ બોલ્યો. સુધનવા છે જ્ઞાની; સાક્ષાત પ્રભુને મળી ચુકેલો,હરનીશ હરનો ધ્યાની॥૪॥ અરજુનજી કહે હોય એવો તો, તેલમાં નવ્ય તળાય; કોહો ના કોહો પણ સામળીયોજી, કરશે એની સાહાય ॥૫॥ ચાલો ત્યાં જઇએ જોવાને,જણાશે જુઠું કે સાચું; તેલમાં જો કાયા બળશે તો,ભકત પણું એનુ કાચું ॥૬॥ વર્ષકેતુ કહે ભકતપણામાં, કાચાને સાચા કેવા; અરજુન કહે લે સમજાવું, સાચાને જોયા જેવા ॥૭॥ સાચો શેવક હોય તેનો, ન હોય ઝાઝો ઠાઠ; જગતમાં ભકતપણું ન બતાવે, સાદો સાદો હોય ઘાટ॥૮॥ ઝાઝાં ટીલાં ઝાઝા ટપકાં, ઝાજી કોટમાં માળા; ઝાઝા ડોળ ડમાક કરે તે-જગત ધુન્યાના ચાળા ॥૯॥ ભગવાનનો એ ભકત ન કેહેવો, જગતનો ભકતજ સાચો; છેવટ હરીને ચરણે જાતાં,જરૂરપડેકાચો॥૧૦॥ખોટાભકતની ધારણા કેવી,તે સમજાવું તુને; શ્રીકૃષ્ણે કુરૂ ક્ષેત્રમાં, સમજાવ્યો તો મુને ॥૧૧॥ પાખંડી મનમાં એમ જાણે, ઓળખશે બધું જગત;ફોઇનુ પાડેલું નામ ફેરવશુ, કેહેવાઇશું હરીભકત ॥૧૨॥ પધારો કહીને બોલાવશે સૌ, વળી કરે નમસ્કાર; પુજાઇસુ આખી દુનીયામાં, ચઢશે પુરૂપના હાર ॥૧૩॥ વીધવીધનાં વળી ભોજન મળશે,ટળશે ક્ષુધા પીપાશા;શેવાના કરનારા મળશે; રાખી હરીપદ આશા ॥૧૪॥ કૈંક પ્રાણી મને ઢોળશે વાયુ, કૈં જન ચાંપશે ચરણ; પાણી માગતાં દુધ દેશે,કૈં જન રેહેશે સરણ॥૧૫॥ ભગવાન મળવાના હશે તો મળશે, પણ શેવા ચાકરી થાશે મોઢે બરબડી માળાયો લેવી, તેમાં શું આપણું જાશે ॥૧૬॥ તાળીયો પાડી પડાવવી સૌને, ગમ્મત બે ઘડીવાર; નાચીશું ને નચાવીશું, તમાસો થાશે અપાર ॥૧૭॥ અબળાઓ આવસે શેવામાં, આપણુ વેણ ન ચુકે; ગમે તે કરશું પણ ભકત જાણી, જગત નહી આળ મુકે ॥૧૮॥ કેહેશેકે એ સંત પ્રાણ॥

કુબુદ્ધી નહી હોય; દેખશે નજરે ને વાત કરશે, પણ નહી માને કોય ॥૧૯॥ રાજ્ય દરબારે માન્ય પામીશું, જેને તે રાખશે શ્રધ્ધા; બોલશું જુઠું મનાશે સાચુ વશ રહે ચોબન શ્રદ્ધા ॥ ૨૦ ॥ કોઇ વાતે નથી કષ્ટી હામાં, માટે-આ ધંધો કરવો; જેમ જેમ દુનિયા વીશેશ માને, તેમ તેમ વેરજ ધરવો ॥ ૨૧ ॥ રીધ સીધને વડભાગ મળશે, ટળશે વેહેવાર વ્યાધી; દેવું લેહેણું ને નાત જાત કરવી; તે સહુ જાશે ઉપાધી ॥૨૨॥ નાઇ ધોઇને સ્વચ્છ રેહેવાશે, કેહેવાસે જગમાં સારૂં; આગળનુ કયાં જાણીએ છીએ, અજવાળુ કે અંધારૂ ॥૨૩॥ પ્રભુ મળવાનો કયાં છે મારગમાં, પણ તેને નામે પોસાશું; સગાને છોકરાં ન ખવરાવે, તેવા પદારથ ખાશું ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુની પ્રતમા સ્થાપન કરશું; પેટ ભરશું તેને બાને; ઠાકોરજીનો રાજભોગ કહીને, જમશું જેવું મન માને ॥૨૫॥ પાયસાન પુરીને માલપુડા સામગ્રી જુદી જુદી; આજ ધરાવવા જોઇએ લાડુ, જોઇએ આજ બાસુદી ॥૨૬॥ એમ એમ કહીને ભોજન કરશું મનગમતું વારોવાર; એવુ ધારી ઘણા ભકત બને છે, ઓરે કર્ણ કુંવાર ॥ ૨૭ ॥ પણ તેના સંગીને તે ભકતો પડશે પ્રભુ કને કાચા; વર્ષકેતુ કેહે ઓરે પીતાજી, ક્રીયા સમજવા સાચા ॥૨૮॥ અરજુનજી કહે સાંભળ બેટા સમજાવું સાચાનો સાર; નહી ટીલાટપકાં નહી માળા મણકા, નહી તજેલા વ્હેવાર. ॥૨૯॥ પુત્રપરીવાર સંસાર વિશે, સત્યશેવક રહે કેવો; જગત જંજાળી જાણે પણ, જળમાં કમળવત જેવો. ॥ ૩૦ ॥ વ્યવહાર વરતે સારે ન નરતે ઉદ્યોગમાં બહુ પ્રીત; બાળ બચ્ચાં દેખી લાડ લડાવે, પણ પ્રભુ સાથે ચીત, ॥૩૧॥ જગતના જીવ નીંદા કરે, પણ તે મનમાં ન લાવે; રટણ રૂદેમાં રામજી કેરૂં, હોઠ નવ ફડફડાવે. ॥૩૨॥ જગતમાં ભકત કેહેવરાવવાની, જરા નહી ઇચ્છાય; દાનત નહી દેખાડવાની જીભ જપે જગ રાય. ॥૩૩॥ માળા ગ્રહ્યા વણ હોઠ ફફડયાં વણ, શું નહી સમરાતા હોય; સાચા ભકતો ભજે છે મનથી, જ્ઞાન વારતા કરી જોય ॥૩૪॥ જ્ઞાનની વારતા થતી હોય ત્યાં, જ્ઞાન કથન કરી જાણે. વેહવાર જ્યાં વરતાતો હોય ત્યાં, વ્યવહારનો પક્ષ તાણે. ॥૩૫॥ જગત જાણે જંજાળી છે, પણ ન્યારોને ન્યારો; દુનીયા દેખે દુષ્ટ સરીખો, મનથી સત્ય બોધ પ્યારો. ॥૩૬॥ ન્યાય નીતીની રીતી સમજે, પેહેરે ઓઢે ને ફરે; સાચા ભકતોતેવા રેહેછે, કોક પરીક્ષા કરે. ॥૩૭॥ એવાના પરીક્ષક હોય થોડા, સાચાને શું જાણે જુઠા; જુઠે જુઠાનો મેળ બેસે, કર્યા કરે કડાકુટા. ॥૩૮॥ બેઉની રીતી બતાવી તુને, ઓરે માહારા બાળ; ચાલો આપણ જોવા જઇએ, શું સાહાય કરે ગોપાળ. ॥૩૯॥ એમ ધારીને દસ વીસ યોદ્ધા, રથપર બેશી

ગયા; સુધનવાનું સંકટ જોવા, એકાન્ત ઉભા રહ્યા. ॥૪૦॥ વળણ ॥ એક સ્થળ ઉભા રહ્યા, સુણ પરીક્ષતના તન; વલ્લભ વાણી ઓચરે, સાંભળજો હરીજન. ॥

કડવું ૨૯ મું.

રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; બોલ્યો અંસદ્ધ્વજ મુખ એમ, પુત્ર વાર કરે તું કેમ, ॥૧॥ તવ સુધનવા કહે તાત, તમો સાંભળો માહારી વાત; તેલમાં પડવા છું ત્યાર, મને સાહાય છે જુગદાધાર. ॥૨॥ જેને સામળીયો હોય સાહ્ય, તેને શત્રુથી શું થાય; માહારી ભકતી જો સાચી હશે, તોતો પ્રભુના દરસણ થશે. ॥૩॥ કરૂ દરસણ તે પછી મરૂ, તેલ કઢા થકી ઉગરૂ;નથી તેલમાં હું બળવાનો, છે સબંધ હરી મળવાનો. ॥૪॥ મુને સાહ્ય છે પુરૂશ પુરાણી, તમારૂ તેલ દેખુછું પાણી; તમે દેખો છો ઉષ્ણ અતીશે, પણ મુને શીતળતા દીસે. ॥૫॥ તમે ચુલામાં પાવક નરખો,હું તો દેખુંછું બરફ સરખો;માટે અગની ધીક ધીકાવો; કાષ્ટ નાંખી ઘણો સળગાવો. ॥૬॥ તાપ કરી કકડાવો તેલ, પછી જો જો પ્રભુનો ખેલ;હશે દરસણની સાચી મરજી,તોતો સાંભળશે માહારી અરજી. ॥૭॥ હશે ધણીની સાથે સાચું, કદી કહેલું નહી પડે કાચું; જેને સાચો સામળીયાનો સ્નેહ; કદી કષ્ટ ન ભોગવે તેહ.॥૮॥ જેને વશ હશે વનમાળી,તેને કોણ શકે છે બાળી; જેને માંથે બીરાજે મોરારી, તેને કાળ ન નાંખે મારી. ॥૯॥ જેનો સ્નેહી ગોવર્ધન ધારી, તેતો ન જાય કોઇથી હારી; જેને માંથે મોહોટા મુકંદ, તેને સદાકાળ આનંદ. ॥૧૦॥ જેને માંથે દેવાધી દેવા,તેનો શત્રુતો તરણા જેવા;જેને દયા કરેલી દયાળે તેને પાવક સુર્ય ન બાળે. ॥૧૧॥ જેને માંથે વિશ્વંભર ધણી, તેને ન અડે ખડગની અણી; જેનો કર ઝાલ્યો મોરારે, તેતો ન મરે તરવાર ધારે. ॥૧૨॥ જેણે સાધેલો પોતાનો ઇશ,તેને શું કરે સોમલ વિશ;વળી વાઘ ને નાગ શું કરે, ભકત પાશાણ મારે ન મરે. ॥૧૩॥ કોટી શત્રુમાં જીતીને આવે હરી વિમુખને નવ ફાવે; માહારા હૈયાને હીમ્મત ઝાજી, હવે જોઇ લેજો રંગ બાજી. ॥૧૪॥ એવે હંસદ્ધ્વજ જે રાય, તેને સંકલ્પ વિકલ્પ થાય; પુત્ર કેહે છે તે જુઠુ કે સાચુ, મને બોલેલું લાગે છે કાચુ ॥૧૫॥ જોયું બેઉ મધાનોના સામું હુંતો સાંભળી વિસ્મય પામુ; તવ પ્રધાન સાંભળી રૂઠયા,

કરી ગર્જના બોલી ઉઠયા ॥ ૧૬ ॥ અલ્યા જોયા ઘણા તુજ જેવા, તેં શી કરી છે હરીની શેવા; ઘણા મુની તપશ્વી ત્યાગી, તેને પ્રભુની શોધ ન લાગી ॥ ૧૭ ॥ ઘણા ધ્યાની વિવેકી વેરાગી, તે તો ભટકીને ખાય છે માગી; તુતો ઘરબારીને સંસારી, તારે સગુ વ્હાલુ ને નરનારી. ॥ ૧૮ ॥ ખાનપાનવાળો વ્યભીચારી, કયાંથી રીઝે તુને મોરારી; ભકતપણું દેખાડી ડરાવે, તે તો અમારી ધ્યાનમાં નાવે. ॥૨૯॥ અમે ટુંકારો કરશુ ફરીથી, નથી ડરતા તારા હરીથી; ખરો શેવક કયારે ભાસે, કેહેરાવ હરીની પાસે. ॥૨૦॥ તવ આકાશથી થઇ વાણી, થવા બેઠું તારૂં ધુળધાણી; સાચો હરીતણો એ ભકત, એને વશ જગધીશને જગત. ॥૨૧॥ નથી તેલ થકી બળવાનો, મુકો મનસુબો તળવાનો; એવો શબ્દ થયો આકાશ, પડયો હરીજનને વિશ્વાસ. ॥૨૨॥ રાજા કહે પ્રધાનો કેમ, મુજ મનમાં પડયો બહુ વેમ; માહારૂં કે તારૂં ધુળધાણી. કરશે શ્રીપુરૂષ પુરાણી. ॥૨૩॥ પછી પ્રધાન બોલ્યા ગાજી, તારા પુત્રની પડપંચ બાજી, તે હું સર્વ જાણુછું રાય, એવા શબ્દ થકી શું થાય. ॥૨૪॥ થઇ વાણી તેતો તુતે તુત, એનુ સાચેલુ બોલ્યુ ભુત; તેવું થવાથી શું અમે ડરીયે, કદી પગ પાછો નવ ભરીયે. ॥૨૫॥ અમારૂં ધુળધાણી છો થાતું, અલ્યા સુધનવા પડ જા તું; તારા મુકી દે ચટકાને ચાળા, માહારા પેટમાં લાગે છે લાહાળા. ॥૨૬॥ ઉષ્ણ તેલમાં જે પડ આપે, દુખ નીવાર્યું શું તુજ બાપે; તારો ઇશ્વર શું નિવારે, તેલમાં તળવો છે અમારે. ॥૨૭॥ ચાલ્યો ચાલ્યો જઇ નાંખ પડતું, તને દેખી મને ઝેર ચડતું; વળી ભકતનો ડોળ બતાવે, સહુ દુનીયાંને સમજાવે. ॥૨૮॥ પણ અમે ન માનીયે જરા, તને બાળીયે ત્યારેજ ખરા; તુજ જેવા ધુતારા જોયા અમે કૈકના જીવજ ખોયા. ॥૨૯॥ અલ્યા પડપંચી પાખંડી, હણીયે તુજ પુંઠળ મંડી; પોતાને આપે પડસો તો સારૂં, નહી તો મન ભમશે અમારૂ ॥૩૦॥ પછી પડપંચમાં અમે ફરશું. તને બાંધવા હુકમ કરશું; કરશું કબજે બળ કરી, દુખ પામીને જાશો મારી. ॥૩૧॥ તવ સુધનવા એમ કેહેછે, તમ જેવા ઘણા વસે છે; અલ્યા ઇશ્વર જેનો સાચો, તેતો કદી પડે નહી પાછો. ॥૩૨॥ વળણ. ॥ સાચો પાછો પડે નહી, સાહાય મુને ભગવાન; જો જે તાહારાં ચક્ષુથી, તેલમાં કરશું સ્નાન.—

કડવું ૩૦ મું.

રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણુજન મેજેરાય, વિસ્તારી તુ-

જને સંભળાવું, હરીજનનો મહીમાય.॥૧॥ સુધનવા શેવક હરીનો, મરવા થયો તૈયાર; કુચ્છ ભીડેલો તાવડા ભણી, ચાલ્યો તેણીવાર. ॥ ૨ ॥ પ્રભુ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, મરવું છે મનમાં લાવ્યો; ઈશ્વર ઉગારે તો ઉગરવું, તાવડા પાસે આવ્યો. ॥૩॥ ટગટગ સરવે લોક જુએ છે, વળી જુએ માબાપ; સંખ લેખે કહ્યું દાસોને, ચુલામાં ઘાલો તાપ. ॥ ૪ ॥ બહુ બળ દાખો કાષ્ટજ નાંખો, ન નાંખશો જીવ ચોળી; તાવડાની આશપાસ દીશે, જાણે સળગી હોળી. ॥૫॥ નીકળે જ્વાળા ઉછળે લાહાળા, તતડીને તનખા છુટે; એવો વીકરાળ વહની કરો, દેખીને ત્રાસ ઉઠે.॥૬॥ એવી જ્યાં આગના આપી કે, સેવક ઉઠયા સાત;ઘણાં કાષ્ટથી ચુલો ભરીયો, અગની થયો પુરપાર.॥૭॥ તાવડામાં અતી તેલ નાંખ્યું,ખળખળ ઉભરા ચડીયો; સેવકો સળગાવે અગની, કરતા દોટ હડીયો. ॥૮॥ અગનીનો ઉતપાત અતીશે, નીકળે લાંબી જ્વાળા,તનખા ઉડે તતડી તતડી, તેલને આવે ઉકાળા. ॥૯॥ તાપ થકી લોક ખશે આઘું, કૈં રહે અવળા આડા; બાળીબળી તેલ બળવા લાગ્યું, નીકળે તેના ધુમાડા. ॥૧૦॥ તે તેલમાંથી નીકળે ભડકા, જોઈ જોઈ પ્રગટયો ત્રાસ; સુધનવા જીવે આમાંથી, તે ન પડે વિસવાસ.॥૧૧॥ હાથ ગસે છે હોઠ ડસે છે,બહુ ભય પામ્યું લોક; સુધનવાને જીવવા કેરી, આશા સમજવી ફોક. ॥૧૨॥ અરેરે કારમો કોપ થયો છે, એવો ચાલે મનસુબો; તેલ તણા તાવડા પાસે જૈ,સુધનવા તો ઉભો. ॥૧૩॥ એટલે સુંદર પ્રભાવતી,સુધનવાની નારી ચીર બરોબર અંગ લપેટયું, મરવું મન વીચારી.॥૧૪॥ સ્વામી પડે તવ માહારે પડવું, જીવવું નથી જરાયે; મુજ કંથનું કોઇ નથી સગું; શું જોર માર્યું માયે. ॥ ૧૫ ॥ રડીરડીને સૌ રહ્યું આઘું, કાં ભ્રાત કે કાં ભગની; સૌ જીવતાં રહીને જોઇ રેહેશે, સળગ્યો દાવાનળ અગની. ॥૧૬॥ પતીની સંગ સતી થાવું, તારૂણીનો તે ધર્મ; નવે ગ્રહો માહારા થયા વાંકા; ફુટી ગયું આજ કર્મ. ॥૧૭॥ એ રીતિ અબાળાએ ધારી, સુધનવા હરિજન; તાવડા પાસે ઉભો રહીને, કરે પ્રભુનું સ્તવન ॥૧૮॥ વળણ ॥ સ્તવન કરવા લાગીયો, ઉભો રહ્યો એક ચર્ણ; વલ્લભ વાણી ઓચરે, સમરે અસરણા સર્ણ.

કડવું. ૩૧ મું.

મને કેહેર કાંટો વાગ્યો. એ રાગ.

ઓ રામરે;રામ રામરામા, તમે છો ઘનશામા, કરો પુરણ મન કામા,હો

રામ રામ રામા ॥ ૧ ॥ ઓ રામરે; તમે સાચા સ્વામી, ગોવિંદ ગરૂડ ગામી, વિનવું છું નામી નામી. ઓરામ રામ રામા ॥ ૨ ॥ ઓ રામરે; ભકતને વશ વનમાળી, પાન્ડવની પીડ ટાળી, કરી કુબજાને રૂપાળી. ઓ રામ રામ રામા ॥૩॥ ઓ રામરે; શવરીનાં બોર લીધાં, અચળ સુખ દીધાં, પાપીને પાવન કીધા. ઓ રામ રામ રામા ॥૪॥ ઓ રામરે; દ્રુપતી જે રાણી, દુષ્ટે ચીર લીધાં તાણી, તે પુર્યા દાશી જાણી. ઓ રામ રામ રામા ॥૫॥ ઓ રામરે, મુકંદ વર મોરારી, ગોકુલ વરશ્યો મેઘ ભારી, કરી સાહાય ગોવરધનધારી. ઓરામ રામ રામા ॥૬॥ ઓ રામરે, બાળકને હણનારી, નહી પાતકને ગણનારી, તે પુતના માશી મારી. ઓ રામ રામ રામા ॥૭॥ ઓરામરે, પીઉનું વેણુ ઉથલાવી, રૂશી પત્નીયો આવી, તે વૈકુંટમાં વસાવી. ઓ રામ રામ રામા ॥ ૮ ॥ ઓ રામરે, દશાનનને હણીયો, વિભીક્ષણ શેવક ગણીયો, પામ્યો ગાદી નામ ભણીયો. ઓ રામ રામ રામા. ॥ ૯ ॥ ઓ રામરે, હું શેવક અપરાધી, મેં ભજતાં શું ભુલ ખાધી' તેથી થૈ આ ઉપાધી. ઓ રામ રામ રામા ॥ ૧૦ ॥ ઓ રામરે, રાંકડો જાણી રાચો, હું તો છું શેવક કાચો, પણ ભરૂસો તમારો સાચો. ઓ રામ રામ રામા ॥ ૧૧ ॥ ઓ રામરે, હું પાખંડી પુરો, નહી પાતકમાં અધુરો, વળી કુડ કપટમાં સુરો. ઓ રામ રામ રામા ॥૧૨॥ ઓ રામરે, અવગુણીયો શીશ નામુ, જરા જોજો માહારા સામું. અત્યારે કષ્ટી પામુ. ઓ રામ રામ રામા ॥૧૩॥ ઓ રામરે, નથી ઉગાર્યાનો આરો, પણ ભરૂસો તમારો, તમે મારો કે ઉગારો. ઓ રામ રામ રામા ॥૧૪॥ વળણ॥ મારજો કે ઉગારજો, સેવક છે હેરાન; વલ્લભવદે એમ ઓચરે, ભીડ ભાગો ભગવાન ॥

કડવું ૩૨ મું.

રાગ બાવલીયાનો.

ભુધર ભીડ વેળાના રેરેરે હો, રડે શેવક રાંકડોરે. ॥ ટેક ॥ બોલ્યા બોલ્યા જયમુની મુખ વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન. સુધનવા તો કરે છે પ્રભુનું સ્તવન. ॥ વહારે ચઢજો વાહાલા રેરેરે હો, રડે. ॥૧॥ ભક્ત જનોની ભીડે ધાયેલા ગોપાળ, પ્રજાપતની સ્તુતીથી દોડયાતા દયાળ, નાભામાંથી ઉગાર્યા મંજારીના બાળ. તે રીતે ઉગારોરેરેરે હો. રડે. ॥૨॥ પ્રલાદજીને દુખડું દેવા માંડયું દંભે. કીધું સમરણ તમરૂં કષ્ટીને આ, રંભે, કાડી રૂપે પરગ્યા જઇને ઉભ્યા સ્થંભે. તેવા હે પધારોરેરેરે હો. રડે.

॥૩॥ પ્રભુગજને હણુવા મહ્કરે જળમાં ધાર્યો, તવ તેહાથી ત્રાડી તમોને પોકર્યો, ગોવિંદાજી ગરૂડ જઇ ઉગાર્યો. તેમજ વાહારે ધાજોરેરેરે હો. રડે. ॥૪॥ પુતના માસી મારીને બાળકો બચાવ્યાં, તેવાં સંકટ તારા સેવકને સીર આવ્યાં; શંખ લેખે સગાં વ્હાલાંને ગભરાવ્યાં, દુખ નથી મરવાનુ રેરેરે હો. ॥ રડે. ॥૫॥ પણ તમ દાસે સભામાં મુમત કીધો, પ્રધાનોની સાથે વિવાદ ઘણો કીધો, તમ આશાએ સૌને ભરોસો મેં દીધો. હું નથી મરવાનોરેરેરે હો. રડે. ॥૬॥ તમ હીમ્મતથી અભીમાનનું બોલ્યો સ્વામી, જોજો પ્રભુ લજ્જામાં લાવતા ખામી, તેથી તમારી શોભા જશે અંતરયામી, ॥નહી માહારે લેવા દેવારેરેરે હો. રડ. ॥૭॥ વળણ.॥ લેવા દેવા માહરે, ન મળે દેવ મોરાર; શોભા લજ્જા તમ તણી, બાનાના આધાર. ॥

કડવું ૩૩ મું.

રાગ ધનાસરી.

જય મુનીરૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, તેલ કઢા મહીમાય ॥૧॥ સુધનવાયે સમરણ કરી, રાખ્યો દ્દઢ વિસવાસ; પડવું ધાર્યું પુરણ પ્રેમે, મનમાં ન રાખ્યો ત્રાસ ॥૨॥ પછી પીતાના સામુ જોઇ, કીધો નમસ્કાર; માત ભ્રાત ભગનીને નમીયો, છેલ્લા વેલ્યા જુહાર ॥૩॥ બોલ્યું ચાલ્યું માફ કરજો, એક જનમનો સ્નેહ; અવગુણુને અપરાધો કરેલા, ક્ષમા કરજો તેહ ॥૪॥ તમારા ઘરમાં દેહ ધરીને સુખ નથી દીધુ તમને; ભાઇઓ મહારૂ કહ્યું કરીને, પાડ ચઢાવ્યોછે અમને ॥૫॥ એ મુજ માડી આંસુડાં પાડી, રડશો નહી યાદ લાવી; રણુ સંબંધ થયો હવે પુરો, આયુશ રહ્યોછે આવી ॥૬॥ નવમાસ મુજને ઉદર રાખ્યો, ન ખાધું ખાટુ તીખું;મમ શરીરને સાચવવાને, આરોગ્યાં મોળુંને ફીકુ ॥૭॥ ગંદા ભીનામાં પોતે પોઢયાં, સ્વચ્છમાં મુને સુવાડયો; પડવા ન દીધો રડવા ન દીધો, ટાઢ તાપ ન દેખાડયો ॥૮॥ પ્રાણુની પેઠે પાળ્યો મુને, તે બદલો નથી વળીયો; તે સૌ અપરાધ ક્ષમા કરજો,કહી મુખ ફેરવી વળીયો॥૯॥ જેજે હરીજન લોક આવેલા, તે સામુ લાગ્યો જોવા; સરવેને કહ્યા જુહાર છેલ્લા, તવ લોક લાગ્યું રોવા ॥૧૦॥ કેં ધ્રુશકા મુકીને રડેછે, કેંક લુછયા કરે આંસુ; અરેરે આપણુ કકળીયે પણુ, બળ વીરના બધું ફાંસુ ॥૧૧॥ પછી ભકતે તેલ કઢાના, સામું નમાવ્યુ શીશ; ઉગારજે અમની દેવતા તું, પેરણા કરે જગધીશ ॥ ૧૨ ॥ એટલે શંખને લેખ બોલ્યા, કેમ માંડયા

છે ચાળા; જાણ્યો તુને ભમતડાને, પાખંડ કરવાવાળા ॥૧૩॥ ઉંચુ બેઠ-ને શું બરબડીયા, જાણ્યું તું મનનું પાપ; ઉંચેથી ઉગરવા તુને, કોઇ ન આવ્યો બાપ ॥૧૪॥ સુધનવા કહે આવશે હમણાં, જનમોજનમનો બાપ; જો રાંડે જણીયા તમારા બેના, પુરણ મળીયા પાપ ॥૧૫॥ નથીબ-ળવાનો નથી બળવાનો, હું તો નથી બળવાનો; અદેખાઇ કરેછે તેમાં, શો તારો દન વળવાનો ॥૧૬॥ તલમા સ્નાન કરી નીકળુ છું, બચાવનાર દ-યાળુ; ઉજાવળ મોઢું નહી રહે તારૂં, જોજે થશે મુખ કાળું ॥૧૭॥ કાળા મોંઢાના કર્મ ફુટેલા, નજર રાખી રહેજે; વીશેશ અગની સળગાવવાનું કહેવું હોયતો કેહેજે ॥૧૮॥ એમ કહીને પડવા માટે, તલપીને કરી ત્યારી; એટલે દોટ મુકીને આવી, વળગી એની નારી ॥૧૯॥ નાથજી હું પણ પડું તમ સાથે, સતી તણો એ ધર્મ; સુધનવા કહે સૌ લોક દેખે; કેમના લા-ગે સર્મ ॥૨૦॥ મુમત મુકોને રહો અળગાં, મીથ્યા મરોછો મથી; તમા-રા મનમાં રાખજો નાશ્ચે, હું બળવાનો નથી ॥૨૧॥ ઇશ્વર ઉપર આસ્થી ન રાખી, અળગાં બેસો નારી; રક્ષણ માહારૂં કરવાના છે, ગોવીંદ વર ગીરધારી ॥૨૨॥ આઘાં ખસો જોડે ન ધસો, દેખેછે મુજ માત ભગની દેખે કુટુંબ દેખે, દેખે મહારો તાત ॥૨૩॥ પ્રભાવતી કહે પીઉજી મારા મરજાદા શું કરવી; ઘરબાર ફુલે તવ લજ્યાને, હોઢવી કે પાથરવી ॥૨૪॥ સુખ સાતા હોય તવ શોભે લજ્યા, સૌ ગયે લજ્યા શાની; તમારી સાથે હું પડવાની, નહી કરૂં પાછી પાની ॥૨૫॥ સુધનવા કહે કયાં બળવું છે, ટગટગ જોજે નારી; ન જીવું તો પડજે કઢામાં, એટલી આગના માહારી ॥૨૬॥ તોપણ કામની છોડતી નથી, તવ બોલ્યા પરધાન; શું જુઓછો શેવક માહારા, ઉઠી કરો હેરાન ॥૨૭॥ બેઉ જણાંને પાડો વખુટાં, જણવો પુરણ રીસ; સુધનવા કહે અબળારે આઘી, જો શું કરે જુગધીસ ॥૨૮॥ ટકા ટકાના ગુલામ જાતી, તે તારો કર ઝાલે; સમજી જાને અળગી થાને, લાન્છ-ન તું કેમ આલે ॥૨૯॥ એમ કહી આંખ વિપીત કીધી, તવ અળગી થ-ઇ નારી; પછી પોતે પરકંબા કરીને, પડવા કીધી ત્યારી ॥૩૦॥ વળણ॥ પડવાની ત્યારી કરી, મનમાં નહી ભય શોક; હરી ભજન કરતા સહુ, જોવા મળેલા લોક.

કડવું ૩૪ મું.

રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-

નેં સંભળાવું; સુધનવાની કથાય ॥૧॥ રણછોડરાયની જયજય બોલ્યો, દીધી સોટા હડચો; રામકૃષ્ણનું નામ લેઇને, ઉછળી કઢામાં પડીયો ॥૨॥ પડતામાંતો કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાયુને આગના દીધી; પવન દેવ પ્રવેશો તેમાં કઢા સીતળ કીધી ॥૩॥ હીમની તુલ્ય તે તેલજ ટાઢું પણ નીકળે ધુમાડા; તે તેલમાં પડી નહાવા લાગ્યો, અગનિના ભડકા ટાહાડા ॥૪॥ કોઇ જગે હુંનું નવ લાગે, હરેફરે મહી મહાલે; તેલ નાખો બે ખોબા ભરીને, મુસ્તક કેશમાં ઘાલે ॥૫॥ જગત જોઇને વિસ્મય પામ્યું, પ્રધાન નજરે ભાળે; સુધનવા તાવડામાં બેઠેલો, ખોબે તેલ ઉછાળે ॥૬॥ સરીરે છાંટે મોહોટે ઘાંટે, રણછોડ રણછોડ રટે; ડુબકી મારે ડોકું કહાડે, નાહાય વચન ને વટે ॥૭॥ ઉંચો નીચો ઉછળે હસે, સહાય ઘણા ગોપાળ; શરીરને શીતળતા વળે છે, દગ્યન થાયે વાળ ॥૮॥ એટલે પ્રભાવતી સતીને; હાળહળ પ્રટરચો કાળ; લ્યો બાળવા હોય તેટલા બાળો પ્રધાનો કર્મ ચંડાળ ॥૯॥ કાળા મોઢા લેઇ શું બેઠાછો, ભાળવું હોય તે ભાળો; કાષ્ટ ન ખાવો અગનિ વીશે, તેલ ઘણું ઉકાળો ॥ ૧૦ ॥ મુજ સ્વામી શેવક સામળાનો, કેવો કરેછે સ્નાન; જે કરવું હોય તે કરી નાંખો. નહીં થાય ભક્ત હેરાન ॥ ૧૧ ॥ પાપીજનો તમે પુરણ ધાર્યું તું, દેવાને દારૂણ દુખ; હવે શું નીચું જોઇ બેઠા, લેઇને કાળાં મુખ ॥ ૧૨ ॥ દૈવત હોયે તેટલું દાખો, કરશોમાં પાછી પાહાની; બાકી ન રાખશો કોઇ પ્રકારે, એક રતી એક આની ॥૧૪॥ ધિક્કાર છે તારા મનખાને, નથી જરાયે લાજ; મનુશ જાતી શું કરવાનું, જેને માથે મહારાજ ॥૧૪॥ તવ શંખે જોયું લેખના સામું, કીરતી ચાલી કેડે; વગોણું ચાલ્યું વિશ્વ વિશે, બેઉ ચડયા ગધેડે ॥૧૫॥ લેખ કહે મુજને એમ લાગે, કાંઇક કટપ સાચુ; ધુમાડા બળતણના નીકળે, પણ તેલ નરદમ કાચુ ॥૧૬॥ કારણ કે તાવડો લોહનો છે, જાડુ દળ અપાર, હજી તો તપ્યો નહી હોયે, તો તેલ તપ્યાની વાર ॥૧૭॥ માટે આપણ ઉઠો ઉઘાડા, પુરણ દૈવત દાખો; જાડાંને મોહોટાં કાષ્ટ લાવીને, તાવડા તળે નાંખો ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી બેઉ દુષ્ટ ઉઠયા; ખરી વાતે નવ ખાંખે; કટી કશીને દંતડંશીને, સર પણ ઉપાડી નાંખે ॥૧૯॥ અતી કાષ્ટથી અતી પ્રકાશ્યો, જ્વાળા થઇ ચોપાસ; તનખા તતડી ઉડે અતિશે, ધુમ્ર ચાલે આકાશ ॥૨૦॥ ગગને ઉડતાં પક્ષીયોને, ધુમ્રની જ્વાળા અડે; આંખોથી અંજાઇ જઇને; તરફડી તેલમાં પડે ॥૨૧॥ જેમ જેમ અગની સળગે અતીશે, તેમ તેમ તળે વહેમ; તાવડો જરા તપે નહીને, તેલતો ટાઢું હેમ ॥૨૨॥ સળગાવી શંખલેખ થાક્યા, લાગે ઉષ્ણ હવાય; હાથ ઘાલીને ટાઢુ હુનું, જેવા નગ્ય જવાય ॥૨૩॥અ-

મનીનો ભય લાગે અતીશે, તપાસ કેમ કરાય; કોહો ના કોહો પણ સુધનવાના, કને જાદુ વીદ્યાય ॥૨૪॥ દુષ્ટજનો એમ જાણતા નથી, જેને સામળીયો સાહાય; મીથ્યા મેહેનત કરીયે તેથી, હરીજનને શું થાય ॥૨૫॥ એવું સમજ્યામાં આવતું નથી, નાસ્તીકજન શું પેખે; કપટ જેના કાળજા વિશે, કપટ વિદ્યા તે દેખે ॥૨૬॥ હરીજનોએ જોઇ જોઇને, સમર્યા શ્રી વનમાળી; જે જે રણછોડ જે જે રણછોડ, કહીને દેતા તાળી ॥૨૭॥ મા તેમ તેમ સુધનવાને સારૂં, લાગે અપરમપાર; ઉઠે બેસે નાચે કુદે, તેલ તેણીવાર ॥૨૮॥ જોઇ પ્રધાનોનાં પેટ બળીયાં, આપણ સંદેહ ખોઇએ; મંગાવો શ્રીફળ ગામમાંથી, તેલમાં નાંખી જોઇએ ॥૨૯॥ છડીદારને આગના આપી, એટલે દોડયો સ્વાર; નગ્રમાંથી જઈ શીફળ લાવી, આપ્યું સભામાં તે વાર ॥૩૦॥ પ્રધાનોએ આધા રહીને, ઉંચો કીધો હાથ, તાકીને તાવડા ભણી ફેંકયું, જુએ શૈન્યનો હાથ ॥૩૧॥ પડયું તે શીફળ તાવડામાં, લાગી તેલની જ્વાળા; ચચણી તતડીને એકદમે, થયાં બે ચીતાળાં ॥૩૨॥ શીફળની શીગતી બનેછે, સૌજન જોવા મળીયાં; ચીતાળાંથૈ તાવડામાંથી, એકદમે ઉછળીયાં ॥૩૩॥ બેઉ પ્રધાનો ઉભા ઉભા, જોયા કરેછે ઘાટ; ચીતાળીયાં બેઉ આવીને વાગ્યાં, બે જણને લેલાટ ॥૩૪॥ કપાળ ફુટયાં રૂધિર છુટયાં, કરણી નડી કાળી; સૌ લોક જોઇને ખડખડ હશીયા, બેભુજ દેતા તાળી ॥૩૫॥ હંસધ્વજ જોઈ વિસ્મય પામ્યો, મુજ સુત નહી દાસ કાચો; આ તેલમાં એને આંચ ન આવી, શેવક હરીનો સાચો ॥૩૬॥ એવું સમજી આપે ઉઠયો, કીધો મુખ પોકાર; સાબાશ સતીયા પુત્ર તુજને, નીકળો કઢાની બહાર ॥૩૭॥ તું સતવાદી તું સત્ય ધર્મી, તું ભગવાનનો ભક્ત; તાહારે પુન્યે હું રાજ્ય કરૂંછું, તુજને વશ છે જગત ॥૩૮॥ આખા ઘરમાં એકજ હોયે, પુન્યે સ્વરી ભાગ્યશાળી; તેથી આખા કુટુંબ કેરૂ, ભલું કરે વનમાળી ॥૩૯॥ ઢાંકયું રત્ન તું ફરજન માહારે, તારેવડે સહુ સુખી; ઓરે માહારા લાડકવાયા, તને કર્યો મેં દુખી ॥૪૦॥ અપરાધ માહારો ક્ષમા કરજે, નમીનમીને માગું; તાવડામાંથી બારણે આવો, પુત્ર હું પાયે લાગું ॥૪૧॥ પ્રધાનના કેહેવા પ્રમાણે, વરત્યો છું માહારા તન; પણ તાહારા સત્ય આગળ થયું, કાળું માહારૂં વદન ॥૪૨॥ પ્રધાનોએ પાસ રહીને; કાળુ કરાવ્યું મુને, તેલમાંથી બાહાર ન નિકળે તો, ઇશ્વરની આણ તુને ॥૪૩॥ તાવડામાં તવ ઉભો થયો, ક્ષણુ ન લાગીવાર; ઉછળીને કુદકારા મારી, કુદી પડીયો બાહાર ॥૪૪॥ આકાશમાં તવ દુન્દભી વાગ્યાં, સાભળે સરવે સ્રષ્ટી; ચંદનના વરસાદ વરસ્યા, પુસ્પ તણી થઇ વ્રષ્ટી ॥૪૫॥

સરવે જાણ્યું ઇશ્વર કૃપા, તેમાં નહી મીનમેશ; અગની ભરેલા તેલમાં નાહ્યો, રૂવાડું ન બળ્યું લેશ ॥૪૬॥ સર્વના મનને શ્રદ્ધા બેઠી, કરતા નમસ્કાર; જળ મંગાવી ઉષ્ણ કરાવ્યું, નાહાવા આપ્યું તે વાર ॥૪૭॥ સુધન્વાયે સ્નાન કીધું, વસ્ત્રથી લુંછ્યું અંગ; પછી પોશાક પોતા તણો તે, ધારણ કર્યો નવરંગ ॥૪૮॥ હતા તેવા ધારણ કીધા, પોતાના સણગાર; કટી કશીને ખોશી લીધાં, યુધ્ધ તણાં હથીઆર ॥૪૯॥ પછી સરવે હરીજીન લોકો, નમી નમી પડયા પાય; રૂધીર વરણા પ્રધાન બેઉ, તેની શીગત થાય ॥૫૦॥ એ પાપીની પાસે રેહેનારા, શેવકને છડીદાર; રૂધીર લુછી પાટા બાંધ્યા, પીડા પામ્યા અપાર ॥૫૧॥ કાળું મોઢું લેઇ ઉભા થયા, દાઝે છે અંતસકરણ; સુધનવા જ્યાં ઉભો ત્યાં આવી, બેઉ જણ લાગ્યા ચરણ ॥૫૨॥ અવગુણી અપરાધિ અમે, દીધુ તમને દુખ; હશીને અમ સાથે બોલો તો, ઉજવળ થાયે મુખ ॥૫૩॥ વલણ ॥ ઉજ્વળ થાયે મુખડાં, ક્ષમા કરો અપરાધ, સાચા શેવક જાણ્યા વિના, મીથ્યા કર્યો વિચાર.

કડવું ૩૫ મું.

રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; કરગરતા બેઉ પ્રધાન, તમોને છે સ્સન ભવવાન ॥૧॥ અમે મુમત મીથ્યા ઝાલ્યો, તમને તો અતીશ્રમ આલ્યો; ધાર્યો મર્ણ પમાડવા અમે, પાળ્યું તાતનું વચન તમે ॥૨॥ અમે ન જાણી તમારી રીતી, હવે જાણી પ્રભુસંગ પ્રીતી; એમ કાલાંવાલાં બહુ કરે, તવ અંસહૃજ ઓચરે ॥૩॥ ધીક ધીક તમોને પ્રધાન. મમ સુતને કીધો હેરાન; દીધી મને કુમતી અતી, નથી અકલ તોએક રતી ॥૪॥ જેનો બુધ્ધીહીન કારભારી, તેનાં રાજ નીતી નહી સારી; જેનો કારભારી બુધ્ધીનો મંદ, તેની આવક સઘળી બંધ ॥૫॥ જેનો કારભારી સ્વારથી, તેનું કાંઇ સુધરતું નથી; જેનો કારભારી પક્ષપાતી, તેની લક્ષમી જાય વેરાતી ॥૬॥ જેનો કારભારી હોય દ્વેશી, તેનો માલીક સદા કલેશી; જેનો કારભારી હોય કપટી, તેનો માલીક પડે લપટી ॥૭॥ જેનો કારભારી જાર કરમી, તેનો માલીક થાય અધરમી; જેનો કારભારી લંપટ લોભી, તેની મીલકત ન રહે થોભી ॥૮॥ જેના કારભારી અણવિદ્વાન, તેનો માલીક મુર્ખ નાદાન; જેનો કારભારી કોઠા સુનો, તેનો લુંટાય ભંડાર જુનો ॥૯॥ જેનો અવળી મતી કારભારી, તેનો માલીક થાય ભીખારી; જેનો

કારભારી કારમો કેહેરી, તેનો માલીક બહુનો વેહેવારી ॥૧૦॥ જેનો કારભારી ગરીબનું બાળ, તેનો ભીખ માગે ભુપાળ; જેનો કારભારી નિચ જાતી, તેનો માલીક નીપજે ઘાતી ॥૧૧॥ જેનો કારભારી હત્યારો, તેનો માલીક થાયગોઝારો; તેવો કારભારી તું મને મળીયો, હું તો સુબુદ્ધીથી ટળીયો ॥૧૨॥ મોહારા પુત્રને મારવો તેં તાકયો, મને સમ સોગનમાં નાંખ્યો; મહારે હાથે પુત્ર તળાવ્યો, બહુ બળ કરીને બળાવ્યો ॥૧૩॥ તમારૂં શામ મોહો શંતાડો, કોઇ આ દુષ્ટોને કહાડો; મહારા ઘરમાં કલેશ કરાવ્યો, મને મુમતથી ભરમાવ્યો ॥૧૪॥ મહારી નારી રડીને થાકી, કાંઇ કલેશમાં ન રહ્યું આકી; માહારી કુંવરી રડી પુરપાટે, એતો પોતાના બંધુને માટે ॥૧૫॥ માહારા દીકરા જે ચાર નાહાના, તેતો રડીને થાકયાછે છાના; પુત્રની પ્રેમદા પ્રભાવતી, રડી રડી થાકી શુભશતી ॥૧૬॥ બધું ઘર હલાવી માર્યું, તમે વિપ્રીત કરવું ધાર્યું; પણ પ્રભુએ પુત્ર બચાવ્યો, તમેતો ખરો ખેલ મચાવ્યો ॥૧૭॥ દુખ દેવામાં ન રાખી ન્યુન, આડે આવ્યું એનું ખરૂં પુન્ય; એની નારીના પુન્યે ઉગરીયો, તમારે કેહેવે મેં પરહરીયો ॥૧૮॥ હું તો જાણતો હતો પવિત્ર, હવે જોયાં તમારાં ચરિત્ર, ભલે પામ્યા વિપ્ર શરીર, પણ અવરવિર્ચ રૂધીર ॥૧૯॥ જેનું ખાધું તેનું ભુંડું તાકયું, કાંઇ પરોજણ નવ રાખ્યું; મારા નગ્ર વિશે નહી તમો, જાવો જંગલવિશે ભમો ॥૨૦॥ નથી જોવાં તમારાં મુખ, મમ સુતને દીધું દુખ; કરે કારભારીનો વિશ્વાસ, તેને નીપજે આવો વિનાશ ॥૨૧॥ મુજ પેઠે જે વિશ્વાસ કરશે, તેતો પાછળ પસ્તાઇ મરશે; રાયે રજા દાસોને આપી, હાંઇધી લઇ જાઓ આ પાપી ॥૨૨॥ તવ સુધનવા એમ કહેછે, પોતાના તાતને શીખ દેછે; શીદ કહાડો પરાયો વાંક, આપની ભુલ આડો આંક ॥૨૩॥ આપ કહેવાઇએ રાજ ધણી, તેને જોઇએ ચાતુરાખી ઘણી; પોતે પોતાનું જાળવી રહીએ, અને દોષ અવરને ન દઇએ ॥૨૪॥ ધણી હોઇ અને ધણી ના કરીયે, કરીયેતો ચગદાઇ મરીયે; સોંપીએ કોઇને કારભાર, ફકત લેઇએ તેનો વિચાર ॥૨૫॥ સામાના મનનો પાર લેઇ, બેશીએ ફાવતુ કરી દેઇ; ઘણા જનના સાંભળીએ બોલ, પછી તેનો કરીએ તોલ ॥૨૬॥ બીજાનું કહ્યું માને જેહ, નારી તુલ્ય પ્રમાણીક તેહ; કહેનારાનું કહ્યું લીધું માની, તેમાં કરનારની અકલ શાની ॥૨૭॥ કોકતો ગમે તેવી દે શીખ, પણ માનનારો માગે ભીખ; કેહેનારાનું કહ્યામાં શું જાય, પણ કરનારો ગોદા ખાય ॥ ૨૮ ॥ કેહેનારાનું છે ખરૂં કે ખોટું, નાખવુ વિચારે મન મોહોટું; ખરૂં ખોટું સમજ્યા વણુ જેહ, કહ્યું કરે તો મુરખ તેહ ॥૨૯॥ જેમ મરનારો કરે ત્રષ્ટી, તેનાં પાછલાં પામે કષ્ટી; છતે જીવતે કોઇ કાર-

ભારી હુઓ, તેને જીવતો જાણવો મુઓ ॥૩૦॥ પોતે જીવતે સોંપે પરને, તેતો બીગાડે આખા ઘરને; તેતો સાચુ સમજજો તાત, હૈયે ધરજો આટલી વાત. ॥૩૧॥ સુત થઇને દેઉછું શીખ, વળી રાખવી પ્રભુની બીક; નવ કરવો નાસ્તીકનો સંગ, કરવે થાય સુકીત ભંગ ॥૩૨॥ નીચ નેસંગ થાયની બુદ્ધિ, ઉંચને સંગ રહે શુભ સુદ્ધિ; જેવાં સંગ તેવા રંગ લાગે, કોક દીવસ પીડા જાગે ॥૩૩॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે, કોણ ઉંચ છે બ્રાહ્મણ તોલે; બોલ્યો હંસદ્વજ તવ એમ, તમો બ્રાહ્મણ સમજો કેમ ॥૩૪॥ હોય ઉંચનું ખોળીયું કદી; ભર્યું સરોવર પણ નહી નદી; જેને છે ઉંચજ્ઞાનની ગતી, તેની સદાયે નીરમળ મતી ॥૩૫॥ તેને ઉંચજ માનવો તાત; નીચ બુદ્ધીવાળો નીચ જાત; નીચાં કર્મ તે જાણવો નીચ, કરે સદાઇ પાપનો કીચ ॥૩૬॥ હોય ઉંચ અને નીચમતી, તેને નીચો જાણવો અતી, હોય નીચ અને ઉંચ ગતા, તેને ઉંચો સમજવો અતી ॥૩૭॥ માહારી સહુ શીખ રાખજો રૂદે. તેથી પુન્ય થવાનું ઉદે; હુંતો છેલો વેલો શીખ દેવું, માહારૂં જીવ્યાનું જાણાછો કેવુ ॥૩૮॥ જોજો જુધે જાવું છુ પીતા, ખડકી મુકજો કાષ્ટ ચીતા, હુંતો જીવતો નહી ઘેર આવું, સાચી વાત તમોને સમજાવુ ॥૩૯॥ તવ રાજાયે ધશીયા હાથ, બેટા સાંભળ માહારી વાત; તને યુધે જાવા નહી દેવું, પછી મ્રત્યુ થવાનું કેવું ॥૪૦॥ બોલ્યો સુધનવા સુણો વાત; કેમ લજવું ક્ષત્રીની જાત; માહારે કરવા જવો સંગ્રામ, કેમ બોળીયે બાપનું નામ ॥૪૧॥ લડવા વઢવાને જાવું હેઠ; નહી તો લાજે માતાનું પેટ; લાજે કુળ કુટુંબ પરીવાર, મારૂં જીવતર થાયધિક્કાર ॥૪૨॥ જુધે નાજાવું તો હું કેવો, છતા જીવતો મુઆ જેવો; શું મોઢું લેઇ ભોમી ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલું મરવું ॥૪૩॥ આવા ખોટી શીખામણ દોછો, તમે ક્ષત્રી ધરમ શાને કોહોછો; કરે રણ ચઢતાં પાછી પાહાની, તેની જનેતા નહી ક્ષત્રાણી ॥૪૪॥ પડ પાછો દાશીનો જાયો, વઢવું ક્ષત્રી ધર્મનો પાયો; માટે એવી ન બોલશો વાત, પછી હું નહી કહુ મમ તાત. ॥૪૫॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે થોડા સુત થશે તુજ તોલે; એમ કહી જોયું પ્રધાનો સામુ, જાવો તમને દેખી ખેદ પામુ ॥૪૬॥ તવ પ્રધાનો ચાલ્યા ઉઠી, પુંઠે લોકની મેદની છુટી, હાડ હાડ કહી તાળી પાડે, કૈંક પુંઠળ રેણુ ઉરાડે ॥૪૭॥ કૈંક મોઢે ચઢી ગાળ ભાંડે, કૈંક કાંકરા મારવા માંડે, એવિ સંકટ દશા આવી, કર્યાં કર્મની રેખા કહાવી ॥૪૮॥ જેનું ખાઇને ખોદે જેહ, એવી કરણીને પોહોચે તેહ; જેનું ખોદવું ધારે, તેને યમકીંકર માર મારે ॥૪૯॥ થાય છેવટ નર્ક નીવાશી, મુખ જુએ નહિ અવિનાશી; ગયા ભુંડે હવાલે પ્રધાનનો, થઇ ગયાતા બહુ મસ્તાનો ॥૫૦॥ વળણ ॥ મ-

સ્તાન બહુ થયા હતા, થઇ મહાદુર દશાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, શ્રોતા સુણો કથાય ॥

કડવું ૩૫ મું.

રાગ, સાખીની ચાલ.

જય મુનીરૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ ભુંડે હવાલે પ્રધાન ગયા, વરત્યો જેજેકાર; હવે થવાનું હશે તે થાશે, યુધ વીશે નીરધાર ॥૨॥ સુરો જન યુધ વિશે મરે, તેમાં નહી કાંઇ લાજ; તેલમાં તળાઇને નવ મુઓ, એ શુભ થયું આજ ॥૩॥ રહીયત સઘળી નગ્રમાં ચાલી, ચાલી રાજાની રાણી; કુંવરી ચાલી કામની ચાલી, મનમાં ઉમંગ આણી ॥૪॥ એટલે પાન્ડવ દળના યોધા, અરજુન સહીત જેહ, પોતે પોતાની શેન્યમાં ગયા, તતપર થઇ રહ્યા તેહ ॥૫॥ ત્યાં રહ્યું શેન્ય હંસધ્રુજનું બોલ્યો સુધનવા સુરો; પહેલો મુને જાવાદો જુધ્ધે, મોરચો કરી આવું પુરો॥૬॥અરજુનજીને હાર પમાડું, શું જાણે સતી સંતાન; કષ્ટી દેઇશ તવ એમની વહારે, આવશે શ્રીભગવાન ॥૭॥ તેમના મુને દરસણ થાશે, મરણ સમે મમ તાત; મનુશદેહ સફળ થયો માહારો, આ વેળા ન આવે હાથ ॥૮॥ તે માટે હવે ત્યારી કરીને, વગડાવો નીશાન; દુન્ડભીના ડંકા દેવરાવો, શેન્યા થાયે સાવધાન ॥૯॥ રાતી ધજાઓ દો રોપાવી, પછી દો આગના અમને;માહારી પક્ષે આવવા સારૂ, ના પાડું છું તમને ॥૧૦॥ હંસધ્રુજે તવ ખુશીથઇને, રોપાવ્યા રકત નીશાન; દુંડભીના ડંકા વગડાવ્યા, સેન્ય થયું સાવધાન ॥૧૧॥ રણના વાગ્યાં રણસીંગા તે, સુરાને પ્રગટયું સુર, મારીએ મરીએ જરા ન ડરીયે, ઉભરાટ આવ્યો ઉર ॥૧૨॥ ચાલો ચાલો આયુધ્ધ ઝાલો, એમ થયો પોકાર; એટલે ઝડપો ઝડપ સરવે, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર ॥૧૩॥ વાજીંત્ર વાગ્યા વીધવીધનાને, ઉભા થયા પગપાળા; હાથીવાળા હાથીએ બેઠા, અશ્વે અશ્વ જવાળા ॥૧૪॥ ઉંટવાળા ઉંટ ઉપર બેઠા, રથવાળા રથ માંઇ; સુધનવા હથીઆર લેઇને, રથે બીરાજયો ત્યાંઇ॥૧૫॥ કપરી આંખડી મુછજ વાંકડી, બોકાની કશીને બાંધી; હેદળ મેદળ શેન્ય ઉપડીયું, જેવી પવનની આંધી ॥૧૬॥ હલમળ હલમલ હાથી ચાલે, થન થન કરે તોખાર; અતિ ઉછળતાં ઊંટ ચાલે, ઉડે રેણું અપાર ॥૧૭॥ પાન્ડવ દળમાં તે વાત પોહોંચી, એકલો સુધનવા આવે; મદદ નથી લી-

ધી બીજાની, શેન્યાને સાથે લાવે ॥૧૮॥ અરજુનજી કહે ગમે તે આવે, મુને છે કોના બીક; જે આવે તેને એક ઘડીમાં, કરીશ ઠીકા ઠીક ॥૧૯॥ એવો અતિ અભિમાન કરીને, ઉભો છે કુન્તી તન; ભીમ કહે મહારા અરજુન વીરા, ન બોલો ગર્વ વચન ॥૨૦॥ ગર્વથી ગોવીંદછે ઘણો આઘો, કરી લો મનમાં કયાસ; અરજુન કહે ગોવીંદજીને, રાખુછું સદા પાસ ॥૨૧॥ રણછોડ સરખા રથ હાંકનારા, મહારા સમીપછે હરી; માટે કોટીક બળીયા આવે, પણ કેમ જાવું ડરી ॥૨૨॥ ભીમ કહે એ હીમત તમને પ્રભુપ્રસન છે ઝાઝા; તેવા સુધનવાને પ્રસન છે, તે સારૂ ખોસો માઝા ॥૨૩॥ તેમ કરતાં એને વશ વનમાળી, તે ચરચા જોઇ લીધી, સાક્ષાત હરીએ કરૂણા કરી, કઢાને શીતળ કીધી ॥૨૪॥ એવાતા તમે ભકતજ નથી; વીચાર કરજો મનમાં; કોણ લેખામાં આપણ છીયે, એવું હોયે હરી જનમાં ॥૨૫॥ અરજુનજી કહે જુઓ બતાવું, પ્રભુછે એનો કે માહારો; એક સપાટે શેન્ય નસાડું જોયાછે એવા હજારો ॥૨૬॥ તવ ભીમે મન એમ વીચાર્યું, અભીમાનનો આ ભારો; કહો ના કહો પણ આજ મમ બંધુ, નીશ્ચે છેહારનારો ॥૨૭॥ હશે એમાં આપણે શું છે, જોઇએ જો શું થાય; એવે સનમુખ સુધનવાનું, સેન્યજ આવ્યું ત્યાંય ॥૨૮॥ તવ સામાસામી મોરચા બાંધ્યા, કીધી યુધની ત્યારી; રકત લોચને રાતા તાતા, મદના ભરેલા ભારી ॥૨૯॥ પછી અરજુનજી એમ બોલ્યો, સુધનવા હરી ભકત; પણ તમથી હું શ્રેષ્ટ શેવક છું, મુને જાણે સહુ જગત ॥૩૦॥ ઉગરીયા તમે તેલ કડાથી, તેથી હશે અભીમાન; પણ મુજ સમાન્ય નથી કોઇ, વશ સદા ભગવાન ॥૩૧॥ અવર ભકત હજારો હશે, પણ શું રીજે નંદલાલો; હું ભકતને પુજનીક પ્રભુનો, માટે સર્વથી વાહલો ॥૩૨॥ મુજ સમાન નથી કોઇ બીજો, એમ કર્યો અભીમાન; સુધનવા કહે તમારો છેને, શું મારો નહી ભગવાન ॥૩૩॥ તમને ફાવે તેવું જોર કરજો, ચઢેલા રાખજો ચક્ષ; જાવું જો વિશ્વંભર સ્વામી, કરેછે કોની પક્ષ ॥૩૪॥ પક્ષવાદી પ્રભુ ન હોય કદી, એને તો સરખા સર્વ; ગમે તેમ તમેતો બોલો, નથી કરતો હું ગર્વ ॥૩૫॥ સાચામાં સાચા શેવક તમે, બીજો નહી તમ જેવો; કહેવા માત્રજ કીંકર હુછું, ગુલામ જેવો તેવો ॥૩૬॥ છું પાપી પાખંડી પુરો, કરનારો કુરકામ; લાલચ લબ્ધ માયામાં સ્તબ્ધ, ન જપુ પ્રભુનું નામ ॥૩૭॥ નીરાભીમાની વેણ વદેછે, હંસધ્વજનો તન; સામસામી પાછી તતપર થયા, સાંભળને રાજન ॥૩૮॥ રાતાં નીશાન રોપી દીધાં, હદ બાંધી બેઉ બાજુ; નોબત ઉપર ડંકા પડીયા, વાગ્યું સુરી વાજું ॥૩૯॥ સુરા જનોને સુર ભરાયાં, જોર ભરેલા ઝુજે; જનમના કે કાહર પ્રાણી; તેના તો ચરણ ધ્રુજે ॥૪૦॥ પાન્ડવનું બળ મહાબળ

વાણુ; સારથી સારથી ઘણા; અતી રથી નથી ખામી જરાયે, સ્વાધીન અ-રજુન તણા ॥૪૧॥ તે સરવે યોધા સાથે ઉભા, સામો સુધનવા એક, બા-કી બીજી શેન્યા જોડે, વઢવું છે વિવેક ॥૪૨॥ વળણ॥ વઢવું છે વિવેકથી સહુ સુરા સરદાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણજો શ્રોતા સાર ॥

કડવું. ૩૭ મું.

રાગ. આશાવરીનો દોહરો.

જય મુની રૂશી એણી પેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું. સુધનવા કથાય ॥૧॥ વીવેકથી વઢવું આદરીયું, બા-ણાવળી બેઉ સુબા; અરજુનજી ને સુધનવા તે, સામા સામી ઉભા ॥૨॥ બરાબર બળીયા બેઉ તેજસ્વી, ન મળે જુગમાં જોડા; કપરી કાન્તીના સુંદીર શોભે, ધડ લંકાના તોડા ॥૪॥ મુછોના આંકડા વળેલા વાંકડા, ફાંક ડા સુરાના સાથી; લોચન રકતો છે બેઉ ભકતો, બળવંત ઈંદ્રિના હાથી ॥૪॥ કારમા કપરા જોરાવર જબરા, જેવા વનના વાઘ; સરખે સરખા બેઉ દીસે છે, મણીધર ફણીધર નાગ ॥૫॥ પછી સુધનવા મુખથી બોલ્યો, ઉ-પાડો અર્જુન હાથ; પ્રથમ તમે માગી લીધુ છે, યુદ્ધ અમારી સાથ ॥ ૬ ॥ માટે તમારો હક છે પહેલો, ઓરે કુન્તીના તન; તવ અરજુને કરી તૈયારી, સમર્યા જુગજીવન ॥૭॥ ગાંગેવનામા ધનુષ લીધું, ક્ષણ ન વાગી વાર; ખેં-ચીને પડપંચા ચડાવી, તર્ત થયો ટંકાર ॥૮॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પો-હોચ્યો, ડોલ્યા દસેદીશ પાળ, થર થર થર થર ધરણ ધ્રુજી; ખળ ભળ્યું પાતાળ ॥૯॥ અવનીથી તરૂવર ઉખડીયાં ભોમીમાં પડી ચીર; આકાશનાં વાદળાં વેરાયાં, કુપમાં સોસાયાં નીર ॥૧૦॥ અવાજથી પણાં પશુને પક્ષી, ભક્ષોથી પડીયાં ધરણ; તરતનાં જનમેલા જીવો, ઘણાંક પામ્યા મર્ણ ॥૧૧॥ ગર્ભવંતીના ગર્ભ વછુટયા, ટંકાર બહુ બળવાન; લંકામાં કપીવરછે તેને, શબ્દ પડીઓ કાન ॥૧૨॥ તવ રામનું નામ દૈને ઉઠયાં, ગાજીને ગગને ચ-ડીયા; વાયુ વેગે ઉછળી આવ્યા, ચંપાવતીએ પડીયા ॥૧૩॥ રણમાં પાન્ડ-વનું દળ દેખી, પાન્ડવ દળમાં પેઠા; નરના અભંગ રથની ધજાયે પુંછ વી-ટાળી બેઠા ॥૧૪॥ કપીવરથી થઇ શોભા કેવી, જાણે પધાર્યા રામ; પછી કહ્યું સુધનવાને, આરંભો સંગ્રામ ॥૧૫॥ તવ સુધનવા ભકત હરીનો, તેને પ્રગટી હુંશ; ડાબી ખાંધેથી જમણે ભુજે, તરત લીધું ધનુષ ॥૧૬॥ પડપંચા ખેંચીને ચઢાવી, તવ થયો ટંકાર; પછી બીજા સારથીઓએ, ધનુશ કી-

ધાં ત્યાર ॥૧૭॥ પછી અરજુને બાણુ લેઇને, માર્યું ઢાળવાધર્ણું; સુધનવાયે સામુ મારીને, કીધા કડકા તરણુ ॥૧૮॥ અરજુને નાગપાસ માર્યું, સરપ બાંધવા જાય; સુધનવે ગરૂડાસ્તર માર્યું, નાગને વેણી ખાય ॥૧૯॥ અરજુને પત્રાસ્તર માર્યું, ચાલ્યું પર્વત પુર; સુધનવે વજરાસ્તર મારી; પર્વત કર્યા ચકચુર ॥૨૦॥ અરજુને અગનાસ્તર માર્યું, અગની બાળવા જાય; સુધનવે મેઘાસ્તર માર્યું, અગની બધો હોલવાય ॥૨૧॥ અરજુને વટોળાસ્તર માર્યું, વટોળીયા તવ ચડીયા; સુધનવે શીતળાસ્તર માર્યું, વંટોળીયા ભામ પડીયો ॥૨૨॥ એટલે અરજુન અતી અકળાયો, એકે ન સરીયો અર્થ; જેટલાં બાણુ માર્યાં તેટલાંને, સુધનવે કર્યાં વ્યર્થ ॥૨૩॥ ધનંજય નામ ધરાયું માહારૂં, તે સહુ છુટી પડીયુ; આબરૂને અતી લાગે હાની, એમ મારી સુર ચડીયું ॥૨૪॥ અગણીતાં મંત્રો ભણી ભણીને, ફેંકવા માંડયાં બાણુ; કાયો પાચો વચમાં આવે તો, નિસરી જાએ પ્રાણુ ॥૨૫॥ અગણીતું એક બાણે મારે તે, સુંસવાડા કરતું જાય; તે બાણ સામું જતા જતામાં, અષ્ઠ અયુત બાણ થાય ॥૨૬॥ તવ સુધનવે અગણીત ફેંકયાં, જેમ મધમાંખી ઉઠે; તેવી રીતે એક બાણમાંથી, બાણુ સવાલક્ષ છુટે ॥૨૭॥ અરજુનજી તવ વિસ્મય પામ્યો, વાળે છે આડા આંક; આજકાલનું આ છોકરું તે, લેછે મહારૂં નાક ॥૨૮॥ સાખ માહારી હું ખોવા બેઠો, ઉંચો કીધો હાથ; સરવે જોદ્ધા શું જુઓછો, ઉપડો માહરી સાથ ॥૨૯॥ સરવે સુરા ઉપડી પડીયા, આયુધ ફેંકે અતી; એકલો સુધનવા પડે પુરો, પાછો પડતો નથી ॥૩૦॥ અરજુનજી બહુ ઝડપ કરીને, નાંખે બાણુ અપાર; પારથ એક વેળા ફેંકે તો, સુધનવા બે વાર ॥૩૧॥ એક ફેરે સવાલક્ષ છુટે, ત્યાં કોનુ ચાલે જોર; અંત્રીક્ષ બહુ બહુ બાણુ ભમ્યાથી, થયું અંધારૂ ઘોર ॥૩૨॥ ધમધમ ધમધમ ધધણાટ ચાલે, સમસમ થાય સુંસવાટા; ઢાલ્યો ઉપર ખગડ ઝીલે, વાગે જોર ઝપાટા ॥૩૩॥ જોર ઝપાટે સુર સપાટે, કહ્યું ન કરે દ્રષ્ટી; બાણધારા છુટે છે જેવી, દ્વાદશ મેઘની વ્રષ્ટી ॥૩૪॥ ઉછળે ગુપતી ગેડી ને ગદા; તરકસ તીર તરવાર; કર્વત કુહા ગોફણુ ગોળા, જમઇઆને કટાર ॥૩૫॥ જેષ્ટીકા ડાંગને દાંતી કેંકે, છરા રહે બહુ વરશી; ખપવા ખંજર સાંગ્યને ત્રીસુળ, ભાલા બાણુ ને ફરશી ॥૩૬॥ એ રીતે અતિ ઉતપાત ચાલ્યો, નિકળે કેંના પ્રાણ; મેદનીમાં માલમ નવ પડે, પણ વળે કચ્ચર ઘાણુ ॥૩૭॥ અશ્વના સ્વારે સ્વાર લડે છે, રથવાળે રથવાળા; હસ્તીપર હસ્તીના યોદ્ધા, પગપાળે પગપાળા ॥૩૮॥ કેંક મારે તે કેંક મરેછે, કેંક ઢળેછે હેઠે; કેંક જણાતો જનમ્યા નોહોતા, પો-

તાની જનેતા પેટે ॥૩૯॥ કેંક પડયા રણમાં રીબેછે, કેંક ભોમી વસે છે ચરણ; કેંક પડયા પાણી માગે છે, કેં જન પામેલા મરણ ॥૪૦॥ વળણ॥ પામે મરણ અતી ઘણા, વરતે હાહાકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણો શ્રોતા સાર ॥

કડવું ૩૮ મું

રાગ રેકારી ચોપાઇનો

બોલ્યારે જયચુની મુખ વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયનારે તન; મરણ પડયા તે પુરણ થયા, કૈં જન ભોમીમાં અટવાઇ ગયા ॥૧॥ કૈં જનનાં રખડે ધડ શીશ; કૈં અદકચરા પાડે છે ચીસ; કૈંકના કપાયેલાં નાશીકા કર્ણ, કૈંકના ભુજને કૈંકના ચર્ણ ॥૨॥ કૈંકનાં ચામ ઉતરડી ગયાં, કૈંકનાં હાડ માંસ જુદારે થયાં; સમળી શીચાણા ચંચ ભરી જાય, વાયશ કેરાં ઉદર ભરાય ॥૩॥ સન્યાના લોકો લડતારે એમ; મારથી યોધ બહુ બાજે તેમ તેમ; એવામાં અરજુને માર્યું એક બાણ; અચુત યોધના લીધારે પ્રાણ ॥૪॥ તવ સુધનવા કોપીયા છેક, અગણીતું કાળજ્વર લીધુંરે એક; ફેર ફુંદડી ફરી માર્યું કરી રીસ, સન્યના યોધ માર્યા શત્રવીસ ॥૫॥ તવ એક બાણ માર્યું કુન્તીને તન, સુધનવાનિ કરી ધજા છેદન; તે જોઇ સુધનવે માર્યું બાણ, અરજુનના સારથીના લીધારે પ્રાણ ॥૬॥ બીજે બાણે વર્ષકેતનોસારથી; હાંકનાર વીના થયા મારથી, ત્રીજે બાણ એણે જમાવ્યો રંગ; વર્શકેતુનો રથ કીધો ભંગ ॥૭॥ પછી અરજુનપર ટુટીરે પડયો, અંસદ્વજનો સુત કોપેરે ચડયો; મારે અરજુનને બાણ તણો માર, ફાડયાં વસ્ત્રને તોડયા સણગાર ॥૮॥ તે પછી માર્યાં તીરપર તીર, વીંધી નાંખ્યું પારથનું શરીર; કૈં બાણ ભોંકાઇ રહ્યાં અંગમાંય, કૈં વાગીને આરપાર સરી જાય ॥૯॥ તેનિ સાથે નીકળે સોણીત, અરજુનજી બનીયો ભય ભીત; રૂધીર વપુમાંથી વહી ગયું, શરીર ચારણી જેવુંરે થયું ॥૧૦॥ કેંક ભાલોડાં ભોંકાઇ રહ્યાં, કેંક કાયામાં સુંસરાંરે ગયાં; થઇ ગઇ કાયા રૂની સમાન, અરજુનજી થયો અતી હેરાન ॥૧૧॥ તવ એણે કીધો કારમો પોકાર, બેટા વરસકેત કરો માહારી વાહાર; તેવો વરસકેત આગળ થયો, સુધનવા સામો વઢવાને ગયો ॥૧૨॥ તવ સુધનવાએ લીધું બાણ એક, પવન મંત્રનું માર્યું વિવેક; તે વાગ્યું વર્શકેતની રૂદે માહી, ઉછળી પડીયો બે જોજન જઇ ॥૧૩॥ પછી પ્રભુનો પુત્ર પ્રદુમાન, નિકળ્યો આગળ લેઇને બાણ; તવ સુધનવે કર્યો વિચાર, ભલે આવ્યો ભગવાનનો કુંવાર

॥૧૪॥ જેના તાત છે નંદકીશોર, એકવાર એનું જોઇ લઉં જોર; એમ ધારીને ધીમો પડયો, તવ પ્રદ્યુમાન બળમાંરે ચડયો ॥૧૫॥ જેટલાં બાણુ પ્રદ્યુમાન તણાં જાય, તેટલાં ભાગે છે સુધનવાય; એકે બાણુ એનું વાગવાદે નહી, ત્યારે પ્રદ્યુમાન થાકયોરે તહીં ॥૧૬॥ પછી સુધનવાએ લીધું નાગપાસ, પ્રદ્યુમાનને બાંધી કર્યો નિરાસ;તવ પ્રદ્યુમાન વદયોરે વચન,કૈંજોર મારો વાયુના તન ॥૧૭॥ એટલે બોલ્યો અરજુન એમ, વ્રકોદર વિરા ગભરાયા કેમ; આજ તમે નથી કરતારે જોર, નહીતો કરતાતા સોરબકોર ॥૧૮॥ કેહેતા હતા હુંછું બળવંત અતી, તેમાંનું જોર જણાતુંરે નથી; મીથ્યા મનમાં ધરતાતા ગર્વ, આજ તો બળ ખોઇ બેઠારે સર્વ ॥૧૯॥ તવ ભીમ બોલ્યો લોચન કરી રક્ત, સુધનવાથી તમો વડા ભકત; કેહેતાતા કે મારે વશ છે શ્રીનાથ, કર્યો તો ગર્વ ઘણો મન સાથ ॥૨૦॥ બોલો હવે સાચો છે કીયો ભકત, તમ સરખાંતો ધુતનારા જગત, હવે તમારૂં જણુવોરે જોર, હંકારથી ગયા અળગા કીશોર ॥૨૧॥ તવ અરજુનને સત્ય લાગી વાત, મેંતો અભીમાન કીધો મારી જાત; તે ગર્વ મુજને નડીયોરે આજ, માટે મુને હરજ્યો શ્રીમહારાજ ॥૨૨॥ વળણ॥ હાર્યો હું હંકારથી કયાં ગયું મહારૂં જોર; કહે વલ્લભ કગરે ઘણો, આવો આવો કીશોર.

કડવું ૩૯ મું.

મને ભુલી ગયો મારો છેલડોરે એ રાગ

આવો આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે, તારા ભક્ત તણુ પત જાય; વ્રજરાજ, આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે; હુંતો હંકાર કરીને હારીયોરે, મહારૂં ચાપ્ર આ રણમાં ચૂંથાય વ્રજરાજ ॥૧॥ મહારૂં ભકતપણુ ઘણુ મારીચુંરે, તેથી જીતી બેઠોછે સુધનવાય. વ્રજરાજ ॥ આતો લજ્યા જતી નથી માહરીરે, પ્રભુ તારી ફજેતી લુંટાય. વ્રજરાજ. ॥૨॥ હુંતો જગમાં કેહેવાયો વાહાલો તાહરોરે, તેથી હલકાઇ તારી દેખાય; વ્રજરાજ. ॥ વળી કેહેતું તું લોક નર નાથનોરે, તેનો છુટી પડયું જદુરાય; વ્રજરાજ. ॥૩॥ તમે વિપત વેળાના વાલમારે, કરી વીશમાં વૃકોદરને સહાય; વ્રજરાજ. અમને લાખાભોવનથી ઉગારીયારે, બધા લાગીતી દશે દીશા લહાય; વ્રજરાજ. ॥૪॥ અમને હેડબાસુર તો હરી ગયોરે, આપ્યું સામર્થ ભીમની કાય; વ્રજરાજ. ॥૫॥ યોગી વેશ લેવા કરી તમે પ્રેરણારે, ભીમ યોગી બનીને

આવ્યો ત્યાંય; વૃજરાજ. ॥ એણે સૌયે બંધુ નાંખ્યા વાવ્યમાંરે, ત્યાંથી છુટીયાં તારી કૃપાય; વૃજરાજ.॥૬॥ ત્યાંથી બકરાક્ષસને મરાવીયોરે, કરી નગ્રીમાં સૌને સાયતાય; વૃજરાજ, ॥ હું તો યોગી થઇ આવ્યો દ્વારીકાંરે. મને પરણાવી પોતે કન્યાય; વૃજરાજ, ॥૭॥ અમે જુગટુ રમીને રાણી હારીયારે, દુષ્ટે લેવી ધારી નારીની લજ્યાય; વૃજરાજ. ॥ તેનાં ચીર તમે પુર્યાં ચત્રભુજજીરે, કરી દાશી જાણીને ક્ષમાય; વૃજરાજ. ॥૮॥ પછી દ્વાદસ વરસ વનમાં વહ્યારે, આવ્ય ધુમ જમવાની ઇચ્છાય. વૃજરાજ.॥તવ અનછો દાણો ઘરમાં નતોરે, ભાજીતાદ જમી ભાગી ક્ષુધાય; વૃજરાજ. ॥૯॥ પછી જેદ્રથ લેઇ ગયો પ્રેમદારે, તવ ભીમને મુકી તમે ત્રશાય;વૃજરાજ. ॥ જેમ તેમ કરી છોડાવી સાદવીરે; દાખ્યું સતીનું સત્ય સદાય; વૃજરાજ ॥૧૦॥ વળી કૈચાથી ઉગારી કામનીરે, તારા કરેલા ગુણ ના ભુલાય; વૃજરાજ ॥ તમ તુલ્ય તાત માત કરે ન્હીરે, આજ વહારે ચઢો હું પડુ પાય, વૃજરાજ. ॥૧૧॥ વળણ ॥ જ્યાંને ત્યાં વહારે ચઢયા, તેવા ચઢો તમે આજ; વ્યાસ વલ્લભના નાથજી, દાસ તણી ધરો દાજ. ॥

કડવું ૪૦ મું.

રાગ, સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂષી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ અરજુનજીએ સ્તુતી કીધી, કરીને આંસુપાત; અંતરયામી ગરૂડ ગામી, પ્રભુએ જાણી વાત ॥૨॥ ભક્તની ભીડે ભગવાન ઉઠયા, દાસની દયા લાવ્યા; અદર્શરૂપે પાન્ડવ દળમાં, કૃષ્ણ પ્રભુજી આવ્યા ॥૩॥ પછી પ્રત્યક્ષ રૂપ ધરીને, પાન્ડવ દળમાં પેઠા; રાશ પરોણો કરમાં ઝાલી, પારથને રથ બેઠા ॥૪॥ સુધનવાયે શ્રીહરી દીઠા, નીચો પડી લાગ્યો પાય; હવે વઢવું મ્હારૂં સફળ થયું, કૃપા કરી જદુરાય ॥૫॥ હું પાપીને પાવન કીધો, મળીયા અસરણ શરણ; મોક્ષની પદવી હું પામવાનો, હવે કયારે થાય મરણ ॥૬॥ મૃત્યુની ઇછા ઉપની મુજને, હવે નથી કાંઇ કષ્ટી; મર્ણ સમે પ્રભુ તમારી સામી, સ્થીર રહે મુજ દ્રષ્ટી॥૭॥ એટલું મુજને વરદાન આપો, ઓરે વિશ્વાધાર, એવિ સ્તુતી સાંભળીને, રીઝ્યા દેવ મોરાર ॥૮॥ સુધનવાને શેવક જાણી, દયા કરી જગભુપ; કોઇ ન દેખે એવી રીતે, ધર્યુ ચત્રભુજ રૂપ ॥૯॥ દરસન દીધાં સુધનવાને, ભકતજને જોડયા હાથ, કીંકર ઉપર કરી કરૂણા, ધનધન વિશ્વના નાથ.

॥૧૦॥ પછી કૃષ્ણનું રૂપ ધરીને, બોલ્યા નંદકિશોર; અરજુનજી શું હામ ભૂલી ગયા; જાણવો તમારૂં જોર ॥૧૧॥ અરજુનજી કહે ઓ મહારાજા, કે વારનો મરૂ મથી, પણ સુધનવા છે બહુ બળીયો, જીતી શકાતો નથી ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, તમને અભીમાન ચડીયો; તમે કહ્યું કે હું ભક્ત વહાલો, તે ગર્વ તમને નડીયો ॥૧૩॥ તમ કરતા તો આ સુધનવા, શ્રેષ્ટ શેવક છે સાચો; જ્ઞાની ને ધ્યાની ને વળી દાની, કોઈ કામે નહી કાચો ॥૧૪॥ વળી મનમાં એમજ આવ્યું, પુજનીક હું પ્રભુ કેરો; એવો એવો ગર્વ ધર્યાથી; આવી ગયો આ એરો ॥૧૫॥ તવ અરજુને બે કર જોડયા, ભુલ થઈ મહારાજ, આખી ઉમ્મરમા માર હાવો, મેં તો દીઠો આજ ॥૧૬॥ ઘણાની સાથે યુદ્ધ કર્યું પણ, હાવો ન દીઠો બળીયો; અહંકાર સઘળો ઉતરી ગયો, મહારા માથાનો મળીયો ॥૧૭॥ કૃષ્ણ કહે તમે ઘણીક વેળા, જાણોછો મનમાં એવું; મુજ સમાન નથી કોઈ બળીયો, પ્રાક્રમ મહારૂં કેવું ॥૧૮॥ એવો એવો હંકાર તણો, ઉભરો ચઢે છે તંમને; છેવટ કષ્ટી પામીને પાછા, દોડાવો છો અમને ॥૧૯॥ અરજુનજી કહે કૃષ્ણ કૃપાળુ, મમ મન જાયછે ભલી; તમારા બોધથી ગર્વ તણી જે, ઉરમી હતી તે સમી ॥૨૦॥ તવ પ્રભુ કહે આયુધ ઝાલો, મન મુકી કરો જોર; હવે તમારી પક્ષમાં હુંછું, એમ કહ્યું કીસોર ॥૨૧॥ તવ અરજુને આયુધ લીધાં મેઘનાદે ગડગડીયો; સુધનવાપર રીસ ચઢાવી, મન મુકી ટુટી પડીયો ॥૨૨॥ બાણ મારે બહુ બળ કરીને, અગણીત મંત્ર ગણીને; સુધનવાયે કર્યા સપાટા, ભગવત નામ ભણીને ॥૨૩॥ ફરી પાછો ફેંદયો પારથને, પોતે ચતુરસજાણ; અરજુનજીને રૂંએ રૂંએ, ભોંકીદીધાં બહુ બાણ ॥૨૪॥ રૂંએ રૂંએ છીદ્ર પાડયાં, અરજુન પામ્યો ત્રાસ; હવે માર નથી જેરવાતો, સાહ્ય કરો અવિનાશ ॥૨૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, ધર્મ તણુ પુન્ય ધારો; કાળજ્વરને વિષ્ણુ કેરો, મંત્ર ભણીબાણ મારો ॥૨૬॥ તે વણ સુધનવા નહી મરે, બતાવ્યું કારજ સીધું; તવ અરજુને કાળજ્વરના, મંત્ર તણુ બાણ લીધું ॥૨૭॥ તેપર વિષ્ણુનો મંત્ર ભણીયો, કાંઈ ન રાખી નુન્ય; તે બાણ ઉપર ધર્મરાજાનું, પોત મેલ્યું પુન્ય ॥૨૮॥ પછી બહુ બળ કરીને માર્યું, સુંસવાટા કરતું જાય; આવતું દેખી સ્થંભી ઉભો, પોતે સુધનવાય ॥૨૯॥ સામી છાતી રાખી રહ્યો, જુએ સરવે શ્રષ્ટી; અવર વાસના બંધ કરીને, રાખી પ્રભુપર દ્રષ્ટી ॥૩૦॥ એવામાં બાણ લગભગ પોહોચ્યું, જુએછે જગધીસ; તે બાણે જઈ સુધનવાનું, છેદી નાખ્યું શીશ ॥૩૧॥ ધડને મુસ્તક જુદાં થયાં, તવ શીશ ઉંચુ

ચડીયું; કૃષ્ણ પ્રભુ રથ હાંકવા બેઠા, ત્યાં જઇ ખોળામાં પડીયું ॥૩૨॥ અંતરયામી રિઝ્યા અતિશે, જમણે કર શીશ લીધું; ભક્તનું ભલું કરવા બળથી, મુસ્તક ફેંકી દીધું ॥૩૩॥ તે જઇને ગલફાંમાં પડીયું, કૃપા કરી જગભુપ; વિષ્ણુ શરણે શીશ શેવકનું, બનીયું વિષ્ણુરૂપ ॥૩૪॥ ધડ રથમાંથી ધરણુ પડીયું, વરત્યો હાહાકાર; તેવાંજ લીલા નીશાન ચડીયા, યુધ બંધ થયું તેવાર ॥૩૫॥ સુધનવા પડયો તે વારતા, હંસધ્વજને જાય; ખબર સાંભળીને એ હબકયો, ગજબ થયો ઘર માંય ॥૩૬॥ શીશને છાતી કુટતો ઉઠયો, મ્હારે જીવીને શું કરવું; ભકત દીકરો મરણ પામ્યો, જીભ્યા કરડી મરવું ॥૩૭॥ સુધનવાના ચાર બંધુ. મુરછા ખે ખે પડીયા, બીજા ત્રીજા હરીજનો હતા તે, ધ્રુશકા મુકીને રડીયા ॥૩૮॥ નગ્રને વિશે વારતા પહોચી, જાણ્યું ભારજા ભગની; સુધનવાની માતાયે જાણ્યું, અંતર ઉઠયો અગની ॥૩૯॥ સહુ રડતું કળકળતું ચાલ્યું, સગું સહોદર સાથ; નગ્રની બારણે ચાલી આવ્યું, બહુ થાય આંસુપાત ॥૪૦॥ તવ પાન્ડવા શેન્ય લેઇને, આળગો કર્યો મુકામ; કલેશ મટયા પછી આવતી કાલે, આરંભશું સંગ્રામ ॥૪૧॥ એમ કહી જઇ પાલ તણાવ્યા, સરવે કર્યો વીસરામ; સુધનવાનું શેન્ય સઘળું, બેઠું હારી હામ ॥૪૨॥ એવે સાથ સહોદર આવ્યું, આવી સુધનવાની માડી; ધડ દીઠું સુચવતીએ સુતનું, ઉછંગ લીધું ઉપાડી ॥૪૩॥ વળણ ॥ ધડ લીધું ઉછુંગમાં, પુરણ પ્રગટયો શોક; વલ્લભ વદે એ માવડી, મુકી કારમાં પોક ॥

કડવું ૪૧ મું.

અભિમાન બોલોનેરે એ રાગ.

મારા બાધાના બાંધેલા બાળ, સુધનવા બોલોનેરે; તાહારા અણ ચીંતવ્યો થયો કાળ, સુધનવા બોલોનેરે ॥૧॥ આજ દીવસ ઉગીયો કેવો, સુધનવા; જ્યાં ત્યાંથી જોયો કાળ જેવો ॥૨॥ માથે બમતાના સમળી નીચાણા, સુધનવા; થયા અખંડ દીપક રાણા ॥૩॥ દ્વારે કકળીયા કાળા કાગ, સુધનવા; આંગણે આડા ઉતરીયા નાગ. સુધનવા ॥૪॥ મારા ફરકયાંતાં અંગ લોચન, સુધનવા; ખોઇ બેઠી લાડકડો તન, સુધનવા ॥૫॥ મહારા ભાગ્યશાળી સંતાન, સુધનવા; તુજ વિના હું થઇ હેરાન, સુધનવા ॥૬॥ અણસમજે તાતે દીધું દુ:ખ, સુધનવા; નથી સંતાડી દીધું શું સુખ ॥૭॥ માહારો સાચો શત્રુ સ્વામી કહાવ્યો, સુધનવા; તારા મન

માં ગુસ્સો ઉપજાવ્યો, સુધનવા. ॥૮॥ મરતાં સુધી તે રહી તને રીસ, સુધનવા; તેથી સંતાડયું મુખને શીશ. સુધનવા ॥૯॥ મને વિયોગ પડાવ્યો પાકો, સુધનવા. મારો કીયો ગ્રહ થયો વાંકો. સુધનવા. ॥૧૦॥ માહારૂં કીયા જનમનું આ કર્મ, સુધનવા. કેમ આડે ન આવ્યું ધર્મ. શુધનવા ॥૧૧॥ મેં શું ધોયું ગંગામાં મળમુત્ર, શુધનવા. તેથી દગો દેઇ ગયો પુત્ર શુધનવા. ॥૧૨॥ મેં શું ભાંગી સરોવરની પાળ, શુધનવા. મે શું અભડાવી વીપ્રની થાળ. શુધનવા ॥૧૩॥ મેં શું ધાવતાં વછો ચાં બાળ, સુધનવા. મેં શું મળતું ભાગ્યું વેવીશાળ. શુધનવા. ॥૧૪॥ મેં શું પરને દુખ દેઇ ધર્યો ગર્વ, શુધનવા; મેં શું હુંનાળે ઉઠાડી પર્વ. શુધનવા ॥૧૫॥ મેં શું કરેલો વિશ્વાસ ઘાત્યો, શુધનવા; મેં શું નોહોતરીને ન કરી નાત્યો. શુધનવા ॥૧૬॥ મેં શું ભાણા અંતર કરેલાં, શુધનવા; મેં શું પ્રપંચે દ્રવ્ય હરેલાં. શુધનવા ॥૧૭॥ કેવી કેવી મેં કરણી કરેલી, શુધનવા; આજ ઉભી બળું છું ઠરેલા. શુધનવા ॥૧૮॥ એમ કહી શીશના કેશ કાહાડે, શુધનવા; હસ્તચરણ પ્રથ્વી પછાડે, શુધનવા. ॥૧૯॥ વહે ચોધારે નેત્રોમાં નીર, શુધનવા; કંપી જાયછે આખું શરીર. શુદનવા ॥૨૧॥ એવો વરત્યો છે હાહાકાર, શુધનવા; ત્રાસ પડીયો છે અપરમપાર. શુધનવા ॥૨૨॥ ઘણું કલપાન્ત સરવે આરભ્યું, શુધનવા; ગંગા જમુનાનું નીર સ્થંભ્યું શુધનવા ॥૨૩॥ વળણ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં સર્વકો, રોઇ રોઇ ફુલ્યાં નેન; વલ્લભ વદે વિલાપથી, રડે કોવલીકા બેન. ॥

કડવું ૪૨ મું.

રાગ પંજાબી ક્રાફીનો.

મારા વિરારે, ભગનીને અગથી ઉઠાડીયો; કુળના હીરારે, આનંદમાં ધ્રાશકો પાડીયો ॥૧॥ માહારા વીરારે, પીહર પનોતી હું હતી, બંધુજીવો રે; પણ તુજ તુલ્ય થનારૂ નથી ॥૨॥ હેત તહારૂ રે, વિશરે નહી મુજને ઘડી; કેઇ કરણીરે, આ વેળાયે વીપત પડી ॥૩॥ તુજ મહોલમાંરે, જોર કરીને પેસતી; મન ગમતુરે, હઠ કરી લેવા બેસતી ॥૪॥ મુને પુછીનેરે, વીરાતુ કરતોતો વારતા જેજે બોલુ રે, તે તમે મન વિચારતા ॥૫॥ ઉંચે સાદેરે, કાંઇ કહ્યું નથી મુજને, ઘણી વહાલીરે, વિરા હતી હું તુજને ॥૬॥ મુને દેખીનેરે, અડધો અડધો થૈ જતો; કોઇ દહાડેરે, મુજ પર રીસાયો નતો ॥૭॥ ખેંચી તાણીનેરે, મનગમતું હું માગતી; તુજ મીયાનેરે, પ્રાણથી વ્હાલી

લાગતી ॥૮॥ તારી દ્રષ્ટીથીરે, બોજાઇ લેતા ઉવારણાં; હવે અમારેરે, તજવાં પડશે બારણાં ॥૯॥ ભાઇ વીનારે, ભાવ કોઇ પુછે નહી; પીયર બંધુથીરે, સુખ સંપત શોભે સહી ॥૧૦॥ બંધુ વીનારે, ભગનીતો ઓશીઆવિ અતી; વીરા કયાં ગયોરે, વિયોગ જેવારતો નથી ॥૧૧॥ ઓ દૈવડારે મુજપર તું રૂશણે થયો; દુખ વેળાનેરે, વિરો હીરો હડતે ગયો ॥૧૨॥ કયાં ખોવાયોરે; ખોળી આપો બંધવો; ભાઇ બીડનેરે, દુર્લભ છે ભેગો થવો ॥૧૩॥ એમ વલવલેરે, ધર્ણુ પડેને ઉઠતી; ઘણું રડીનેરે, છાતીને આંથા કુટતી ॥૧૪॥ છુટે છોળ્યોરે, રૂધીરની અતી અંગથી; દીસે વીકરાળરે શ્રોણીતના રાતા રંગથી ॥૧૫॥ વળગેશ બનેરે બનેરે, હાથ ઝાલીને હલાવતી; કયાં છે મુખડુંરે, બોલો બોલો કહી બોલાવતી ॥ ૧૬ ॥ વળણુ ॥ એવી ગાંડી થઇ ગઇ, કોવળીકા જે બેન; પછી પ્રભાવતી રડે, નીર ભરેલાં નેન ॥

કડવું. ૪૩ મું.

સોને ચોરાશીનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ.

ઝુરી ઝુરી મરૂ માનની તમારી, હવે શી ગત થાશે અમારી; ઝુરીઝુરી મરૂ ॥ ટેક. પ્રથમ વિઘનથી પ્રભુએ ઉગાર્યાં, સાચો સેવક પોતાનોજ ધારી; ॥ઝુરી ૧॥ કારમો કાળ તે પાછો ન પડીયો, વહાલાં જનશું રાખે વારી વારી. ઝુરી ॥૨॥ અતી ઉમંગ હતો રણ વઢવાનો, લડી વઢીને કાપી ખવારી ॥ઝુરી ૩॥ નીર વરતીથી પોઢયા તમેતો, રાખી રઝળતી રણવિસ નારી ॥ઝુરી ૪॥ દગો દેઇને મુન્ય થયા છો; થઇ નહી વાત સારી કે નઠારી ॥ ઝુરી ૫ ॥ હળી મળીને મેળાપ ન કીધો, લીધો નહી લાવો સંસારી ॥ઝુરી ૬ ॥ અરેરે હવે આ દન કેમ જાશે, દુખ આવીને પડયું ઘણું ભારી ॥ઝુરી ૭॥ હાયહાયરે આ કાયા શું કરવી, જતો રહ્યો ભરથાર બોમદારી ॥ઝુરી ૮॥ આરે જોબનીયું કેમ જળવાશે, કનડશે કામદેવ વીકારી ॥ઝુરી ૯॥ કંથજી મુખડું કયારે સંતાડયું, વાત કરત સહુ દુખડું વિસારી ॥ઝુરી ૧૦॥ વળણ ॥ એમ નામા બહુ વલ વેલ; કરતી આંસુપાત, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે; નીચું જોઇ રડે તાત ॥

કડવું ૪૪ મું.

ક્યાં ગયોરે ક્યાં ગયો એ રાગ,

ક્યાં ગયોરે ક્યાં ગયો મ્હારો લાડકવાયો તન ॥ટેક॥ રમકડું ખોવાઈ ગયું રોળાયું રતન; અરેરે મુજથી એહનું કાંઇ થયું નહી જતન ॥ક્યાં ૧॥ પ્રધાનોના કેહેવાથકી, કલેશ કર્યાં ઉતપન; તેલમાં તળવા નાંખીયો. હું શું દેખાડું વદન ॥ ક્યાં ૨॥ એ દીકરાએ માહરૂં, પાળ્યું મરવા લગી વચન; પણ એની સાચી ભકતીથી, વહારે ચડીયા જુગજીવન ॥ ક્યાં ૩ ॥ મેં તો થયું તેટલું કર્યું, નાહૈં ગયો તદન; હલમલીયા બેટા વીના સૌ, સુનાપડયાં સદન ॥ક્યાં ૪ ॥ અરેરે એની પ્રેમદા, કકળી કરે છે રૂદન; મોહોલમાં રડે દાશીયોને, ભયંકર ભાસે ભોવન ॥ ક્યાં ૫ ॥ ઘરબાર મ્હારે શા કામનું, જઈ વસુ અરન; ક્ષુધા પીપાશા છો પીડે, મ્હારે નહી લેવું જળ અન ॥ક્યાં ૬ ॥વળણ॥ એમ કલ્પાંત કરે ઘણું, ભુ ભાસે ભયંકારઃ વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, વરત્યો હાહાકાર ॥

કડવું ૪૫ મું.

રાગ. ધનાસરીની ચાલ.

જય મુનીરૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ તાત રડે છે માત રડે છે, ભ્રાત રડે છે ચાર; ભગની રડે છે ભારજા રડે છે, વરત્યો હાહાકાર ॥૨॥ બહુ બહુ રોતાં પ્રથવીં પડતા, કુટી નાંખે કાયા; સૌને સાંભરી સાંભરી આવે, સુધનવાની માયા ॥૩॥ સ્વભાવ સારો તેથી પ્યારો, ઘડને વારંવાર જુએ; અકેકા ગુણ સંભારી સંભારી, ચોધાર આસુએ રૂએ ॥૪॥ તવે સમે શેન્યાપતી સારો, જ્ઞાની ગુણ ગંભીર; સરવેને બોધ કરવા લાગ્યો, રડતાં રહી જાઓ સ્થીર ॥૫॥ સુધનવાને સીદ રડોછો, એ ગયો એને ઠામે; જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં જઈ બેઠો, વળગ્યો પોતાને કામે ॥૬॥ તમારે કાંઇ આવ્યો હતો, કરવાને ગુમાસ્તી; અંજળ હતું ત્યાં લગી કરી, કાં થોડી કાં જાસ્તી ॥૭॥ વળી જે સ્થળ પડયો હશે ત્યાં, તેની એને જંજાળ; જેની દુકાનેથી ઉઠયો તેની, ફરી ન લે સંભાળ ॥૮॥ જેને ત્યાં ગયો તેનું સંભાળે, કે સંભાળે તમારૂ; મહારો મહારો કરોછો તેનો, જ્ઞાન વીના અંધારૂ ॥૯॥ એ નૈ તમારા તમે નહી એના, જ્ઞાન ગતી વીચારો; જેનો સંગ થયો તે સૌ, માની લેછે માહારો ॥ ૧૦ ॥ પુત્ર હતો માટે પોતાનો માહા-

નથી, પણ એ મીથ્યા ગર્વ; પોપટ પાળ્યો તે પોપટને, મ્હારો કહેછે સર્વ ॥૧૧॥ હય હસ્તી કે બળદ બાંધે, તેને કહે પણ માહારો, નથી જ્ઞાતીનથી જાતી, પણ દુનીયાનો ધારો ॥૧૨॥ તેવોજ તમે મ્હારો કોહોછો, પણ તે નહી તમારો; તેવા તમે તેના નથી, વિવેક વાત વિચારો ॥ ૧૩ ॥ તેના તમે ને તે તમારો, સત્ય રીતે જો હોય; તો અન્યોઅન્ય તરછોડીને, ચાલ્યું ન જાયે કોય ॥૧૪॥ ચૈતન્યની માયા નથી ને, માયાનું નહી ચૈતન્ય; તેવા તમે અન્યના નથી, નથી તમારૂ અન્ય ॥૧૫॥ એક ખોળીએથી જીવ છુટી બીજે ખોળીએ જાય;જેજે ખોળીએ જીવ પ્રવેશે, તે ખોળીયાનો તે થાય ॥૧૬॥ એક જીવ અનેક જનમો લેછે, તજે છે પુર્વ સગાઇ; સામા શત્રુને ઘેર જનમે, તવ કયાં ભગની ભાઇ ॥ ૧૭ ॥ આપણા સામી કટી કશીને, તે જીવ વઢવા આવે; પેહેલાનું સગપણ ભુલી જઇને ગાળ ખોટી ખવરાવે ॥૧૮॥ પ્રથમના જનમનું લાન્છન, પોતાનું હોય જેહ; સામો થઇને મારે મેહેણું, જે કૃત્ય કરેલું તેહ ॥૧૯॥ તેતો મેહેણું નહી પોતાને, જુઓ જગતની બાજી; મીથ્યા વસ્તુને સાચી માની, અજ્ઞા નથી થાય રાજી ॥૨૦॥ તેવું અજ્ઞાન છે તમોને, માટે માનોછો માહારૂં; પણ નથી કોઇ કોઇનું કોઇ, દીપક કેડે અંધારૂં ॥ ૨૧ ॥ કોના સગાંને કોના વાલાં, કોના પીતાને પુત્ર, કોના બંધવ કોના બેહેની, કોનું છે ઘર શુત્ર ॥૨૨॥ ભામની કોની ભરથાર કોનો, કોના ઘરને બાર; કોની રીધસીધ કોની નવનીધ; કોના વસ્ત્ર સણગાર ॥૨૩॥ રળી રળીને ભંડાર ભરીને, છેવટ મુકી જાય; બીજે જનમે આવે લેવા, તવતે ખાસડાં ખાય॥૨૪॥ એક કોડી માંહીથી નવ પામે, ત્યારે તે રળેલો કેવું; વિવેકથી વારતાલ્યો વિચારી, ઝાંઝવા જળ જેવું ॥૨૫॥ ના ખાધુને ના ખવરાવ્યું; ના દેખાડયું ને ન જોયું; એવા પ્રાણીએ મેહેનત કરી, કહો રળ્યો કે ખોયું ॥૨૬॥ રળેલું ખોયું જીવતર ખોયું, મારૂં મારૂં કરી મુઓ; પોતાનું પોતાને કામ ન લાગ્યું, કેહેણીમા નાદાર હુઓ ॥૨૭॥ અજ્ઞાની અથડાય છે અવળો, સવળો ન ઝાલ્યો પંથ; કાકા બાપા કેહેવરાવવાને લીધો લક્ષ્મી તંત ॥૨૮॥ મામા માસા ફુઆ મોટાભાઇ, કેવરાવવા કરે એવું; સૌને આપે સારા કેવરાવવા, પોતાને લેવાનું નેવું ॥૨૯॥ ઠાલો આવ્યો ને ઠાલો ગયો, ન ખવરાવ્યું ન ખાધુ; ન લ્હાહાવો લીધો ન લહાવો દીધો, નહી સુખીયો નહી સાધુ ॥૩૦॥ સ્થાવર પોતાનો સર્યો નહીને, પરમારથ નવ થયું; જસની આશાએ સગાં સંતોસ્યાં, એનું તો એળે ગયું ॥૩૧॥ કરમ ચંડાળ કરમ ફુટેલો, પોતાનો જીવ ન પોસ્યો; તો પછી પરનો કયાંથી પો-

સે, સગામાં ખજાનો ખોસ્યો ॥૩૨॥ તે પણ હાથે કરીને ન આપે, મરતાં સુધી મુકી; સાસ હોયે ત્યાં સુધી સમજે, છે તે બધી માહારી પુંજી ॥૩૩॥ એવું સમજી દીવસ કહાડે, તવ ત્યાંનું ત્યાં રહે; માટે અભાગીયો અજ્ઞાની, માહારૂં માહારૂં મુખ કહે ॥૩૪॥ ઘણાંક પ્રાણી એવું સમજે, લેએ હરીનું નામ; તેથી કલ્યાણ થઇ જવાનું, કેમ ખરચીએ દામ ॥૩૫॥ વારૂં એમ સમજીને સાંચે, ન કરે ઉંચો હાથ; પણ છેવટ ત્યાંનું ત્યાં રહછે, કીયો લેઇ ગયો સાથ ॥૩૬॥ વળણ॥ સાથે લેઇ ગયો નહી, માહારૂ કહે મીથ્યાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, બોધ કર્યો બહુ ત્યાંય ॥

કડવું ૪૬ મું.

રાગ ચોપાઈની ચાલની.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; શેન્યા પતીયે બોધજ કરીયો; સર્વના મનમાં ઉતરીયો ॥૧॥ કોનાં સગાં ને કોનાં વ્હાલાં, મહારા મહારા કહીએ તે ઠાલા; નથી કોઇનું સગું કોઇ, હવે શું રહીએ છીએ જોઇ ॥૨॥ ઉઠો અગની સંસકાર કરીયે, થયું ધારેલું જે શ્રી હરીએ; કહીને ધડ ભોમ સુવાડ્યું, પછી ક્રીયા કારજ માંડયું ॥૩॥ લાવ્યા કાષ્ટને ખડકી ચીતા, વહે જ્યાં નીરમળ સરીતા; પછી ચીતામાં શબ દીધું મુકી, પ્રગટાવ્યો વહની ફુંકી ॥૪॥ શબને કરયું સારૂ દહન જળમાં વેહેવરાવ્યું પાવન; પછી સરવે કીધુ સ્નાન, વળ્યા પાછા ભજી ભગવાન ॥૫॥ એવે દીવસ વીતી ગયો; તવ રાયને વિચાર થયો, કહાવ્યો શેવક શું સમાચાર, જ્યાં કુન્તી તણા કુંવર ॥૬॥ અમો કાલે યુધ્યે આવવાના, સર્વ શેન્ય સાથે લાવવના; તમે તમારે તૈઆર રહેજો, કાલે મન મુકી યુધ દેજો ॥૭॥ એમ કરીને કીધું સહન, થયા નીરવરત કુન્તી તન; એવે સમે રેણી ગઇ વીતી, ઉઠયા પ્રભાતે ધરી ભયભીતિ ॥૮॥ નાહી ધોઇને ભોજન કીધાં, પછી સરવે આયુધ લીધાં; વળી કવચીયા બકતરીયા, સહુ યોધે અથીયાર ધરીયાં ॥૯॥ થયા મારથી સારથી ત્યાર, કરી સ્વારી ઘોડાને સ્વાર; હાથીવાળા તે બેઠા હથી, ઉંટ ઉપર સુરાના સાથી ॥૧૦॥ પગ પાળા જબર જસી, ગ્રહ્યા ઉઘાડાં ખડગો હસી; જેના સરીરમાં જોર જુસ્સો, તેને વ્યાપી રહ્યો છે ધુસ્સો ॥ ૧૧ ॥ રાતા તાતા ને મદ માતા; વઢવાને ઉતાવળા થાતા; પગ પહાનીની પડઘી પછાડે; અતી આંખના ડોળા કહાડે ॥૧૨॥ એવે અરજુનજી થયો ત્યાર, એણે હાથ ગ્રહ્યાં અથીયાર; પોતે કટા કસીને બાધે, બાંધ્યો બાણનો

બાધ્યો ખાંધે ॥૧૩॥ લીધું ગાંડીવનામ ધનુષ, રણસંગ્રામ જવાની હુંશ; બેઠા અભંગ રથ પર ચઢી, ઉઠયા કૃષ્ણ પ્રભુ તે ઘડી ॥૧૪॥ રાશ પરોણો ગ્રહ્યો હાથ; બેઠા હાંકવા દીનાનાથ; તવ રણશીંગાં રણનાં વાગ્યાં, સુરા પુરાને સારા લાગ્યાં ॥૧૫॥ ઘણાં ગગડીઆ નીશાન, ચઢયો સતી તણો સંતાન, જેણે જુગમાં નર ધર્યું નામ; કીધો મેદાનમાં મુકામ॥૧૬॥ એવે અંસદ્વજ જે રાય, તેની તતપર થઇ શેન્યાય; સુરા પુરાને પરચંડ, યમ જેવા ચઢ્યા યમદંડ ॥ ૭॥ લીધાં ખડગ ખુશી થઇને, ઉભા રાજાની પાસે જઇને; તવ અંસદ્વજ જેવો વાઘ, એણે સ્વેત ધર્યો પોશાગ, ॥૧૮॥ બાંધી બોકાની સ્વેત પટકે, એને પુત્ર મુએલો ખટકે; એને હસ્ત ગ્રહ્યાં હથીઆર; મનમાં વેર લેવા વિચાર ॥૧૯॥ એના સુખેન સુંદર સુત, તેતો સર્વછે આ કળા ભુત; સૌને પારથપર છે રીસ, એમ બંધુનું છેદયું છે શીશ; એવા રીસ ભરેલા સર્વ, બળ તણો ઘણોછે ગર્વ; સહુ વાજતે ગાજતે પળીયા, ચાલ્યા યુધ કરવા મહા બળીયા ॥૨૧॥ તવ અંસદ્વજની નારી, સુખવતી સતી સુભ સારી; આવી પતીની પ્રત્યે કેહેછે મનમાં એક ઇચ્છા મનેછે ॥૨૨॥ તેટલી પુરણ કરો નાથ, હુંતો માગું છું જોડી હાથ; તવ અંસદ્વજ એમ પુછે, કહે પ્રેમદા ઇચ્છા શું છે ॥૨૩॥ તવ સુખવતી કહે સ્વામી, તમ ઘેર અતી સુખ પામી; સહુ સ્વારથ વૃતી થૈ પુરી, પણ પરમારથ છે અધુરી ॥૨૪॥ તવ અંસદ્વજ એમ કહેછે, માગ્ય માગ્ય શું માગી લેછે; તહારે કરવું હોય કાંઇ પુન્ય, નથી ઘરમાં દ્રવ્યની નુન્ય ॥૨૫॥ આપો હય હસ્તી ગૈદાન, આપો ઘર ગામ ભંડારવાન; તવ સુખવતી સતી બોલી, સદા મુષ્ટી મુકીછે પોલી ॥ ૨૬ ॥ પુન્ય કીધાંછે તમ પ્રતાપે, નથી ભગવાન મળીયા આપે; આજ ઘેર બેઠે આવી ગંગા, પધાર્યા છે પ્રભુ સર્વ રંગા ॥૨૭॥ રાશ પરોણો ઝાલી હાથ, રથ હાંકે છે દીનોનાથ; અરજુનની સંગે સામળીયો, આજ દીવસ આપણો વળીયો ॥૨૮॥ તેને નગ્રમાં તેડી લાવો, મુજને દરશન કરાવો; વળી રહીઅત દરસન કરશે, હશે પાપીષ્ટ તે તરશે પણ ॥૨૯॥ તેથી તમને થાશે બહુ પુન્ય પછી નહી રહે કાંઇ નુન્ય; એવા સાંભળીયા નારીના બોલ, રાયે કીધો મનમાં તોલ ॥૩૦॥ નારીએ ઠીક માગ્યું આજ, પણ કેમ થશે તે કાજ; નમીને ઘેર લાવું તેડી, તોતો લાજે ઇકોતેર પેહેડી ॥૩૧॥ કેહેશે યુધનું નોહોતું જોર, તેથી સમજાવ્યા નંદકીશોર; પરણીપતથી તેડયા ઘેર, તેથી અરજુને રાખી મેહેર ॥૩૨॥ એવી જગત કીરતી થાશે, માહારૂં ક્ષત્રી પણું બધું જાશે; માટે એમ કરવું નવ ઘટે, હુંતો તેડી લાવું રાજવટે ॥૩૩॥ સુ-

ધ કરીને હું હરાવું, મારતા મારતા હાંઇ લાવું; આખા નગ્રમાં ફેરવું જોરે, અરજુનની સંગ કીશોરે ॥૩૪॥ એમ સમજીને બોલ્યો રાય, નારી બેશી રહો ઘરમાંય, લાવું નરનારાયણ બેઉ; દરશન રહીઅતને દેઉં ॥૩૫॥ સર્વ પ્રજાને લેવરાવું લહાવો, સહુ કેહેશે મળ્યો રાય હાવો; એમ નીશ્ચે કરી નીકળીયો, લેઇ આયુધ ઉપડયો બળીયો॥૩૬॥ સાથે પુત્રને વળીસન્યા, યુધ કરવું તેમાં નહી અન્યા; મહા બળીયા પુત્રો ચાર, સર્વના હાથમાં હથીઆર ॥૩૭॥ સહુ આવ્યા નગ્રની બહાર; વાગે વાજીંત્ર અપરમપાર, ફરકે છે ધજા નીશાન, રક્ત લોચને બહુ બળવાન ॥૩૮॥ ધાર્યા જય પામવા મનુસુબા, આવી પાન્ડવ સામા ઉભા; સામાસામી મોરચા રાખ્યા, પછી ક્રોધ ઘણેરા દાખ્યા ॥૩૯॥ કર્યો અરજુને ટંકાર, આવ્યા અંજનીના કુંવાર; બેઠા ધજા ઉપર ચઢી, સારી શોભા થઇ તે ઘડી ॥૪૦॥ પછી સુરથ સુત છે જેહ, બોલ્યો પીતાની પ્રત્યે તેહ; તાતજી તમે સૌ રહો દુર, હું તો યુદ્ધ કરૂં ભરપુર ॥૪૧॥ મારા બંધુને માર્યો કેર, માટે લેવું છે વેહેરે વેહેર; કાંતો જીવતો નાવું ઘેર, કાંતો કરૂં કાળો કેહેર ॥૪૨॥ તવ અંસધ્વજ જે રાય, થયો અળગો લઇ સન્યાય; તવ સુરથ કોપે ચડીયો, લેઇ ધનુષ ટુટી પડીયો ॥૪૩॥ વળણ॥ ટુટી પડીયો ટેકથી, ધાર્યું છે વીપરીત; વલ્લભ વદે સુરથ તણું, કૃષ્ણ સમીપે ચીત ॥

કડવું ૪૭ મું

રાગ સાખીની ચાલ.

જય મુનીરૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, કહું યુધ તણો મહીમાય ॥૧॥ સુરથ છે મહા સુર ભરેલો, મન મુક્ષી વઢવું ધારે; અગનીતા મંત્ર ભનીને, બાણ ઘણેરાં મારે॥૨॥ અરજુનજી એક બાણ મારે, એંશી હજાર બાણ થાય; સુરથ એક બાણ મારે તેના, બાણ સવાલક્ષ થાય ॥૩॥ અરજુન એકવાર મારે તેમાં સુરથ ત્રણવાર મારે; જેને વાગે તેને લાગે, ત્રાહ ઘણું પોકારે ॥૪॥ પાન્ડવ કેરી સૌ સૈનામાં, બાણ સુરથના દમે; જેવા કોટીક મધપુડા ઉડયા, મક્ષીકા પેરે ભમે ॥૫॥ વળી સૌ સૈન હથીયાર ફેંકે, થાયછે સોરબકોર; દીવસે દીનમણી ન દીશે, થાય અંધારૂ ઘોર ॥૬॥ સણસણ સુસવાટે સર ચાલે, વાગે તેને પડે કષ્ટી; ઉપરા ઉપરી આયુધ આવે, જેવી મેઘની વ્રષ્ટી ॥ ૭ ॥ રાતા તાતા મદના માતા, થાતા બળીયા યોધ; શાન્તી ન મળે કોઇ જીવ

ને, વ્યાપી રહ્યો છે ક્રોધ ॥૮॥ મારવું મરવું પાછાં ન ફરવું, એનું એ લાગેલું ધ્યાન; આ વાગે તેની ગણતરી નથી, સુરમાં સુરા બેભાન ॥૯॥ કૈંક મારેછે કેંક મરેછે, કૈંક કપાયને કાપે; કૈંક જણા જીવ લે સામાના, કૈંક જણા જીવ આપે ॥૧૦॥ કેંક પડેલા પાડે અવરને, રઝળે રણમાં શીશ; કૈંક પડ્યા પાણી માગે, નાંખે છે કારમી ચીસ ॥૧૧॥ ઘણો સમર્થ સુરથ બળીયો, દારૂણ દૈવત દાખ્યો; અરજુનજીને રૂંએ રૂંએ, બાણેથી વીંધી નાંખ્યો ॥૧૨॥ વસ્ત્ર વપુનાં ફાડી નાંખ્યાં, બહુ વાગ્યાં હથીઆર; શરીર છીદ્રથી ચારણી જેવુ, વહે રૂધીરનિ ધાર ॥૧૩॥ કુન્તાનો કુંવર કાહર થયો, ગયો શરીરનો રંગ; પરોણાથી પુરશપુરાણી, પોતાનું બાળવે અંગ ॥૧૪॥ એવે અરજુન કહેવા લાગ્યો, કેમ કરૂં ઘનશામ; સુધનવાથી આ બહુ બળીયો, હાર્યો મારી હામ ॥૧૫॥ પ્રભુ કહે પાછા પડા છો કરો જરાએક જોર; મારીએ મરીયે પણ યુધ કરીયે, એમ કહ્યું કીશોર ॥૧૬॥ તવ અરજુનને સુર ભરાયું, મુકી મરવાની બીક; અગણીતા મંત્રો ભણીને, દીધી બાણની ઝીક ॥૧૭॥ પછી કાળજ્વર બાણ લીધું, જુએછે જગધીસ, સુરથના સારથીનું તે બાણે, છેદી નાંખ્યુ શીશ ॥ ૮ ॥ બીજુ કાળજ્વર અગણીત મંત્રનું, બળ કરીને માર્યું; તે બાણેથી સુરથતણુ એક ક્ષોણી શૈન્ય સંહાર્યું ॥૧૯॥ તવ સુરથને મહારીસ વ્યાપી, વીપ્રીત ખેલ લડાવ્યો, પવનાસ્તર મારી પારથનો, આકાશ રથ ચડાવ્યો ॥૨૦॥ તે રથ અંત્રીક્ષ જઇને સ્થંભ્યો, સુરથે શું કામ કીધું; કાળજ્વરનો મંત્ર ભણીને, અગણીતું બાણ લીધું ॥૨૧॥ તે પાન્ડવની શૈન્યમાં માર્યું, તેનાં થતાં બહુ બાણ, જેને વાગ્યુ તેને લાગ્યું, બે ક્ષોણીનો ઘાણ ॥૨૨॥ ઘાણ વળી હથરાણ થયુ ને, બીજા પામ્યા ત્રાસ; તેવું સુરથે ભાથામાંથી, બાણ લીધું નાગપાસ ॥૨૩॥ પ્રદુમાનછે પુત્ર પ્રભુનો, તેને બંધન કીધો; કરણ નંદન વર્ષકેતુને અવળો બાંધી લીધો ॥૨૪॥ એટલે ભીમે મન વિચાર્યું, વળીયો આડો આંક; આતો નહાના છોકરાયે, ઘશીન વાઢ્યું નાક ॥૨૫॥ એકવાર મરવું પણ યુધ કરવું, કહીને કટી કશી બાંધે; હસ્તીની પેરે કરી ગરજના, બળમાં ગદા ધરી ખાંધે ॥૨૬॥ હડુડુ લઇને હાક મારી, ક્રોધ ઘણેરો ચડીયો; મરવું આદરી નેત્ર મીચી, સનમુખ તુટી પડીયો ॥૨૭॥ આવ્યો સપાટે સુરથ સામો, ક્રોધ હળાહળ લાગ્યો; બે ભુજે ગ્રહિ ગદા મારી, અશ્વ સહીત રથ ભાગ્યો ॥૨૮॥ રથ વણુ થયો ને ગભરાયો, અંસદ્વજનો તન; ઘાંટો કાઢી શૈન્યમાં કહ્યું, રથ લાવો કોઈ જન ॥ ૨૯ ॥ એટલામાં ભીમ ધશીને આવ્યો, કાઢું સુરથનો પ્રાણ; તેરો કુંવર ચેતી

ગયો તે, ઝડપ ચલાવ્યું બાણ ॥૩૦॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ભી-
મના સામું ધાર્યું; વરકોદરના આવતા પેહેલા, રૂદેમાં ભોંકી માર્યું ॥૩૧॥
તેથી ભીમનિ રૂદે ભેદાણી, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; શરીરની શુદ્ધી ગઈ-
ને, ઢળી ધરણુ પડીયો ॥૩૨॥ તવ ત્રાસ પામ્યા શેવક સઘળા, આજ જ
વાના પ્રાણ; ઘણા ઘણા અજમાવ્યા પણ; આતો બહુ બળવાન ॥૩૩॥
અરજુનના રથ આકાશ વીશે, ત્યાં હરને કરગરતો; ઓ મહારાજા
હવે શું કરવું, જીવ મહારો નથી ઠરતો ॥ ૩૪ ॥ શેન્ય વિશે સથરાણ
વાળ્યું, જુઓ વકોદર પડીયો; મુજને અંત્રીક્ષ ટાંગી દીધો, સુરથ સર્વને
નડીયો ॥૩૫॥ તવ પ્રભુ કહે પ્રથમ પહેલાં, ટીશી કરીતી નાગી; વાંકા
વળીને રથ નીચેનું, બાણુજ નાંખો ભાગી ॥૩૬॥ એટલે અરજુને બાણ લી-
ધું, દૈવત પોતનું દાખ્યું; વાંકા વળીને રથ નીચેનું, બાણ મારી બાણ ભા-
ગ્યું, એટલે રથ ઉતરવા લાગ્યો, સમજ્યો અરજુનરાય; આકાશથી ઉતરવાનો
મહારે, હાથ હતો ઉપાય ॥૩૮॥ કેટલો કરગર્યો ત્યારે કૃષ્ણે, આટલો બતાવ્યો
વાટ, તે વિદ્યા છે મારી પાસે, ઓશી બાળા શામાટે ॥૩૯॥ એવો મનમાં
અભીમાન આવ્યો, જાણું નંદકીશોર; એટલામાં રથ હાંકો સુરથે, તરતકી-
ધુ જોર ॥૪૦॥ બીજુ પવનનુ અંગ લીધું, રથમાં માર્યું મુકી મન; તેથી
અભંગ રથ અરજુનના, ફરી ચઢયો ગગન ॥૪૧॥ તવ અરજુને અરજ
કીવી, ઓરે જુગદાધાર; સુરથ રથનકીદે ઉતરવા, વરત્યો હાહાકાર ॥૪૨॥
માટે ઉપાય કાંક બતાવો, મે તો મારૂં બળ નાણ્યુ; પ્રભુ કહે વિદ્વાન ત-
મોછો, શુ છે તમારૂ અજાણ્યું ॥૪૩॥ અંતરયામી જેના તમે છો, વળી વ-
ણા વિદ્વાન; રથ હાંકનારા ॥ કેટલી બુદ્ધી, કયાંથી તમો સમાન ॥૪૪॥
એટલે અરજુનજી એમ સમજ્યો, મેં કર્યો તો હંકાર; માટે મોહન મચકમા
બોહ્યા, રીસાયા જુગદાધાર ॥૪૫॥ એવો પુર્ણ પસ્તાવો કીધો, પછી પ્રાર-
થના કીવી; તવ પ્રભુને ઉપની દયા, સત્તા સુરથની લીધી ॥૪૬॥ એટ-
લે સુરથ નીરબળ થયો, ખશી ગયું બધું જોર; પછી પારથને ઉતારવા-
ને, કામ કર્યું કીશોર ॥૪૭॥ ચઉદ બ્રહ્માન્ડ ભાર મુકયો, બળ તણો ખે-
લ કરીયો, એટલે અભંગ રથ ગગનેથી, પ્રથવીપર ઉતરીયો ॥ ૪૭ ॥
વળણ॥ રથ પ્રથવીપર ઉતર્યો, ઉભો સુરથ સનમુખ; વ્યાસ વલ્લભ
વાણી વદે, દળમાં દારૂણ દુખ ॥

કડવું ૪૮ મું.

રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણ પરીક્ષત સંતાન; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવા આખ્યાન ॥૧॥ દળમાં દારૂણ દુખ દીઠું, અરજુનજીએ દૃષ્ટ; અરેરે મહારી શેન્યાને, પુરણ પાડયું કષ્ટ ॥૨॥ હવે વિસંભર મુજપર રાજી, થયા એવું મને લાગે; નહી તો રથ કયાંથી ઉતરે હેઠો, ઉતરતાં બાણ વાગે ॥૩॥ બહુ બાણ સુરથ મારી ચુકયો, પણ નવ વાગ્યું એક; એટલી સહાય કરી સામળીયે, રેહેશે મારો ટેક ॥ ૪॥ એવી રીતે શ્રદ્ધા ચોટી, હાથમાં લીધા બાણ; સુરથ સુર જણાવજે તારૂં, હવે વાળુ છું વાણ ॥૫॥ એમ કહીને સુત સતીનો, મેઘનાદે ગડગડીયો, અમણીતા મંત્રો ભણીને, મારવા હુટી પડીયો ॥૬॥ અરજુનનું એક બાણ છુટે, અનેક તેનાં થાય; જેને વાગે તે ધરણ ઢળે, યોદ્ધા કરે ત્રાય ત્રાય ॥૭॥ જેને વાગ્યુ તે જન ભાગ્યું; ઢળીને પડયા ધરણ; કેંક ઘડીવાર તરફડે કંઇ, તરત પામે મરણ ॥૮॥ કેં જીવ સ્વરગે કેં જીવ નરકે, કેં પામે વૈકુન્ઠ વાસ; ફળ પામે કર્યાં કર્મ પ્રમાણે, દાતા શ્રીઅવિનાશ ॥ ૯ ॥ એવો સપાટો નરનો જોઇ, સુરથે કીધું જોર, તવ બળ આકરશણ કર્યું એનું, પોતે નંદકીશોર ॥૧૦॥ તેથી કરી સુરથ બાણ ફેંકે, તે ઘણુ નીરબળ જાય; પેહેલાં ત્રણ લક્ષ છુટતાંતાં તે, અષ્ટ અયુત બાણ થાય ॥ ૧૧ ॥ તવ સુરથ મન વિસ્મય પામ્યો, કોણે કરી બળ ચોરી; કહો ના કહોપણ સામરથ ગયું, પારથ ગણાયો ઘોરી ॥૧૨॥ ઇશ્વર વિના કો નહિ સામરથ, હરણ બળ કરવાને; નકામી શીદ તસ્દી લેઉં, ત્યારી થઇ મરવાને ॥૧૩॥ એવું સમજી ખડગ પોતાનાં, નાંખી દીધાં ધરણ; એટલે સુરથ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે અસરણા સરણ ॥૧૪॥ કેમ આયુધ તમે ફેંકી દીધાં, યુદ્ધકરી જીતો અમને, સુરથ કહે સામળીયાજી; હાવું ઘટે નહી તમને ॥ ૧૫ ॥ શમ વિસમ પણ તમે કરોછો, ધણીને તે નવ ગટે; અરજુનને વઢવા દો તમે, મુજ સંગે રાજવટે ॥૧૬॥ ક્ષત્રી પણ એનું બતાવું, ઓરે દીનાનાથ મન મુકી મેં નથી બતાવ્યા, નરન મારા હાથ ॥૧૭॥ મેં શું અપરાધ કીધો તમારો, ઓરે નંદકીશોર; હતું તેવું પાછુ આપો, મુજને મહારૂં જોર ॥૧૮॥ મોહનજીએ મન વિચાર્યું, સુરથે જાણી વાત; લોક જાણે તેએવું કહેશે, પ્રભુએ કરી પક્ષપાત ॥૧૯॥ અન્યાઇ આરોપ આવશે મુને એમ વિચારી લીધું; આકરશણ બળ કરેલું તે, સુરથને દેઇ દીધું ॥૨૦॥

તવ સુરથને સારથે આવ્યું, હાથ ગ્રહ્યાં હથીયાર; અરજુનના સામો રહીને દેવા માંડયો માર ॥૨૧॥ હતું તેવું બળ દાખવ્યું એણે, બેહુ બળથી દીધા બાણ; આવી અરજુનની આખર વેળા, બાકી રહ્યો જવો પ્રાણ ॥૨૨॥ તવ પારથે પ્રાર્થના કીધી, કૃષ્ણ પ્રભુની જ્યારે, દયા ઉપરની રણછોડજીને રસ્તો બતાવ્યો ત્યારે ॥૨૩॥ પુન્ય મુકીને મારો તો મરશે, તે વણ નહી થાય કાંઇ; એટલે અરજુન સમજી ગયો, પોતાને મનમાંઇ ॥ ૨૪ ॥ કાળજવરનું બાણ લીધું, તેમાં ન રાખી પુન્ય; તે બાણ ઉપર ધર્મ રાજાનું; પારથે મુકયું પુન્ય ॥૨૫॥ પછી વાંકા વળીને ફેંકયું, બેહેકયુ બાણ અપાર; તે આવતુ જોઇ સુરથે, મનમાં કર્યો વિચાર ॥૨૬॥ આ બાણ આવે તે મારે મુને, તેમાં નહી ફેર જરા; વ્રતી રાખુ વિઠ્ઠલ વરમાં, ઢળવાનું છે ધરા ॥૨૭॥ એમ જાણીને મન વિશેથી, દુર કરી માયાવી શ્રષ્ટી; સકળ વાછના બંધ કરીને, કૃષ્ણમાં દીધી દ્રષ્ટી ॥૨૮॥ એવે કાળજવર બાણ આવ્યું, હણવા ધોળે દીશ; પ્રભુ સામુ જોઇ સુરથ ઉભો; તેનું છેદયું શીશ ॥ ૨૯ ॥ તેનું ધડ ઢળી ધરણ પડીયું, મુસ્તક ઉછળ્યું ત્યાંય; સુર સપાટે જૈને પડીયું. કૃષ્ણના ખોળા માંય ॥ ૩૦ ॥ તેવું પ્રભુએ મુસ્તક લેઇ, ચાંપ્યું રૂદીયા સાથ; ભગતને આધીન ભુધરોછે પોતે દીનોનાથ ॥૩૧ ॥ પછી પ્રેરણા કરી પ્રભુએ, ગરૂડના ગટ માંય; તેવો ગરૂડ કરજોડીને, આવી ઉભો ત્યાંય ॥૩૨॥ કેમ મહારાજા મુને બોલાવ્યો, મુજ સરખું કહો કામ; એટલે ગરૂડ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રી ઘનશામ ॥૩૩॥ લ્યો આ મુસ્તક મમ ભક્તનું, આકાશ મારગે જાવો; આગના મહારી એટલી છે, પ્રાગ વિશે નાંખી આવો ॥૩૪॥ એમ કહીને ગોવિંદજીએ, શીશ ગરૂડને દીધું; પ્રભુનું વચન માંથે ચઢાવી, ઝડપી મુસ્તક લીધું ॥૩૫॥ તે લઇને આકાશે ચડીયો, નારદે જોયું; જાણ્યું કે ઠીક વઢવાડ થાશે, લડાઇમાં ચીત પ્રોયું ॥ ૩૬ ॥ મહાદેવજીની પાસે જઇને, કરૂ ઉપાશન સાચું; ગરૂડ નંદીનું યુદ્ધ કરાવું, કાંઇ ન રાખું કાચું ॥૩૭॥ એમ જાણી અંતરધ્યાન થઇને, પોતે ગયા કૈલાશ; ઉમીયાને શંકર બીરાજ્યા છે, આવ્યા તેમની પાસ ॥૩૮॥ શંકર કહે આવો નારદજી, કેમ કરી કરૂણાય; નારદ કહે શેજ સ્વભાવે, આવ્યોછું કૈલાશમાંય ॥૩૯॥ તવ મહાદેવે આસન આપ્યું, બેઠા નારદ રૂશી; પછી કહ્યું તમારી મુંઢ માળા, જોઇ થયો હું ખુશી ॥૪૦॥ આ માળા અતી સુંદર દેખી, દેવતણું મન લોભેઃ ભેગું સુરથનું શીશ હોય તો, સર્વથી સારૂં શોભે ॥૪૧॥ મહાદેવજી કહે બતાવો મુજને, એ મુસ્તક છે કયાંય; નારદ કહે અંત્રીક્ષ પંથે, જુઓ ગરૂડ લેઇ જાય ॥૪૨॥ લક્ષમીએ માગ્યું છે પ્રભુ

કને; સુરથ કેરૂં શીશ; માટે મુસ્તક ગરૂડ સાથે. મોકલેછે જુગધિશ॥૪૩॥ પ્રભુનુ વહાન જાયછે લઇ, મોકલો તમ વાહન; તમે જશો તો ખોટું દેખાશે, વિચાર કરજો મન ॥૪૪॥ તવ મહાદેવે ઉંચુ જોયું, દીઠો ગરૂડને શીશ; તે સમે નંદીને બોલાવવાને, મહાદેવે પાડી ચીસ ॥૪૫॥ ઘાંટો કાઢી નંદીને બોલાવ્યો, આવ્યો તે તતકાળ; કહો મહારાજ શું આગના છે, ત્યારે તમારો બાળ ॥૪૬॥ એટલે મહાદેવજી એમ બોલ્યા, હીમ્મત નવ તજીશ, પેલો ગરૂડ લઇ જાયછે, તે લઇ આવ્યો શીશ ॥૪૭॥ નંદીએ નમસ્કાર કીધો, મહારાજ હું જાવું; તમ પ્રતાપે ગગને જઇને, એ મુસ્તક લૈ આવું ॥ ૪૮ ॥ વળણ ॥ એમ કહીને નંદીયો, અભિમાને થયો ત્યાર; વ્યાસ વલ્લભ વદે સાંભળો, વાહનનો વિસ્તાર.

કડવું. ૪૯ મું.

રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી, નંદીએ લીધી આગના જ્યારે, શીશ લાવવુ ધાર્યું ત્યારે ॥૧॥ એતો તડુકી ગગને ચડીયો, જઇ મુસ્તકને બહાજી પડીયો; તવ ગરૂડ બોલ્યો એમ, મુંઢ મુને તું વળગે કેમ ॥૨॥ તવ નંદિ વદ્યો મુખ વાણી, કેમ કરે હુકારો જાણી; હું તો શીવ તણુ વાહન, મુને ઓળખે જગતના જન ॥૩॥ શીવ સરીખો તમો ગુણી, મહારી કીરતી તેં નથી સુણી, એમ કહીને ધકુકી બાઝયો, તવ ગરૂડ ઘણેરો ગાજયો ॥૪॥ મારે પાંખ તણે ઝપાટે, વળી અંતરીક્ષ જાય સપાટે; લઢે વઢેને પંથ પળાય, તેમ નંદી વળગતો જાય ॥૫॥ એવે ફાટી ગરૂડની આંખ, બહુ બળમાં મારી એક પાંખ; તેથી નંદી ધાગો ગબડીયો, જઇ મહાદેવ પાસે પડીયો ॥ ૬ ॥ તવ હસ્યા પાર્વતી રાણી, લઘુ નંદી તણુ જોર જાણી; એતો આખલીયુ ચાર પગુ, આવી પડીયુ કૈલાશ લગુ ॥૭॥ એનુ કેટલું ચાલે જોર, પેલાને ધણી નંદકીશોર, કરે ગગન ગમન ગરૂડ, મહા બળવંતો છે અરૂડ ॥૮॥ એવે નંદીની મુરછા વળી, શીવને નમ્યો ચરણે ઢળી; મહારાજા હું તમ વાહન, પેલાને માથે જુગજીવન ॥૯॥ માટે જોર ગરૂડે કીધું, મુજને મુસ્તક નવ દીધું; મુને માર માર્યો બહુ ભારી, એતો ઇજત લીધી તમારી ॥૧૦॥ કોહાતો આબરૂ ખોઇ રહુ બેશી, મુછો મરડુ ખુણામાં પેશી; તવ શીવને લાગ્યું ખોટું, આતો આબરૂનું કામ મોટું ॥૧૧॥ એમ જાણીને ભસ્મજ લીધી, નંદીઆને ચોળી દીધી; કહ્યું શીવે તારૂં દુખ ગયું, હવે શરીર વજ્રનું થયું ॥૧૨॥ તુ

જ અંગે કાંઇ નહી વાગે, વાગે તો પણ તુને ન લાગે; જા મેં આપ્યું તુને વરદાન, હવે રહેજે મહામસ્તાન ॥૧૩॥ એમ કહીને આગના દીધી, તવ નંદીએ ત્યારી કીધિ; ઘણો ધડુકી ગગને ચડીયો, જઇ ગરૂડને બહાજી પડીયો ॥૧૪॥ બેઉ લડવા લાગ્યા આકાશ, ઘણો ધાર્યો વિપ્રીત વિનાશ; કરે ગરૂડ પાંખનો પ્રાહાર, વળી હસ્ત ચરણથી દે માર ॥૧૫॥ પણ નંદીઆને નવ વાગે, કદી વાગે તોહે નવ લાગે; પોતે ગરૂડ સામા ગાજે; કુદી કુદીને એ બાઝે ॥૧૬॥ મારે શીંગ તણો બહુ માર. વળી પુછ પછાડે અપાર; વળી ફેંકે છે ચરણની ખરી, રોકે ગરૂડને ફરી ફરી ॥૧૭॥ એક એકનો મુકે ન તંત, લંઇ વઢેને કાપે પંથ; એમ કરતા પોહોચ્યા પ્રાગ આવ્યો મુસ્તક ફેકાનો લાગ ॥૧૮॥ ગરૂડે શીશ નાંખી દીધું, તેવું નંદીયે ઝીલી લીધું; ચાલ્યો સુરથનું શીશ લેઇ, ગયો ગરૂડને થાપ દેઇ. ॥૧૯॥ આવ્યો મહાદેવજીની પાસ કહ્યો હું લાવ્યો તમારો દાસ; કહીમહાદેવને શીશ આલ્યું, શીવે મુંઢ માળામાં ઘાલ્યું ॥૨૦॥ પણ યુદ્ધ વિશે શું થાય હવે તેની કહુ કથાય; જેવે સુરથ પામ્યા મરણ, દાઝ્યું રાજાનું અંતકરણ ॥૨૧॥ એતો નર સાંઆ કોપે ચડીયો, માર મારવા ટુટી પડીયો; એનુ અગણીતુ અક જાય, તેના ત્રણ લક્ષ બાણજ થાય ॥૨૨॥ એકલા અરજુનને ઝાલ્યા, મારી મારીને ગરદન ઘાલ્યો; રૂંએ રૂંએ પાડયાં છીદ્ર જાણે ભગંદ્ર પામ્યો દેદ્રિ ॥૨૩॥ નામ્યું અરજુને પ્રભુને શીશ, આજ કેમ થાશે જુગધીસ; આતો રાયને છે બહુ રીશ, હુ તે હારીશ કે જીતીશ ॥૨૪॥ મહારે તમારો છે આધાર, તમ વિના કોણ કરે વ્હાર; ગાજુ બોજુને કરૂ જોર, માંથે સમજી નંદકિશોર ॥૨૫॥ કરૂં હંકારને અભીમાન, માથે સમજીને ભગવાન; છકુ છાકમાં ગવજ ધરી, માંથે સમજીને શ્રીહરી ॥૨૬॥ કરૂ નિરભયપણું જગમાં, મનથી જાણી પ્રભુની વગમાં; જ્યાં ત્યાં રહુછુ આખી અણી, માથે સમજી વિશ્વંભર ધણી ॥૨૭॥ એવાં દીનતાનાં કાઢયાં વચન, તવ રીઝ્યા જુગજીવન; બોલ્યા યસોમતીના તન, તમો સાંભળો ભક્ત પાવન ॥૨૮॥ જીવતાના નથી સંગ્રામ, પણ જય પામશો આ ઠામ; એવું વચન કહ્યુ જે વારે, આવી નરને હીંમત ત્યારે ॥૨૯॥ પછી હસ્તમાં લૈ હથીયારી, યુધ્ધ આરંભ્યુ કુન્તી કુવાર; તેવો અસંહજ મહાબળીયો, માર મારવા અઢળક ઢળીયો ॥૩૦॥ એનાં બાણ તણી થાય વ્રષ્ટી, જોઇને ત્રાસ પામે સ્રષ્ટી; દેખીને સ્થીર ન રહે દ્રષ્ટી, એવી અરજુનને કરી કષ્ટી ॥૩૧॥ સર્વ સૈન્ય કાહર થઇ જાય, ઘણા યોધ્ધ કરે ત્રાહ ત્રાહ; પણ કેવા મારેછે બાણ, કોઇનો નવ જાયે પ્રાણ ॥૩૨॥ કરે કાહરને હેરાન, કોઇની ન રહે સુધસાન; એવો યુધનો મચવ્યો રંગ,

પ્રભુ જાળવે પોતાનું અંગ ॥૩૩॥ હલાવે પગેણે દષ્ટ રાખે, આવતાં ખ-ડકે ભાગી નાંખે; પછી હંસધ્વજે વિચાર્યું, એક શુભ કામ કરવું ધાર્યું ॥૩૪॥ મ્હારી નારીને પરીવાર, તેને નીરખવા છે મોરાર; મ્હારી નગરીને ઘણુંમન, કરવાં છે હરી દરસન ॥૩૫॥ માટે યુક્તિના બાણ દેઉં, નરનો રથ નગરમાં લેઉં; તેની સાથે નારાયણ હોય, કરશે દરશન સહુ કોય॥૩૬॥ તેથી નગરી પાવન થાશે, સૌનાં ભવોભવનાં પાપ જાશે; તેમાંથી મને પુન્યનો ભાગ, ફરી નહી આવે હાવો લાગ ॥૩૭॥ એમ જાણી કેવાં કામ કીધાં, પોતે પવનાસ્તર બાણ લીધાં; અરજુનનો અભંગરથ જેહ, કોઇ પ્રકારે ભાગે ન તેહ ॥૩૮॥ એવું સહુ સમજ્યો છે રાય, કરી સાવધ સૌ સેન્યાય; કહ્યું આપણા યોધા સર્વ, ધરજો મન પુરણ ગર્વ ॥૩૯॥ હોય પાન્ડવ દળનો જેહ, કોઇ અળગો ખસે નહી તેહ; રાખજો પાકી હોશીઆરી, તેમ કોઇને ન નાંખશો મારી ॥૪૦॥ રોકી ઘેરીને ગામમાં ઘાલો, આટલો મુમત મન ઝાલો; તવ શેન્યા થઇ સહુ રાજી, આતો ઠીક થઇ રંગ બાજી ॥૪૧॥ રાજાએ મનમાં સારૂં ધાર્યું, બધી પ્રજાનું પાપ નીવાર્યું; શેન્યાપતી કહે મહારાજ, તમે ઉત્તમ ધાર્યું કાજ ॥૪૨॥ કહી ઉંચો કીધો હાથ, સુરાતન આદરો મન સાથ; નરનારાયણની જોડે, શેન્ય નગરીમાં લેવું હોડે ॥૪૩॥ સાવચેત કર્યા એમ કહી, રાયે યુકતી કરી તવ તહીં; ॥૪૪॥ વળણ॥ રાયે યુકતી શી કરી, સુણો સહુ શ્રોતાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણતાં પાપ પળાય.

કડવું ૫૦ મું.

રાગ ધવળ ધનાસરીનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચનજી, તું તો સાંભળ પરિક્ષત તનજી; કેવિ યુકિત કરે રાજનજી, સંભળાવું કથા પાવનજી ॥ટેક॥ પાવન કથા સંભળાવું તુને; જેથી જયજય થાય; હંસધ્વજે આદરીને; બાણ લીધાં કરમાંય ॥૧॥ પવનાસ્તરના મંત્ર ભણીને, અભંગ રથમાં મારે, વીશ ધનુશ પાછો ખસે, અશ્વ સહિત રથ ત્યારે ॥૨॥ તે સાથે શેન્યા પડે પાછી, પાછે પગે સહુ ખસે; તેમ તેમ હંસદ્વજ શેન્ય સાથે, આગળ આગળ ધસે ॥૩પા॥ પાન્ડવનું દળ ફેરવ્યું અવળુ, અરજુનનું નવ ચાલ્યું;સર્વ સ્થળેથી કબજો રાખી, નગ્ર વિશે શેન્ય ઘાલ્યું ॥૪॥ અવળે ચરણે રથ અરજુનનો, અવળે ચરણે શેન્ય; અવળે ચરણે વાહન સ્વારો, હંસદ્વજને ધન્ય ॥૫॥ પોતે પોતાનું શેન્ય સવળુ, સવળે ચરણે જાય; અરજુનનું ને પોતાનું સૌ,

આવી રહ્યું ગામ માય ॥૬॥ તવ હંસદ્વજે આગના કીધી, થોડો મચાવ્યો ધંધ; નગ્ર તણા દરવાજા સઘળા, ઝડપથી કરો બંધ ॥૭॥ તવ શેવકોએ બંધ કીધા; નગ્રતણા દરવાજા; પોતાના ગામમાં જાણ કરાવ્યું, હંસદ્વજ જે રાજા ॥૮॥ તવ સહુ રઈઅતે વાત જાણી, મનમાં થયા પરસન; ઘેર બેઠા ગંગા પધાર્યાં, થાશે હરી દરશન ॥૯॥ નરનારાયણ નગ્રમા આવ્યા પાપી થશે પાવન; ભવોભવના પાતક જાશે, નીરમળ હશે મન; એમઆનંદ થયો સૌ જીવને, નાહી ધોઈને સ્વચ્છ થયા, પવિત્રપણે ઓટલે આંગણે આવીને ઉભા રહ્યા ॥૧૧॥ કૈં લોક ઉભા પુષ્પ લેઈને, વધાવવાને માટ; કૈં લોક કેશર ચંદન લઈને, ઉભા રહ્યા પુરપાટ ॥૧૨॥ કૈં જન મોતી કૈં જન રત્ને, વધાવવાને ઉભા; ગરીબજન અક્ષત લઈને, કરે રૂડા મન સુભા ॥૧૩॥ કૈ જન અબીલ ગુલાલ લેઇ, જોઈ રહ્યાછે વાટ, આજનો દાહાડો સફળ થાશે, દરશણ દેશે માટ ॥૧૪॥ આપણા રાજાની જય થાજો; સરવેનું કલ્યાણ કરશે; એરંડો જળ પીયે કેળવરૂદો, ભવસાગર સૌ તરશે ॥૧૫॥ દરબારમાં પણ સરવે જાણ્યું, પધારે પુરૂશ પુરાણી; પુંજાપાની થાળ ભરીને, ઉભી રહીછે રાણી ॥૧૬॥ કુટુંબ કબીલો સાથે લેઇને, ઉભાં રહ્યાંછે સર્વ; નાશકામનાથી જ્ઞાનવાન ઉભાં, તજી અભિમાન ગર્વ ॥૧૭॥ હેદળ મેદળ નગ્રમાં આવ્યું, અરજુન બોલ્યો એમ; ઓરે ઘનશામ ઘેરાઇ ગયા, હવે કરશું કેમ ॥૧૮॥ પ્રભુ કહે હવે કાંઇ ન કરશો, જે કરે તે દ્યો કરવા; નહીતો કોકને નાખશે મારી, છો લે ગામમાંફરવા ॥૧૯॥ આયુધ ઝાલીને રહો ઉભા, તેનાં પામશો સુખ; સાંમી બાખરી બાંધવામાં, દેશે દારૂણ દુખ ॥૨૦॥ એ રીતે નરને સમજાવ્યો, સૌ જન સમજ્યું સાર; અંસદ્વજ ફેરવે તેમ ફરે, ફેંકે નહી હથીઆર ॥૨૧॥ અંસદ્વજ તવ શાન્ત પામ્યો, મુછ રહી હવે ઉંચી; માર માર્યા વણે રથ હકાવી, ફેરવેછે ગલી કુચી ॥૨૨॥ પોળ શેરીને બજાર ચઉટું, દરસાવે બહુ ગામ; રણછોડરાયની જય જય બોલે, રહીયત જે તમામ ॥૨૩॥ હરીજન લોકો દરશણ કરે, ઉલટ પુરણ લાવે; મોતી પુસ્પને અબાલ અક્ષત; ગુલાલથી વધાવ ॥૨૪॥ એ રીતે ગામમાં ફેરવીને લાવ્યો રાણીને મેહેલ; તવ સુખવંતી બારણે આવી, જોવા છોગાળો છેલ ॥૨૫॥ પુંજન કરવાની છાબ કરમાં, આપી પ્રભુ સનમુખ: નરનારાયણની કરી જાંખી ભાગી ભવની ભુખ ॥૨૬॥ પુરણ પ્રેમે પુજન કીધું; સાષ્ટાંગ લાગી ચરણ; વિશ્વપતિ વિશ્વંભર સ્વામી, છેવટ લેજો સરણ ॥૨૭॥ એટલે અંતરયામી રીજ્યા, પુરણ થયા પ્રસન, કોમળ દ્રષ્ટીએ કૃષ્ણે દીધાં, ચત્રુભુજ દરશન ॥૨૮॥ તવ અંસદ્વજ રથથી ઉતરીયો, મન કરી કોમળ સુધ; કરજોડી શ્રીકૃષ્ણને કહ્યું, કહો તો આરંભુ યુધ ॥૨૯॥ જો યુધ કરવા ત્ર-

તી ન હોયે, તો સાંભળો ભગવાન; નરને લેઇ મારે મેહેલે, પધારો મેમાન ॥૩૦॥ પ્રભુએ જોયું પારથ સામું, શી મરજી અરજુન; પારથ કહે તમે જાણો, હું તો રેહેવાનો મુન ॥૩૧॥ એટલે અંસદ્ધજની પ્રત્યે, બોલ્યા અલબેલા હરજી; શાબાશ ભકત ભાવીક રાજા, જેવી તમારી મરજી ॥૩૨॥ તવ રાયે અથીઆર પોતાના, નાંખી દીધાં દુર; લાબો થઇને ચરણે લાગ્યો, ઉલટ આવી ઉર ॥૩૩॥ એટલે ધોળાં નીશાન ચઢીયાં, યુદ્ધ થયું બંધ; પારથને અંસદ્ધજ મળીયા, કીધો સ્નેહ સંબંધ ॥૩૪॥ શૈન્ય ગયાં શૈન્યને ઠેકાણે, હવે હરખે ભરીયા; કુન્તી કુંવરને શ્રીકૃષ્ણ, રથમાંથી ઉતરીયા ॥૩૫॥ રાયતણા મહેલમાં પધાર્યા, સુખાવતી રહી જોઇ; ભાવથી ભોજન કરાવવાને, કરાવિ રસોઇ ॥૩૬॥ પછી સર્વને જમવા તેડયા, છે ભાવતાં ભોજન; વીવેકથી પીરસાવી જમાડયા, રીઝયા જુગજીવન ॥૩૭॥ અરજુનજી કહે ઓ મહારાજા, તમ લીધે આ પેર; નહીતો બહુ બળીયો રાજાછે, મારી નાખત ઠેર ॥૩૮॥ પ્રભુ કહે હવે સમજ્યા સાચુ, કાચુ ન રાખત કાંઇ; આને જીતીને નહોતા જવાના, રહત હાંઇને હાંઇ ॥૩૯॥ તે પછી જમી મુખવાસ લઇ, સભા કરી બીરાજ્યા; માન્ય આપવા અંસદ્ધજના વાજીંત્રો બહુ વાજ્યાં ॥૪૦॥ પછી રાયે પ્રેમ ધરીને, હરસાવ્યો પુરણ ભાવ; નરનારાયણની આમના લે, સારા કર્યા સરપાવ ॥૪૧॥ તે પછી પ્રભુને પાયે પડીયો, તમો છો વિશ્વપતિ; મુજ થકી તમારા સરખુ, કાંઇ અજાયુ નથી ॥૪૨॥ માટે કરૂણા કરી કંઇ માગો; વચન ચઢાવું માથે; કૃષ્ણ કહે આયુધ ગ્રહીને, નીકળો નરની સાથે ॥૪૩॥ અશ્વ ફેરવી હસ્તીનાપુર, યજ્ઞ વિશે તમે આવો; એટલું માગુંછું તમ પાસે; લેવાનો છે લાહાવો ॥૪૩॥ રાયે વચન માથે ચઢાવ્યું, નીકળવા મન કીધું, રાજપાટઘરગાંમ સરવે પુત્રોને સોંપી દીધું ॥૪૪॥ પંચકલ્યાણી અશ્વ પાન્ડવનો, લાવિ પારથને દીધો; એટલે સરવે આનંદ પામી, વાજીને આગળ કીધો ॥૪૫॥ પાન્ડવનું દળ પુઠે ચાલ્યું, સુરા તોડે મંકોડે; અંસદ્ધજ શૈન્ય પોતાનું લઇ નીકળ્યો અરજુન જોડે ॥૪૬॥ હસ્તીનાપુર પ્રભુ પધાર્યા, અશ્વતો ફરવા જાય; શ્રોતા વકતા સાંભળો આ, પુરણ થઇ કથાય ॥૪૭॥ ભકતોને ભગવાનનો મહીમા, શ્રવણ કર્યો જે જન; પાતક તેનાં નાશ પામી, પુરણ થયો પાવન ॥૪૮॥ મનવાંછાત ફળ પ્રાપ્ત થાશે, પોહોચ્યા મનના કોડ; વલ્લભ વદે શ્રોતા બોલો જેજે શ્રી રણછોડ ॥૪૯॥

સમાપ્ત.

મહા ભારતની કથા.

અઢાર પર્વ સાથે.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ કથા કહે છે તે ચીત્ર સાથેની થોડા દીવસમાં બહાર પડશે. તેના અગાઉથી ગ્રાહક થનાર પાસેથી રૂ. ૩-૦-૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદુ લેવામાં આવશે અને પાછળથી ગ્રાહક થનાર રૂ. ૩-૮-૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદુ આપવું પડશે તેના પાના આશરે ૯૦૦ રોયલ આઠ પેજી થશે.

- ૦-૮-૦ મચ્છવેદની ગાથા વલ્લભ વ્યાસની બનાવેલી ચીત્ર સાથેની તૈયાર થએલી છે.
- ૦-૮-૦ સુરેખા હરણ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર થાય છે.
- ૦-૮-૦ અભિમન્યુનો ચકરાવો વલ્લભ વ્યાસનો બનાવેલો તૈયાર થયો છે.
- ૦-૮-૦ સુધનવાખ્યાન વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર થયું છે.
- ૧-૮-૦ પાંડવ અશ્વમેધ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર થાય છે.
- ૦-૧૨-૦ વલ્લભ કૃત કાવ્ય ભાગ ૧ લો તૈયાર છે.
- ૦-૧૨-૦ વલ્લભ કૃત ભાગ ૨ જો તૈયાર થાય છે.
- ૦-૧૨-૦ વલ્લભ પદ માળા તૈયાર છે.
- ૦-૬-૦ વલ્લભ નીતી છપા.
- ૨-૦-૦ કૃષ્ણ ચરિત્ર તથા ગોકુલ લીલા તથા મથુરા લીલા તથા દ્વારકા લીલા તૈયાર છે.